

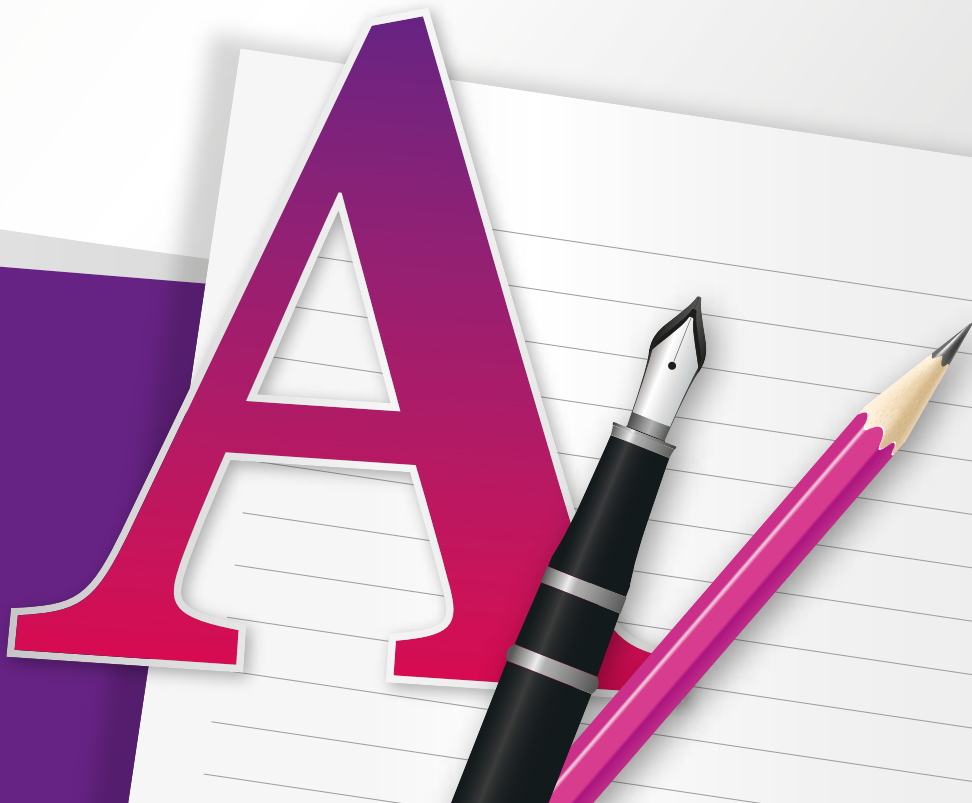

Република Србија
МИНИСТАРСТВО ПРОСВЕТЕ, НАУКЕ
И ТЕХНОЛОШКОГ РАЗВОЈА
ЗАВОД ЗА ВРЕДНОВАЊЕ КВАЛИТЕТА
ОБРАЗОВАЊА И ВАСПИТАЊА

ЗБИРКА ЗАДАТАКА ИЗ

СРПСКОГ ЈЕЗИКА

ЗА ЗАВРШНИ ИСПИТ У ОСНОВНОМ ОБРАЗОВАЊУ И ВАСПИТАЊУ
ЗА ШКОЛСКУ 2013/2014. ГОДИНУ

Република Србија

МИНИСТАРСТВО ПРОСВЕТЕ, НАУКЕ
И ТЕХНОЛОШКОГ РАЗВОЈА

ЗАВОД ЗА ВРЕДНОВАЊЕ КВАЛИТЕТА
ОБРАЗОВАЊА И ВАСПИТАЊА

ЗБИРКА ЗАДАТАКА ИЗ

СРПСКОГ ЈЕЗИКА

ЗА ЗАВРШНИ ИСПИТ У ОСНОВНОМ ОБРАЗОВАЊУ И ВАСПИТАЊУ
ЗА ШКОЛСКУ 2013/2014. ГОДИНУ

Аутори

Мр Александра Антић, Филолошка гимназија, Београд

Мр Александра Кузмић, Филолошка гимназија, Београд

Мр Александра Станић

Бранислав Минчић, ОШ „Соња Маринковић”, Нови Сад

Весна Булић, ОШ „Јован Цвијић”, Београд

Јелена Гинић, Филолошки факултет, Београд

Јелена Ђорђевић, ОШ „Владимир Роловић”, Београд

Јоле Булатовић, ОШ „Дринка Павловић”, Београд

Лела Брдар, Завод за унапређивање образовања и васпитања

Мр Милорад Рикало, Дом ученика средње железничке школе, Београд

Мр Милица Томовић, ОШ „Браћа Барух”, Београд

Надежда Кировски, Гимназија „Др Коста Цукић”, Београд

Светлана Лакићевић, ОШ „Јосиф Панчић”, Београд

Снежана Костадиновић, ОШ „Вук Караџић”, Београд

Татјана Шофранац, ОШ „Јосиф Панчић”, Београд

Београд, 2014

**ЗБИРКА ЗАДАТАКА ИЗ СРПСКОГ ЈЕЗИКА
ЗА ЗАВРШНИ ИСПИТ У ОСНОВНОМ ОБРАЗОВАЊУ И ВАСПИТАЊУ
ЗА ШКОЛСКУ 2013/2014. ГОДИНУ**

Издавач

Министарство просвете, науке и технолошког развоја Републике Србије
Завод за вредновање квалитета образовања и васпитања

За издавача

Др Томислав Јовановић, министар просвете, науке и технолошког развоја
Мр Драган Банићевић, директор Завода за вредновање квалитета образовања и васпитања

Уредник

Ката Симић Мишић, саветник-координатор за српски језик и књижевност, Центар за испите,
Завод за вредновање квалитета образовања и васпитања

Рецензенти

Др Зона Мркаљ, Филолошки факултет, Београд
Др Бранка Јакшић Провчи, Филозофски факултет, Нови Сад
Славка Јовановић, професор српског језика и књижевности

Стручни консултанти

Др Драгица Павловић Бабић, Институт за психологију, Београд
Др Дијана Плут, Институт за психологију, Београд

Лектура и коректура

Тања Трбојевић

Драги ученици,

Пред вама је Збирка задатака из српског језика. Збирка ће вам помоћи да вежбате и проверавате знање за полагање завршног испита. Према сложености захтева задаци су распоређени на основни, средњи и напредни ниво. У оквиру сваког нивоа задаци су груписани у четири области: Вештина читања и разумевање прочитаног, Писано изражавање, Граматика, лексика, народни и књижевни језик и Књижевност. У последњем делу Збирке дата су решења задатака, као и листа образовних стандарда који се испитују задацима из Збирке.

Тест који ћете решавати на завршном испиту садржи задатке којима се испитује оствареност образовних стандарда на сва три нивоа – основном, средњем и напредном.

Желимо вам срећан и успешан рад!

Аутори

САДРЖАЈ

ОСНОВНИ НИВО	7
Вештина читања и разумевање прочитаног	7
Писано изражавање	26
Граматика, лексика, народни и књижевни језик	34
Књижевност	49
СРЕДЊИ НИВО	66
Вештина читања и разумевање прочитаног	66
Писано изражавање	83
Граматика, лексика, народни и књижевни језик	89
Књижевност	102
НАПРЕДНИ НИВО	117
Вештина читања и разумевање прочитаног	117
Писано изражавање	132
Граматика, лексика, народни и књижевни језик	135
Књижевност	148
РЕШЕЊА	175
ЛИСТА ОБРАЗОВНИХ СТАНДАРДА КОЈИ СЕ ИСПИТУЈУ ЗАДАЦИМА НА ЗАВРШНОМ ИСПИТУ	207
ШТА СМО КОРИСТИЛИ У ИЗРАДИ ЗАДАТАКА ЗА ЗБИРКУ	210

ОСНОВНИ НИВО

Вештина читања и разумевање прочитаног

1. Прочитај одломак из дела *Сунце* Јована Дучића. У одломку се налази и једна реченица из енциклопедије. Подвуци је.

Родио се на Јонском мору, на обалама пуним сунца, тамних вртова и бледих статуа, и, као галеб, окупао се у азуру, светлости и мирису вечито загрејаних вода. Јонско море је део Средоземног мора и налази се између Грчке, на истоку, Сицилије, на југозападу, и континенталне Италије, на западу и северозападу. Мајка га је често носила по студеним сенкама дрвећа чије је лишће имало мирис сна.

Несрећни песник! Дететом је отишао у крај где је небо бледо и смрзло, на коме гори бело и хладно сунце, и по чијим обалама плачу ветрови. И једна мисао, као рана, опомињала га је на његову сунчану јонску обалу, тамне вртове и бледе статуе. И заједно с таласима и ветровима, он је плакао горко и неутешно на жаловима меланхоличног туђег мора.

2. Прочитај три текста о Св. Сави. Заокружи број испред **неуметничког** текста.

1.

Уоколо се почеше множити звуци од прошле ноћи. Сава изнова чу хук сове, шкрипу месеца, шумор ветра, завијање вука, а из свог сна речи родитеља:

– Чедо моје, од васељенског патријарха и византијског цара тражи да ти на мазге с пурпурним самарима натоваре четири прозора...

2.

Књига *Свети Сава, српски просветитељ* скуп је различитих текстова писаних о Св. Сави, првом српском просветитељу и архиепископу. Књига садржи биографске текстове о Св. Сави, његовом рођењу, животу и раду, Химну Св. Сави, песме и народне приче о њему...

3.

Путује по мрачној земљи
Штапом пред собом
Мрак на четверо сече...

Путује без пута
И пут се за њим рађа.

3. Прочитај наведене текстове. За сваки текст одреди којим је стилем написан (административним, публицистичким, научним).

1.

Пријављивање за овогодишњу сезону летњих кампова код нас и у свету почело је крајем марта и до сада се, како сазнајемо од организатора у удружењу „Младих истраживача Србије”, пријавило већ 430 младих. Има још око 1.700 слободних места, а пријављивање је отворено до попуне кампова.

Стил: _____

2.

Неки непрелазни глаголи, одн. нека њихова ужа значења, постајали су и прелазни: горети (ватра гори, непрел.) – горети угаљ, горети свећу (прел.); или су добијали, одн. појачавали формалне ознаке прелазности, тј. стицали различите акузативске додатке који нису објекатске природе; понекад и обратно, неки прелазни глаголи постајали су и непрелазни: прећи ливаду (прел.) – прећи (болест је већ прешла, непрел.), што је далеко ређа појава.

Стил: _____

3.

Заштитник грађана је независан државни орган који штити права грађана и контролише рад органа државне управе, органа надлежног за правну заштиту имовинских права и интереса Републике Србије, као и других органа и организација, предузећа и установа којима су поверена јавна овлашћења.

Стил: _____

4. Прочитај текст. У њему се налазе реченице које по стилу припадају новинском чланку и енциклопедији. Подвуци реченице написане **новинарским (публицистичким)** стилем.

На градској плажи у Пириаполису, недалеко од Монтевидеа, главног града Уругваја, пронађена је беба делфина. Малени делфин са повредама, за које се претпоставља да су нанете рибарском мрежом, насукао се на обалу. Делфин је грабљивица. Његов зубни низ прилагођен је плену који лови: врсте са дугим кљуном и много зуба лове рибу, док оне са мање зуба и краћим кљуном радије траже лигње. Пошто су га пронашли, заштитници животне средине пребацили су делфина у резерват.

5. Прочитај наведене текстове. За сваки текст одреди којим је стилем написан (административним, публицистичким, научним, књижевноуметничким, разговорним/говорним).

1.

Једино што могу сам признати то је да нисам волео школу, и кад сам могао да се извучем да не одем, било је то за мене право уживање. Једанпут ме заболио зуб, и то ме је одистински заболио, и образ ми се чак надуо, па ме мајка није пустила у школу. То ми се необично допало, и отада кога год у кући заболи зуб, ја не одем у школу. Заболи оца зуб, ја не одем; заболи мајку зуб, а ја опет не идем. Професори ми, међутим, нису уважили то што ја због туђих зуба не долазим у школу, него ми бележили изостанке, и казнили ме. И тако сам ја, ни крив ни дужан, а због туђих зуба, страдао.

Стил: _____

2.

Настава и други облици образовноваспитног рада у основној школи остварују се у току два полугодишта.

Прво полугодиште почиње у среду, 1. септембра 2010. године, а завршава се у четвртак, 30. децембра 2010. године.

Друго полугодиште почиње у понедељак, 17. јануара 2011. године, а завршава се у петак, 10. јуна 2011. године, а за ученике осмог разреда у петак, 27. маја 2011. године.

Стил: _____

3.

– Када излази нова читанка?

– Па, ти не знаш?

– Шта?

– Изашла је!

Стил: _____

6. Прочитај два текста о Илији Бирчанину. Испод сваког текста напиши да ли је у њему Илија Бирчанин представљен као **књижевни лик** или као **историјска личност**.

Илија Бирчанин, оберкнез у Ваљевској Подгорини, био је међу првима на које су Турци ударили у „сечи кнезова”. Погубио га је дахија Фочић Мехмед-ага.

Док погубим Бирчанин Илију,
Оберкнеза испод Међедника; [...]
Он буздован о ункашу носи,
А бркове под калпаком држи,
Он Турчину не да у кнежину...

1. _____

2. _____

7. Пред тобом је део Садржаја једне књиге. Погледај га и одговори на питања.

а) На којим се страницама налази текст о прилошким и именским допунама?_____

б) Наведи број странице на којој почиње текст о вокативу._____

САДРЖАЈ		Страна
О предмету синтаксе и синтаксичким јединицама—		1—6
Реченице по садржини — — — — —		6—21
Видови реченица по саставу — — — — —		21—22
ПРОСТЕ РЕЧЕНИЦЕ		23—152
Субјекат — — — — —		23—34
Предикат — — — — —		34—47
Зависни чланови реченице — — — — —		47—86
Одредбе — — — — —		48—74
Именичке одредбе — — — — —		48—65
Одредбе зависних делова реченице — — — — —		65—74
Допуне — — — — —		74
Глаголске допуне — — — — —		74—84
Прилошке и именске допуне — — — — —		84—86
Реченице с неизреченим главним деловима — — — — —		86—119
Реченице без субјекта — — — — —		87—88
Безличне реченице — — — — —		88—95
Непотпуне реченице — — — — —		95—119
Конгруенција — — — — —		119—152
СИНТАГМЕ		153—775
Појам и врсте синтагме — — — — —		153—159
Падежне синтагме		
Функције и значења падежа — — — — —		159—527
Номинатив — — — — —		165—171
Вокатив — — — — —		171—174
Генитивне синтагме — — — — —		174—359
А. Без предлога — — — — —		174—212
Присвојни (посесивни) генитив — — — — —		175—193
Аблативни генитив — — — — —		193—194
Партитивни генитив — — — — —		194—212
Б. Генитивне синтагме с предлозима — — — — —		212—359

8. Пред тобом је део Регистра појмова који је преузет из једне читанке. Одреди на којим се страницама читанке помиње Марко Краљевић.

Регистар појмова		
А антитеза 20, 72 апострофа 72 атмосфера 113, 165, 194 аутобиографија 16, 18 аутобиографски 169 ауторска бајка 181, 185, 206 ауторска успаванка 43	Б бајка 181, 206, 207 биографија 130 - епска 130 благослов 104, 124 бугарштина 101, 103	В временски пејзаж 175 врсте риме 150, 162
Г германизми 88 главни лик 80 главни мотив 157, 172 глумац 87 градација 39, 41, 71, 116 грцизми 88	Д драмска радња 88 драмски писац 87 духовито 18, 33, 82, 87	Е екстеријер 144, 164, 208 ентеријер 208 епитет 14, 71, 103, 148, 175 - стални 103 епизода 195 епска народна песма старијих времена 96, 97, 101, 104, 111, 114, 117, 118, 121, 126 - о боју на Косову 96, 97, 101, 104, 110, 114, 117 - о Марку Краљевићу 118, 121, 126 епски каталог јунака 99 етиолошко предање 131
	З здравица 45, 99, 104	И идеја 195 интонација 173 историјски роман 10, 14
		Л лик 14, 24, 30, 57, 60, 68, 103, 108, 201 лирска песма 8, 19, 25, 43, 145, 147, 149, 151, 153, 156, 161, 168, 172, 174, 180, 186 - народна 36, 37, 38, 40, 41, 45, 46, 47 лирски субјекат 9, 146, 149, 168
		Љ љубавна песма 8, 9, 19
		М митолошко предање 131 монолог 95, 208 мотив 20, 44, 113, 145, 162, 168 музикалност 159
		Н наратор 178, 179 нарација 208 народна песма дугог стиха 103 народни певач 108, 137 народна приповетка 134 народно предање 130, 131, 132 негативан јунак 125, 129 народне умотворине 50, 56

Бројеви страница на којима се помиње Марко Краљевић: _____

9. Прочитај одломак из књиге *Емоције* Зорана Миливојевића и одговори на постављено питање.

Осећање смешног јавља се и у односима симпатије и у односима антипатије. Када постоји симпатијски однос, субјект се *смеје заједно са другим*, а када постоји антипатијски однос, субјект се *смеје другоме*.¹

¹ Могуће је смејати се другоме и у симпатијском односу, али тада постоје два услова: особа жели да јој се смеју (на пример комичари и имитатори) и предмет смешног је понашање особе, а не њено биће.

Заокружи слово испред тачног одговора.

Који су подаци дати у **фусноти**?

Подаци о:

- а) симпатијском односу кад се субјект смеје заједно са другим;
- б) симпатијском односу кад се субјект смеје другом;
- в) антипатијском односу кад се субјект смеје другом;
- г) антипатијском односу кад се субјект заједно са другим смеје себи.

10. Прочитај текст и подвуци у њему **цитат**.

Дворани су у свему имитирали Луја XIV. Они су били оно што је Луј XIV хтео: сјајно опремљене, помало смешне и извештачене краљевске лутке. Луј XIV био је више од тога. Ако ми не верујеш, поновићу један део из писма које је написао свом унуку пре него што је преузео краљевску власт у Шпанији: „Сву своју пажњу посвећуј владарском послу. Пре него што донесеш одлуку, најпре добро послушај сваку страну.” И то су стварно била начела француског краља Луја XIV, сазданог од чудне мешавине сујете, љупкости, расипништва, достојанства, безобзирности и вредноће.

(Ернест Гомбрих, *Крајња историја света за младе*)

11. Прочитај текст и одговори на питања.

Чини добро – вратиће ти се!

Флеминг је био сиромашан шкотски сељак. Једног дана, док је радио у пољу, зачуо је вапаје за помоћ који долазе из оближње мочваре.

Тамо је, до струка у црном муљу, био престрављени дечак, који је вриштао и борио се како би се ослободио. Фармер Флеминг је спасао дечака од споре и застрашујуће смрти у блату мочваре.

Следећег дана отмена кочија појавила се у дворишту скромне Флемингове куће. Отмено обучен племић сишао је из кочије и представио се као отац дечака кога је фармер дан раније спасао.

„Желим да вас наградим”, рекао је племић. „Спасили сте живот мом сину!”

„Не, не могу то да прихватим”, одговорио је поносно шкотски сељак, одбијајући понуду.

У том тренутку фармеров син се појавио на улазним вратима куће.

„Да ли је то ваш син?”, упитао је племић.

„Да”, поносно је одговорио фармер.

„Имам предлог за вас”, рече племић. „Допустите ми да му пружим образовање какво ће и мој син имати. Ако је на свог оца, он ће, без сумње, израсти у човека на кога ћемо обојица бити поносни.”

И то је и учинио...

Син сељака Флеминга, Александар Флеминг, похађао је најбоље школе и у року дипломирао на Медицинској академији „Ст. Марус” у Лондону. Постао је познат широм света као проналазач пеницилина.

Много година касније, син оног истог племића кога је спасао фармер Флеминг, добио је тешку упалу плућа, која је у то време била исто што и смртна казна. Оно што му је у том тренутку спасило живот био је – пеницилин.

Питате се како се звао тај племић?

Лорд Ландорф Черчил!

А како се звао његов син?

Винстон Черчил!

Заокружи **слова** испред тачних тврдњи.

1. Александар Флеминг био је:

- а) сиромашан шкотски сељак;
- б) син шкотског сељака;
- в) племић;
- г) син лорда Ландорфа.

2. Александар Флеминг познат је по:

- а) томе што је спасао племићког сина;
- б) доприносу развоју медицине;
- в) богатству стеченом на имању;
- г) добрим оценама на студијама.

12. Прочитај текст и одговори на постављена питања.

Црвени врабац

Први број забавног листа *Црвени врабац* појавио се у Београду, 3. октобра 1936. године. Власник и уредник издања био је Јован Грданички. Лист је излазио суботом, а продаван је по цени од једног динара. Штампан је на формату 28 × 39,5 цм.

Од укупно осам страна, први број листа донео је само један стрип. Била су то три почетна каиша сторије *Деца каишана Гранша*, коју је према роману Жила Верна нацртао Ђорђе Лобачев. Преостали простор испуњавали су: писани роман, фељтон, укрштене речи, ребуси, шаховски проблеми и слично.

У наредном броју стрипу Ђорђа Лобачева придружује се Дизнијева сторија *Мики Маус на Дивљем зајаду*, а у петом броју на насловној страни објављена је домаћа верзија популарног миша под називом *Пустоловине Микија Мауса и Црвеног вайца*.

Девети број је, уз поменуте стрипове, донео и каиш *Од њихове трдне муке није нема веће брук*, са текстом у стиху испод цртежа. За разлику од претходних, у овом броју су прва, последња и средње стране биле одштампане у плавој и црвеној боји, а преостале у црно-белој техници.

Последњи, десети број *Црвеног вайца* изашао је 5. децембра 1936. године, само два месеца откако је покренут.

Занимљиво је то да су се међу сарадницима *Црвеног вайца* налазили и Љубиша Вукадиновић и Душан Тимотијевић, тадашњи уредници *Полишике* и будући покретачи једног од најпопуларнијих издања у историји југословенског стрипа – *Полишикиног Забавника*.

(Славко Драгинчић и Здравко Зупан, *Историја југословенског стрипа I*)

1. Колико често је излазио *Црвени врабац*?

Заокружи слово испред тачног одговора.

2. Шта су били Љубиша Вукадиновић и Душан Тимотијевић?

Они су били:

- а) уредници *Црвеног вайца*;
- б) сарадници *Полишике*;
- в) власници *Црвеног вайца*;
- г) покретачи *Полишикиног Забавника*.

13. Прочитај текст и одговори на постављена питања.

Женидбени обичаји

Сватовску поворку су, пре свих, чинили младожењини сродници по линији оба родитеља, а затим другови и пријатељи изван сродничког круга. [...]

У сватовској поворци [...] код Банатских Хера су се, поред кума, старог свата и девера, налазили: жарач, говорције, кумовске девојке и навратаче. Жарач је шаљивчина који прави хуку-буку. Он даје савете приликом позивања на свадбу и све време пази на младенце. Говорције су младожењини другови који сами себе у овој улози називају „свињска браћа”. Задатак им је да увесељавају свадбаре.

По вечери уочи свадбе младожења са говорцијама прелази у невестину кућу и тамо се веселе све до поноћи. Говорције остају и даље „да чувају младу да не одбегне”. Навратачама је задатак да на вратима или капији с песмом дочекају сватове. Кумовске девојке, у ствари, имају улогу деверуша које се другачије зову и јенђе.

(Петар Влаховић, *Србија*)

1. Наведи називе три учесника сватовске поворке који су, према тексту, били задужени за добро расположење сватова.

2. Наведи три назива којима се именују исте особе, учесници сватовске поворке.

14. Прочитај одломак из текста преузетог из *Полишикиног Забавника* од 19. 11. 2010.

Рођени у новембру

21. новембар 1694.	Рођен је Волтер, француски филозоф.
23. новембар 1864.	Рођен је Стеван Сремац, српски писац.
24. новембар 1864.	Рођен је Тулуз Лотрек, француски сликар.
19. новембар 1917.	Рођена је Индира Ганди, индијска државница.
19. новембар 1922.	Рођен је Рајко Митић, прослављени спортиста.
20. новембар 1959.	„Рођена је” Декларација о правима детета.

Заокружи слово испред тачног одговора.

У истом веку рођени су:

- а) спортиста и филозоф;
- б) државница и спортиста;
- в) сликар и државница;
- г) филозоф и сликар.

15. Прочитај текст, а потом одговори на захтев.

Буквар

Реч *буквар* настала је давно. Тада, у језику наших предака, реч *буква* значила је и врсту дрвета и оно што ми данас подразумевамо кад кажемо *слово*: „писани знак за глас”. По томе је и књига из које се уче слова, или „букве”, добила назив – *буквар*.

У буквалном преводу на данашњи језик, *буквар* би био *словар*, али га нико тако не назива, јер је већ раније *словар* значио „речник” (према старој словенској речи *слово* – реч).

Уместо *буквар* говори се код нас још и *почећница*, зато што је то прва, почетна књига у основној школи. Некада се *буквар* називао *азбуквар* и *бекавица*, јер се из њега учила азбука и срицала се, „бекала” слова.

(Милан Шипка, *Приче о речима*)

Повежи, на основу текста, речи које су се некада користиле са речима које су их у данашњем језику замениле.

НЕКАДА:

- 1. слово
- 2. бекавица
- 3. буква
- 4. словарь

ДАНАС:

- а) буквар
- б) речник
- в) слово
- г) реч

16. Прочитај текст, а потом одговори на захтев.

Име и презиме

Лично име увек долази испред презимена, нпр. Петар Васић; обрнути поредак (Васић Петар) треба примењивати само у списковима, где је неопходан због азбучног реда.

Мушка презимена се морају мењати по падежима као и имена (за *Петра Васића*, с *Петром Васићем*, не за *Васић Петра* и сл.). Ако истом презимену претходе мушка и женска имена, презиме ће бити непроменљиво једино ако је женско име на последњем месту: *од Гордане, Петра и Бранка Васића; од Петра, Бранка и Гордане Васић*.

(Иван Клајн, *Речник језичких недоумица*)

Ако је, на основу текста, тврдња **тачна**, заокружи Т, ако је **нетачна**, заокружи Н.

Тврдња	Тачно	Нетачно
Редослед имена и презимена увек је произвољан.	Т	Н
Презиме после женског имена не мења се по падежима.	Т	Н
Презиме после мушког имена мења се по падежима.	Т	Н

17. Често се људи позивају на свој ауторитет. Прочитај шта о томе кажу психолози па одреди ко су **особе са ауторитетом**.

Ако бисмо користили најчешће погрешно мишљење или уверење о томе како изгледа неко за кога кажемо да је ауторитет, следио би овакав опис: неко ко је озбиљан и строг, подигнуте главе, правог и чврстог тела, занесен у „научне мисли”, зна одговор на сва питања и жели да његово мишљење увек буде уважено, а од кога врло често и зависимо.

Ауторитет нам могу бити родитељи, браћа и сестре, рођаци, пријатељи, професори, али и друге јавне личности, као што су научници и политичари. Да бисмо неког назвали ауторитетом, он то мора заслужити, уживати углед и на угледу засновану вредност. Дакле, мора да постигне нешто значајно и важно, мора поседовати вредности које су друштвено цењене и поштоване, мора имати чврстину и постојаност, мора знати да цени и поштује друге. Прави ауторитет је пре позив да се „буде такав” него притисак да се ради или живи тако како би ауторитет желео.

(Ружица Обрадовић, *Сос за шинејцере*)

Заокружи слово испред тачног одговора.

Особе са ауторитетом су:

- а) особе чије мишљење морамо да поштујемо, без обзира на то да ли су у праву или не;
- б) особе које волимо и које се безусловно труде да испуне наше жеље и прохтеве;
- в) особе на које се угледамо, поштујемо их; стручне и утицајне особе;
- г) особе које знају одговоре на питања и захтевају да се њихов став уважи.

18. Прочитај део чланка из часописа *Даница*. Потом, на основу текста, поред сваке тврдње у табели напиши да ли је тачна или нетачна.

Од 27. јануара 2012. године Србија поред домена „rs” има и други национални ћирилички домен „СРБ”. Предности ћириличног домена огледају се у томе што у српској ћирилици једном гласу одговара једно слово и адреса „СРБ” домена ће се изговарати управо онако како је написано. Слоган кампање за популаризацију „СРБ” домена је „Линкуј као што говориш”. За првих шест месеци 2012. године у Србији је било регистровано 4.000 „СРБ” ћириличких домена. Интернет је постао важан медиј, и за српски језик и писмо битно је да се на њему користи ћирилица.

Тврдња	Тачно/Нетачно
Домен „rs” је једини национални ћирилички домен.	
Домен „СРБ” има предности у односу на остале домene.	
За српско писмо је важно коришћење ћирилице на интернету.	
„Линкуј као што говориш” слоган је домена „СРБ”.	

- 19.** Прочитај одломак из текста *Бетџа Вукановић – као историја или мит* Јована Деспотовића. У тексту су изнети биографски подаци. Подвуци реченицу која се може изоставити а да се притом не промени основни смисао одломка.

Сажето изнето, према најбитнијим догађајима, биографија Бете Вукановић бележи следеће датуме: рођена је у Баварској 1872. године, а потом је једно време живела у Минхену, где је 1897. године завршила Уметничко-занатску школу и Женску академију. Упоредо је похађала и приватну сликарску школу Антона Ажбеа. После две године боравка у Паризу преселила се у Београд, где се одмах активирала на многим плановима: исте године приредила је прву самосталну изложбу, основала Удружење српских уметника за пластичне уметности и музику, 1900. године преузела вођење прве српске цртачке школе, потом и Српске сликарске школе (1902) и основала Друштво српских уметника „Лада” (1904). „Лада” је најстарије друштво уметника у Србији. У време балканских ратова и током Првог светског рата радила је као добровољна болничарка. После рата, 1919. године, вратила се у Београд и основала Удружење ликовних уметника у Београду, а 1921. постала је наставник у Уметничкој школи у Београду. Прву ретроспективну изложбу одржала је тек 1958. године, када је изабрана за доживотног почасног председника „Ладе”.

- 20.** Прочитај одломак из романа *Сјај звезда на њафону* Јухане Тидел. Подвуци у тексту реченицу која се може изоставити а да се притом не промени основни смисао одломка.

Јена успева да пропусти прилику, коју, заправо, увек пропушта. Прилику да се упозна са Захеом на месту за паркирање бицикала. То место је прошле године њен комшија средио тако да се једва могло препознати. Наиме, она је замишљала како ће једном пред зграду да стигну у исто време, можда накратко и да возе заједно, можда да изаберу исто место за бицикл, можда да се сударе бициклима, или не баш да се сударе, али да се макар мало додирну точковима.

- 21.** Прочитај одломак из књиге *Шта знам о мору и поморству* Жан-Мишел Бароа. Подвуци у тексту реченицу која се може изоставити а да се притом не промени основни смисао одломка.

Стеван мирише ваздух, посматра небо и оставља удице. Ово црно небо и снажан ветар не варају га. Пашће киша и захладнеће. Из малог заклона свог чамца узима гумене чизме. Овај чамац Стеван је купио пре неколико година. Затим изува ципеле и везује чизме преко дебелих кратких вунених чарапа, које му греју ноге. Облачи непромочиве панталоне, које му штите слабине и крста, чак и када се сагне да дохвати удицу. Навлачи на себе и јакну од жутог платна, која се копча испод браде. Најзад узима непромочив шешир. Врпца на шеширу не допушта ветру да га однесе, док му обод штити очи. Сада је Стеван добро заштићен.

22. Прочитај одломак из дела *Књиџа за свакој дечака* Виолете Бабић. У њему се налази једна реченица која **није** у вези с темом текста. Подвуци ту реченицу.

Млади и алкохол

Шта је то што младе привлачи алкохолу? Да ли је то разлог што одрасли пију, или то што твој омиљени глумац на фотографијама у новинама често држи чашу у руци, или што се на свим прославама и журкама наздравља и опија? Или је привлачно то што је алкохол забрањен за младе испод 18 година. Можда је, ипак, најбитнија породица. Све срећне породице личе једна на другу. Тинејџер из породице у којој се пије пре ће пробати алкохол од оног чији родитељи не купују алкохолна пића.

23. Прочитај одломак из текста о музичару Џиму Морисону и његовој групи *The Doors* и на основу датих података закључи да ли је тврдња у табели **тачна** или **нетачна**.

Џејмс Даглас Морисон (James Douglas Morrison) рођен је у Мелбурну на Флориди 8. децембра 1943. године, у породици с дугом војничком традицијом. Његов отац је служио земљи у којој су рођени и он и сви чланови његове породице – био је контраадмирал у америчкој морнарици, а млади Џејмс, звани Џим, као да је посветио живот борби против свега у шта су га код куће учили да безрезервно верује. [...]

До друге године факултета Џим је остао уз породицу на Флориди, а 1964. уписује се на Калифорнијски универзитет у Лос Анђелесу (UCLA), где је дипломирао на Одсеку за позоришну уметност. [...]

Тражећи име за своју нову групу, Џим Морисон посегао је за књигом *Вратио опажанја* (*The Doors Of Perception*) Олдоса Хакслија, једног од најомиљенијих писаца тог времена. Како је књига свој назив дуговала и речима Вилијема Блејка („Ако се врата опажанја прочисте, све ће се човеку указати онаквим какво јесте – бесконачно.”), одлучио се да бенд озваничи именом *The Doors*, односно именом *Вратио*.

Новоосновани састав убрзо је уговорио прве свирке захваљујући ватреној подршци пријатеља с факултета, који су власнике клубова срдано убеђивали како ће група привући бројну публику.

(Дејан Цукић, 45 *обршаја*)

Ако је, на основу текста, тврдња **тачна**, заокружи Т, ако је тврдња **нетачна**, заокружи Н.

Тврдња	Тачно	Нетачно
Најомиљенији писац у Морисоново време био је Вилијем Блејк.	Т	Н
Џим Морисон је рођен у Сједињеним Америчким Државама.	Т	Н
Бројни преци Џима Морисона били су у војној служби.	Т	Н
Џим Морисон је живео у складу са вредностима своје породице.	Т	Н
Џим Морисон је завршио студије у истом месту у којем је и рођен.	Т	Н

24. Прочитај наведене реченице и утврди њихов логичан редослед тако што ћеш на линију испред сваке реченице уписати број 1, 2 или 3.

- _____ Након две велике поплаве које су уништиле скоро целокупан биљни фонд, ова башта премештена је на данашњу локацију, на имање које је краљ Милан Обреновић наследио од свог деде Јеврема, по коме и данашња башта носи име Јевремовац.
- _____ Непуне три године после преласка на нову локацију, у ботаничкој башти подигнута је прва стаклена башта, која је тада представљала једну од највећих и најлепших стаклених башта у овом делу Европе.
- _____ На предлог Јосифа Панчића, одлуком Министарства просвете Краљевине Србије, основана је Краљевска ботаничка башта у Београду као прва ботаничка башта у Србији, на Дорћолу, поред обале Дунава.

25. Прочитај реченице из текста *Краљевске везе*. Те реченице су испреметане. Поред сваке реченице упиши бројеве од 1 до 5 тако да добијеш логичан редослед догађаја.

- _____ Слика је очигледно била од велике помоћи, будући да је Чарлс потписао документ о споразуму.
- _____ Питер Паул Рубенс био је познати сликар, који је сликао за краљеве и краљице широм Европе.
- _____ Осим сликањем, по потреби се бавио и дипломатским пословима.
- _____ Током боравка у Енглеској Рубенс је за краља Чарлса насликао слику под именом *Мир и рат*, на којој је нагласио предности мира.
- _____ Зато га је шпански краљ Филип IV послао у Енглеску са задатком да убеди краља Чарлса I да потпише мировни споразум.

(Абигејл Витли, *Прича о сликарству*)

26. Прочитај текст Драгише Живковића о мемоарима и дневнику. На основу текста, **закључи** да ли су тврдње у датој табели тачне.

Две специјалне врсте аутобиографије јесу мемоари (успомене) и дневник. Обе припадају истој, књижевнаучној врсти. У мемоарима је писцу стало колико да исприча свој живот, толико и да опише време и средину у којој је живео и радио. Дневник представља белешке које су записиване из дана у дан, а циљ им је исти као и у мемоарима. Главна разлика између мемоара и дневника је у томе што су мемоари писани по сећању, обично при крају живота писца, а дневник се пише под свежим утисцима дневних догађаја. У нашој књижевности познати мемоари и дневници су: *Мемоари* Проте Матеје Ненадовића, *Белешке једног ђисца* Симе Матавуља и други.

Напиши ДА поред тврдње која је **тачна** и НЕ поред **нетачне** тврдње.

Тврдња	ДА или НЕ
Дневник и мемоари припадају књижевнанаучној врсти.	
И у мемоарима и у дневнику писцима је циљ да испричају свој живот и опишу време и средину у којој су живели.	
Прота Матеја Ненадовић и Симо Матавуљ писали су књижевнанаучне врсте.	
Дневник се пише по сећању, а мемоари хронолошки, из дана у дан.	

- 27.** Прочитај одломак из текста *Век и њо српске фотографије* Зорана Глушчевића. Из одломка је издвојено неколико реченица. Одреди која се од наведених реченица може изоставити а да се притом не промени основни смисао одломка.

Анастас Јовановић био је један од првих српских фотографа. Школовао се у Бечу, где се преко Луја Дагера, оца фотографије, упознао са фотографским занатом. Стипендију за школовање у Бечу, на Академији Свете Ане, доделио му је кнез Милош Обреновић. Фотографије је правио најновијим моделом фото-камере. Фотографисао је најзначајније Србе тог времена. Портрети српских великана и анонимних људи представљају уметничку синтезу његовог стручног знања, образовања и опсерваторске моћи. Успевао је да у једном детаљу лица – а то је најчешће било око – изрази карактер портретисане личности. Његова даровитост посебно се уочава на фотографијама истакнутог политичара Томе Вучића Перишића, кнеза Михаила Обреновића, владике и песника Петра Петровића Његоша, романтичарског песника Бранка Радичевића и језичког реформатора Вука Караџића.

Заокружи слово испред тачног одговора.

- а) Школовао се у Бечу, где се преко Луја Дагера, оца фотографије, упознао са фотографским занатом.
- б) Стипендију за школовање у Бечу, на Академији Свете Ане, доделио му је кнез Милош Обреновић.
- в) Портрети српских великана и анонимних људи представљају уметничку синтезу његовог стручног знања, образовања и опсерваторске моћи.
- г) Успевао је да у једном детаљу лица – а то је најчешће било око – изрази карактер портретисане личности.

28. Прочитај причу *Чишање преко рамена*, објављену у дневним новинама. У њој је описан разговор два путника у аутобусу, старијег човека и младића. Одреди шта тај старији човек није схватио и коју је прилику због тога пропустио.

Сваког јутра један декица је аутобусом 26 ишао на Каленић пијацу и у току вожње прелиставао новине. Декица је редовно шарао очима окол. Чим би спазио непозван поглед уперен у његове новине, из ината би престајао да чита само да други не би могли то исто да раде.

Истим аутобусом свакодневно се возио и један необријан младић у мајици с флекама, из којих се могло видети шта је доручковао. Ни он није одолевао пориву да се прикраде и вирне у новине које је декица читао.

– Куш, море! Нисам ја платио да ти читаш! – гунђао је декица кад год би га спазио да му завирује у новине.

– Али господине, зашто љубоморно чувате новине? Нико вас не поткрада кад завири у њих – упитао га је једном приликом младић. – Сигуран сам да сте човек од стила. Приметио сам да пратите текстове К. Синадовића.

– Хм... Да. Допадају ми се – декица промени тон са „мргудног” на „полуљубазан”. Аутобус се клацкао ка Тргу републике, где је младић увек силазио.

– И ја их редовно читам.

– Ти? – упита декица подозриво, помисливши да такав момак не чита ни рекламе.

– Аха. Одличан писац тај Синадовић – настави младић.

– Јесте, вала – орасположи се декица. – Тако добро описује нашу сурову стварност. Баш се питам колико година има. Све бих дао да знам како изгледа, па да му честитам, да му стегнем руку! – провалила је искреност из декице.

– Ко зна, можда вам се укаже прилика. Ја овде силазим. Журим на посао. Довиђења – пружи младић декици шаку у знак поздрава.

Пошто је декица игнорисао позив на руковање, младић истрча из возила право на Трг.

У аутобусу остаде декица, који није ни претпостављао да је пропустио прилику да ...

Заокружи слово испред тачног одговора.

Не схватајући ситуацију у којој се нашао, старији човек је пропустио прилику да:

- а) најзад упозна свог омиљеног новинара;
- б) младима пружи пример лепог понашања;
- в) себи и младићу вожњу учини пријатном;
- г) објасни да је непристојно читати туђе новине.

29. Прочитај одломке из текста о Дедалу и Икару. Одломци из текста су испреметани.

Испред сваког одломка напиши одговарајући број 1, 2, 3 или 4 тако да редослед догађаја буде логичан.

Кривећи себе и своју вештину, Дедал је дуго и узалудно кружио изнад мора у нади да ће пронаћи сина.

Усхићен летом, Икар се приближио Сунцу које је загрејало восак, пера на крилима су се раздвојила и он је пао у море.

Да би напустили острво на коме су били заробљени, Дедал је одлучио да од перја и воска направи крила себи и своме младом сину Икару.

Дедал је упозорио Икара да не лети ни превисоко, а ни ниско: ако лети превисоко, сунце ће отопити восак, а ако лети прениско, морска пена ће натопити крила.

30. Прочитај реченице о Орфеју и Еуридики, које су испреметане.

Испред сваке реченице напиши одговарајући број 1, 2, 3 или 4 тако да редослед догађаја буде логичан.

Задивљен лепотом Орфејеве песме, бог подземног света допустио је Еуридики да се врати у свет живих.

Иако упозорен да се не окреће и не гледа у Еуридику, Орфеј је то ипак учинио и заувек је изгубио своју вољену жену.

Берући цвеће, Еуридика је нагазила на змију отровницу, а кад је Орфеј дотрчао, чувши њен крик, она је већ била мртва.

Орфеј је одлучио да пође у свет мртвих и затражи од његовог владара да му врати вољену жену.

- 31.** Пред тобом је одломак из романа *Ђао, ши!* Беатриче Мазини и Роберта Пјуминија. Размењујући тајне поруке младић и девојка се упознају. На линију изнад сваког одломка упиши бројеве од 1 до 4, као што је започето, да би добио логичан редослед којим су младић и девојка размењивали своје поруке.

1

Замисли ме. Откриј ме. Упознај ме. Јесам ли она са два сантиметра косе или она мало детињаста с киком позади? Она висока као орман или она плавуша доброћудне фаце, помало налик на миша? А да ли је уопште битно какав ми је нос, боја очију, стас? Волим те онако како би те волела нека од метар и по или нека од метар и осамдесет.

Али, одговорио си! И видим да ти се тајне свиђају. Или боље свиђа ти се тајновитост. Утолико боље. Тако ће прва фаза трајати дуже. Хајде да своје поруке, кад пожелиш да их пошаљеш, ставиш иза табле. Између табле и зида има мало простора, а доле је некаква ивица. Неће испати. Проверено.

Ђао, ти!

Ја

Свакако да ми се свиђа тајновитост; толико ми се свиђа да нећу чак ни шпијунирати (што је врло лако, веруј ми, чак и онда када су дечаци на часу физичког) да бих видео оног ко нешто тражи иза табле. Лепо је разговарати писмима. Али, био бих ти захвалан кад ми не би писала да ме волиш. То се не говори ономе ко не зна ко си.

Порука на табли, написана штампаним словима

Ако госпођица „замисли ме, откриј ме, упознај ме” жели одговор, нека ми молим те лепо, каже како да јој одговорим.

Потпис: онај тако драг.

- 32.** Прочитај одломке из Молијерове комедије *Грађанин илемић*. Упиши на линију бројеве од 1 до 5, као што је започето, тако да одговарају логичном току разговора.

УЧИТЕЉ ИГРАЊА

_____ Не баш у свему да се угледају на њега; њега ради, ја бих волео да он боље памти наша предавања.

УЧИТЕЉ МУЗИКЕ

_____ Имамо. Нашли смо човека какав нам је потребан обојци. Господин Журден је увртео у главу да је племић, да му треба господско понашање; он је за нас права крава музара; ви играчи и ми музичари можемо желети да се и остали грађани угледају на њега.

УЧИТЕЉ МУЗИКЕ

_____ Истина је да их слабо схвата, али их добро плаћа; а то је баш оно што је нама уметницима данас потребније од свега осталог.

УЧИТЕЉ ИГРАЊА

1 Сад имамо доста посла и ви и ја.

УЧИТЕЉ ИГРАЊА

_____ Е видите, ја тражим и мало славе. Пријатно ми је плескање; али ја сматрам да је право мучење за уметнике кад се приказују пред глупацима, кад њихове умотворине морају да подносе дивљачко просташтво каквог блесана.

33. Пред тобом је део репертоара београдских позоришта за децембар. Планираш да свог млађег рођака 23. децембра одведеш у позориште. Тог дана изводи се пет представа. Напиши њихове називе.

БОШКО БУХА
Трг Републике 3, тел. 2632-887

18. 12. у 12 и 17 – Фазони и форе, В. Ршумовић и Љ. Ршумовић, новогодишња представа
20. 12. у 11 и 13 – Фазони и форе, В. Ршумовић и Љ. Ршумовић,
21. 12. у 11, 13 и 17 – Фазони и форе, В. Ршумовић и Љ. Ршумовић,
22. 12. у 11 и 13 – Фазони и форе, В. Ршумовић и Љ. Ршумовић,
23. 12. у 11, 13, 15, 17 и 19 – Фазони и форе, В. Ршумовић и Љ. Ршумовић,
24. 12. у 11, 13, 17 и 19 – Фазони и форе, В. Ршумовић и Љ. Ршумовић,
МАЛО ПОЗОРИШТЕ „ДУШКО РАДОВИЋ“
Абердарева 1а, тел. 3232-072
18–25. 12. у 10, 12, 14, 16, 18 и 20 – Новогодишње ђаконије.

ПОЗОРИШТЕ „ПУЖ“
Б. Аџије 21, тел. 2438-036
www.pozoristancepuz.com

18. 12. у 12 и 16 – Заљубљени Снешко, Б. Милићевића.
21. 12. у 10, 18 и 19.30 – Заљубљени Снешко, Б. Милићевића.
22. 12. у 12, 18 и 19.30 – Заљубљени Снешко, Б. Милићевића.
23. 12. у 10, 12, 18 и 19.30 – Заљубљени Снешко, Б. Милићевића.
24. 12. у 10, 12, 14, 16, 18 и 19.30 – Заљубљени Снешко, Б. Милићевића.
Резервације и продаја карата сваког радног дана од 9 до 16 ч., петком и суботом до 18 ч. Организујемо доделу новогодишњих пакетића.

ПОЗОРИШТЕ ЛУТАКА „ПИНОКИО“
Карађорђева 9, тел. 2691-715

18. 12. у 11 и 17 – Успавана лепотица, Ж. Јоковића.
22. 12. у 10.30 – Ивица и Марица и спака старица, М. Ојданић.
23. 12. у 9.30 – Звездан, Ј. Штреде,
у 9.30 и 10.30 – Успавана лепотица, Ж. Јоковића.
24. 12. у 11, 13, 15 и 17 – Деда Мраз и звер, И. Бојовића.

Називи представа су:

1. _____
2. _____
3. _____
4. _____
5. _____

Писано изражавање

34. а) Напиши следеће речи (синтагме) писаним словима ћирилице.

Издавачко предузеће „Грађевинска књига”

Краткометражни филм

б) Напиши следеће речи (синтагме) писаним словима латинице.

Удружење грађана „Здрав живот”

„Књига о џунгли”

35. Подвуци речи које се исто пишу великим штампаним ћириличким и латиничким словима.

МАРКО МАЈКА МЕТАК МОТОР МОСТ МОМАК МЕНТА

36. Подвучена ћириличка слова замени штампаним латиничким словима.

Дечак није био усамљен јер је за рођендан добио пса Џекија, који има белу њушку.

37. Препиши штампаним латиничким словима народну загонетку и њено решење.

Један отац има хиљаду синова, па свима купио шешир, а себи не може.

(Храст и жир)

38. Напиши једну реченицу о својој школи или одељењу, која ће имати бар десет речи.
Реченица треба да буде граматички исправна.

39. Напиши три граматички исправне реченице о изласцима младих.

1. _____

2. _____

3. _____

40. Доврши започете реченице служећи се речима у загради.

1. Сутра бих _____

(отићи код баке; однети књигу)

2. Да ли _____

(знати; ваш друг; освојити турнир; стони тенис)

41. Напиши две граматички исправне реченице о свом омиљеном филму.

1. _____

2. _____

42. Подвуци у наведеној реченици реч која **не може** бити употребљена у **формалном говору**.

Свако може да се прими на његове шале зато што му је наступ веома убедљив.

43. Замени сваку подвучену реч одговарајућом речју тако да се наведене реченице могу употребити у **формалном говору**.

1. Престао сам да се дружим с њим јер смара. _____

2. После упорног трагања нашла сам шљаку. _____

3. Пожурио сам да се што пре вратим у гајбу. _____

4. Поручио сам из оближњег ресторана клопу. _____

44. Заокружи слово испред реченице која може бити употребљена у **формалном говору**.

а) Теодор фон Бург је татамата за математику.

б) Теодорови ортаци су такође добри математичари.

г) Петар Јовановић предаје матиш у Математичкој гимназији.

д) Математичка гимназија позната је по добрим математичарима.

45. Заокружи слово испред реченице која може бити употребљена у **неформалном говору**.

а) Реч ортак, врло заступљена у нашем језику, турског је порекла.

б) Најбољи ортаци никада вас неће изневерити у тешким тренуцима.

в) Омладинска задруга „Ортаци” нуди студентима различите послове.

г) За оне који заједнички воде неку фирму кажемо да су ортаци.

46. Заокружи слово испред одломка из књижевног текста у коме је употребљен **неформални говор**.

а) Богатство се може изгубити, али та срећа у твом сопственом срцу може бити тренутно пригушена, но увек ће опет оживети, све док живиш. Све док можеш спокојно гледати у небо, све дотле док знаш да си у души чист и да те срећа негде чека.

(Ана Франк, *Дневник*)

б) Код куће – све као што сам оставио. Буразер почео да се јавља из некаквог Бакра, Швеца се још више развила, и раније лепа, сад постала права лепотица. И – Драганче се мува око ње! Фол долази мене да види, а, овамо, стално блеји у њу. Кева и ћале ми баш остарели.

(Д. Михајловић, *Кад су цвешале шикве*)

в) На свашта се могло помислити пре неголи на тако чудесну грађевину у растргану и пуну крају. Изгледало је као да су обе обале избациле једна према другој по запењен млаз воде, и ти се млазеви сударили, саставили у лук и оставили тако за један тренутак, лебдећи над понором.

(Иво Андрић, *Мост на Жейи*)

г) „Али човек није створен за поразе”, рече он. „Човек може бити уништен, али не и побеђен.” Ипак ми је жао што сам убио рибу. Приближава се рђаво време, а ја чак немам ни харпун. Дентусо је свиреп и окрутан и јак и интелигентан. Али ја сам био интелигентнији.

(Ернест Хемингвеј, *Старац и море*)

- 47.** Попуни пријаву за упис у средњу школу штампаним словима ћирилице. Попуни само осенчене рубрике.

ПРИЈАВА ЗА УПИС УЧЕНИКА У СРЕДЊУ ШКОЛУ		Образац ПУ
Пријављујем се за упис у _____ разред _____ (назив средње школе)		
_____ у _____		
Подручје рада _____		
Образовни профил за стручне школе, односно смер за гимназије: _____		
Презиме и име ученика		
Дан, месец и година рођења		
Место рођења, општина и држава		
Презиме и име оца, његово занимање и адреса		
Презиме и име мајке и њено занимање		
Презиме и име старатеља, његово занимање и адреса (ако ученик нема родитеља)		
Адреса ученика: општина, место, улица и број		

- 48.** Ученици твог одељења организују журку поводом краја школске године. За ту прилику треба да напишеш позивницу за остала одељења осмог разреда. Води рачуна о томе шта све треба да садржи та позивница.

ПОЗИВНИЦА

- 49.** Желиш да посетиш Сајам књига у Београду. Напиши молбу директору школе да ти одобри слободан дан.

(име и презиме подносиоца молбе)

(разред и одељење)

Предмет: Молба за слободан дан

- 50.** Желиш да учествујеш у летњем еколошком кампу. Камп води Ана Вукмановић, професорка биологије. Треба да напишеш писмо организаторки тог кампа. У писму треба да се обратиш организаторки, да наведеш разлоге због којих желиш да будеш у кампу и да се укратко представиш. Води рачуна о форми коју писмо треба да има.

51. Подвуци у наведеним називима географских појмова речи које треба писати **великим почетним словом**.

јужна морава сремска митровица стара планина панчићев врх

52. Подвуци у наведеној реченици речи које треба писати **великим почетним словом**.

Ушушкана између косанчићевог и топличиног венца, поп лукина улица и данас је место где можете срести старе београђане.

53. Подвуци у наведеним реченицама речи које треба писати **великим почетним словом**.

а) Мапе које је цртао колумбов сународник помогле су магелану и његовој посади да оплове земљу и докажу да је округла.

б) Према старом српском веровању, детелином са четири листа може се отворити свака брава, а среће у лову имаће онај ко је нађе пре ђурђевдана.

54. Заокружи слово испред реченице у којој су **све речи** написане према правилу о писању **великог почетног слова**.

а) Лудвиг Ван Бетовен, Немачки композитор, диригент и пијаниста, већину својих симфонија написао је потпуно глув.

б) Цар Константин велики рођен је 272. или 274. године у старом римском граду Наисусу, данашњем Нишу.

в) Љубомир Ненадовић, аутор Путописа „писма из Италије”, био је један од првих српских планинара.

г) Ђура Јакшић, један од најзначајнијих песника српског романтизма, рођен је у Српској Црњи, у Банату.

55. Подвуци у наведеној реченици речи које треба писати **великим почетним словом**.

Најстарија српска гимназија је карловачка гимназија, основана 1791. године, на падинама фрушке горе у сремским карловцима.

56. Заокружи слово испред реченице која је написана према правописним правилима.

а) У грчкој митологији спомињу се полубогови који имају надчовечанску снагу.

б) У Грчкој митологији спомињу се полубогови који имају надчовечанску снагу.

в) У грчкој митологији спомињу се полубогови који имају натчовечанску снагу.

г) У Грчкој митологији спомињу се полубогови који имају натчовечанску снагу.

57. Напиши следећу реченицу **писаним словима ћирилице** тако да буде правописно тачна.

ДУГО СЕ ВЕРОВАЛО ДА ЈЕ КИНЕСКИ ЗИД ЈЕДИНА ЉУДСКА ГРАЂЕВИНА КОЈА СЕ МОГЛА ВИДЕТИ СА МЕСЕЦА.

58. Заокружи слово испред реченице која је написана према правописним правилима.

- а) Са никим се није свађао.
- б) С' никим се није свађао.
- в) Нисаким се није свађао.
- г) Ни са ким се није свађао.

59. Заокружи **слово** испред правилно написаног броја.

- а) шесдесет
- б) четристо
- в) дванест
- г) двадесетдва
- д) петсто

60. Напиши **словима** следеће бројеве.

356 _____
24. _____
XI _____
700 _____

61. Заокружи слово испред реченице која је написана према правописним правилима.

- а) Ја би волео да видим Џони Депа.
- б) Ја бих волео да видим Џони Депа.
- в) Ја бих волео да видим Џонија Депа.
- г) Ја би волео да видим Џонија Депа.

62. У следећу реченицу упиши **запете** тамо где је то потребно.

Јован Стерија Поповић оснивач српске драме и први српски комедиограф рођен је у Вршцу.

63. Упиши слова **ч** или **ћ** тамо где недостају.

Упознао сам _ика Милана из Пирота, који продаје _увене пиротске _илиме.

64. Упиши слово **ч** или **ћ** тамо где недостају.

Јечмена жута поља зрела,
Ре_ни се пли_ак зра_и;
Купина сја сун_ана, врела,
Ту змија кошуљу свла_и.

(Јован Дучић, *Поље*)

65. Заокружи слово испред реченице у којој је **запета** правилно употребљена.

- а) Печурка с црвеним шеширом и белим пегамa по њему, мухара, припада роду аманита.
- б) Печурка с црвеним шеширом и белим пегамa, по њему, мухара припада роду аманита.
- в) Печурка, с црвеним шеширом и белим пегамa по њему мухара, припада роду аманита.
- г) Печурка с црвеним шеширом, и белим пегамa по њему, мухара припада роду аманита.

66. Заокружи слово испред реченице у којој запета **није** правилно употребљена.

- а) Имао је кошчате ноге, оштре зубе и косу боје лимуна.
- б) Кад се, зрело размисли, има ту и увреде, господине Вићо.
- в) Нико му није знао право име, ни порекло, нити чиме се бавио.
- г) У детињству је био несташко, али безазлен и пријатан малишан.

67. Напиши скраћенице наведених речи.

ученик	_____
грам	_____
метар	_____
улица	_____

Граматика, лексика, народни и књижевни језик

68. Допуни следећи текст:

У српском језику има _____ гласова. Гласови приликом чијег изговора ваздушна струја слободно пролази кроз говорни канал називају се _____. Гласови приликом чијег изговора ваздушна струја наилази на препреку називају се _____.

Гласови приликом чијег изговора гласнице („гласне жице“) трепере јесу _____, а они приликом чијег изговора не трепере јесу _____.

69. Напиши правилно глаголе додавањем префикса (из-, раз-, од-, под-) на дате глаголе. Води рачуна о резултатима гласовних промена које се врше при спајању префикса са глаголом.

из- + чепрати = _____

раз- + љутити = _____

од- + делити = _____

раз- + ширити = _____

под- + чинити = _____

70. Допиши одговарајући облик речи која је дата у загради.

а) Ја вучем, а они не _____ (вући).

Ти можеш, а ја не _____ (моћи).

б) Пожелео сам у _____ (честитка) свом пријатељу да његов тим поново заигра у Првој _____ (лига).

в) На изложби је било много _____ (посетилац). Свим тим _____ (посетилац) сликар се посебно захвалио.

71. Разврстај следеће речи, као што је започето:

летњи, играчка, наш, срећа, летовати, играти, срећан, тај.

именице

играчка

придеви

заменице

глаголи

72. Повежи линијом сваку реченицу са **врстом** подвучене речи у њој.

1. Покуцао сам на <u>врата</u> .	а) глагол
2. <u>Она</u> се одазвала.	б) придев
3. <u>Опрезно</u> сам отворио.	в) предлог
4. <u>Улазим</u> у собу.	г) именица
5. <u>Поред</u> мене се појави она.	д) заменица
6. Била је <u>лепа</u> .	ђ) прилог

73. У сваком низу речи једна реч **не припада** истој врсти као остале. Прецртај ту реч.

1.	ваљда	поред	наравно	сигурно
2.	изнад	према	преко	међутим
3.	иако	данас	увече	летос

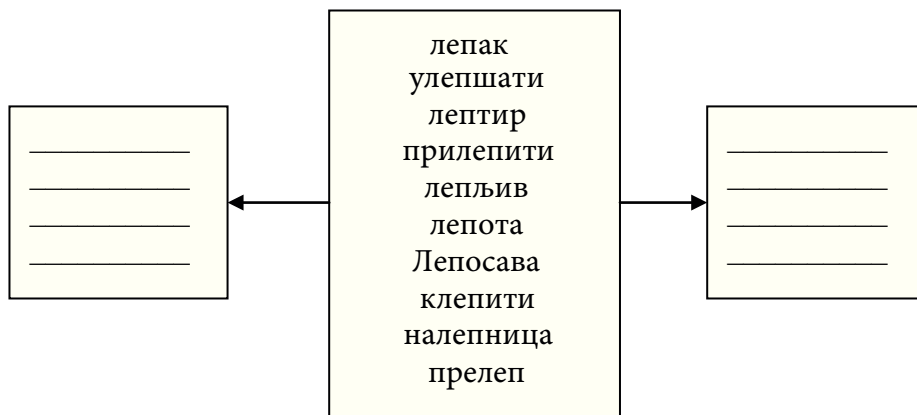
74. У следећој реченици подвуци четири **предлога**:

Маслачак расте на ливадама и травњацима, по пустим местима и напуштеним њивама, поред путева и око насеља.

75. У следећој реченици подвуци **именицу средњег рода у облику једнине**:

Хајдучка трава се од давнина користила у народној медицини, а омиљено је лековито средство и у званичној.

76. Разврстај дате речи у две групе према њиховом корену. Прецртај две речи које **не припадају** ниједној од тих група.

77. Подвуци речи које су настале од истог корена речи.

ПЕТАК ПЕТИНА ПЕТАО

ПЕТРОЛЕЈ ПЕТОУГАО ПЕТИЦА

78. У наведеним речима заокружи корен речи и препиши ону реч која **није** настала од друге речи:

а) шумовит, пошумити, шумица, шума, шумски;

б) реч која није настала од друге речи:_____.

79. Од имена наведених градова изведи називе њихових становника, као што је започето. Води рачуна о резултатима гласовних промена које се притом врше.

Београд	-јанин	=	Београђанин
Нови Сад	-јанин	=	_____
Панчево	-ац	=	_____
Пирот	-јанац	=	_____

80. Од следећих придева изведи именице додавањем суфикса –ост:

млад _____, редак _____, нежан _____.

81. Одреди **врсту синтаксичке јединице** која је подвучена у наведеној реченици.

Стефаново срце јако је ударило јер је шума била веома густа.

Заокружи слово испред тачног одговора.

Подвучена синтаксичка јединица јесте:

а) синтагма;

б) предикатска реченица;

в) комуникативна реченица.

82. Подели усправним цртама дату комуникативну реченицу на **предикатске реченице**.

Станко приђе дрвету, пљуну у длане и поче се пузати брзо и вешто као мачка. Кад се успуза до круне, он одломи једну гранчицу, метну је у зубе, па се спусти на земљу.

83. Колико у следећем тексту има комуникативних, а колико предикатских реченица?

После тога царев син почне сам путовати по свету и тако, путујући задуго, дође у једну планину и заноћи код једног пустињака. Сутрадан настави пут.

а) Број комуникативних реченица: _____

б) Број предикатских реченица: _____

84. Повежи линијом сваку реченицу с називом врсте којој она припада.

1. Прочитај гласније свој задатак!

а) упитна

2. Како могу да ти помогнем?

б) узвична

3. Не знам о чему треба да пишем.

в) заповедна

4. Како си то лепо написала!

г) обавештајна

85. Повежи линијама реченице са називом врсте којој оне припадају.

1. Она је одржала реч.

а) упитна

2. Куда ћеш ти, Душанка?

б) заповедна

3. Дај ми ту торбицу!

в) обавештајна

86. Подвуци у наведеној реченици **главни члан** именичке синтагме.

Најчувенији митски свирач био је Орфеј.

87. Подвуци у наведеној реченици **апозицију**.

Фреска „Мироносице на гробу Христовом” из Милешеве, задужбине краља Владислава, у средини има фигуру анђела у белом.

88. Повежи линијом сваки подвучени реченични члан с **називом службе** коју има у наведеној реченици. Назив једне службе је вишак.

1. <u>Јутро</u> је било обасјано сунцем.	а) субјекат
2. Узнемирено погледах <u>напред</u> .	б) предикат
3. Чудна и тешка туга ме <u>је обузела</u> .	в) објекат
4. На трави смо приметили <u>мраз</u> .	г) прилошка одредба за време
5. <u>Озбиљно</u> је климнула главом.	д) прилошка одредба за место
	ђ) прилошка одредба за начин

89. Препиши из народне пословице тражене чланове реченице (субјекат, предикат и објекат).

Лепа реч гвоздена врата отвара.

Субјекат: _____

Предикат: _____

Објекат: _____

90. Напиши коју **службу** (функцију) имају реченични чланови у датој реченици.

Учитељски факултет је поставио дигиталну библиотеку на порталу www.ask.rs.

а) Учитељски факултет	_____
б) је поставио	_____
в) дигиталну библиотеку	_____
г) на порталу <u>www.ask.rs</u> .	_____

91. Напиши коју **службу** (функцију) имају реченични чланови у датој реченици.

Музеј Боре Станковића, познатог српског књижевника, налази се у Врању.

а) Музеј Боре Станковића,	_____
б) познатог српског књижевника,	_____
в) налази се	_____
г) у Врању.	_____

92. Одреди **назив службе** коју у наведеној реченици има подвучена синтагма.

Из даљине сам чуо брујање авиона.

Заокружи слово испред тачног одговора.

- а) субјекат
- б) предикат
- в) прави објекат
- г) прилошка одредба за место

93. Напиши одговарајући облик речи које се налазе у заградама.

Рођена сам у _____ (Рабровица), где је мој отац био учитељ. Али још док сам била беба, пренели су ме у _____ (Бранковина). То је, такође, село у _____ (ваљевски крај), који је пун _____ (шумарци).

Било је и _____ (реке), брзих и лепих. Поред _____ (једна таква река) и ја сам расла. Тамо сам са _____ (дечаци) правила _____ (воденице) од _____ (кукурузовина). Одрасла сам слушајући песме _____ (птице), што ми је касније помогло у _____ (наука), а и за _____ (поезија) је било важно.

94. Речи и синтагме у загради напиши у **одговарајућем падежном облику** и тако допуни основна правила понашања у вези са мобилним телефоном.

- а) Не размећи се _____ (мобилни телефон) на _____ (јавно место).
- б) Кад се возиш _____ (аутобус), разговор _____ (мобилни телефон) треба да буде кратак и дискретан.
- в) Искључи _____ (мобилни телефон) када си у позоришту, _____ (школа), биоскопу, код лекара...

95. Заокружи слово испред реченице у којој је подвучени падежни облик правилно употребљен.

- а) Сунце је било зашло, али је варош остала у топлом, руменом осветљењу, које је падало са свих брда унаоколо.
- б) Јеси ли већ чуо причу о стари улични фењер која није толико занимљива, али једном може да се саслуша.
- в) Дечак се играо на широки прашни друм, недалеко од великих авлијских врата своје куће.
- г) Сафир, драги камен, може бити жут, зелен или плав, а боја му потиче од титана и од делић гвожђа.

96. Заокружи слово испред реченице у којој је подвучени падежни облик правилно употребљен.

- а) Отац мог друга вози мерцедеса.
- б) Његова краљица напала је мог топа.
- в) Посетили смо Споменик незнаног јунака.
- г) Радни дан се ради по осам сати.

97. Напиши глаголе из заграда у одговарајућем облику.

Ја управо _____ (завршавати) основну школу. За неколико дана _____ (полагати) завршни испит. _____ (волети) да се упишем у гимназију, али не знам да ли ћу успети.

Још пре два месеца _____ (почети) да _____ (учити), али родитељи ми стално понављају: „_____ (вежбати) сваког дана и успећеш!”

98. Заокружи слово испред реченице у којој подвучени глагол има граматички исправан облик.

- а) Обогатио се продавајући маглу људима.
- б) Сечући шуме, наносимо штету планети.
- в) Узорци су ношени на додатне анализе.
- г) Извинули су им се због кашњења.

99. Подвуци један од понуђених облика глагола **требати** који недостаје у следећој реченици:

Ти _____ да се потрудиш ако желиш да успеш.

требаш **будеш требао** **треба** **требаће**

100. У сваком пару реченица прецртај ону реченицу која је написана **бирокупратским језиком**.

- а) Метеоролози очекују да ће захладнети. – Метеоролози очекују да ће се појавити период ниских температура.
- б) Вршимо услуге тапацирања намештаја. – Тапацирамо намештај.
- в) Немамо довољно финансијских средстава. – Немамо довољно новца.
- г) Цене су поново порасле. – Поново је дошло до раста цена.

101. Заокружи слово испред реченице у којој је употребљен **бирокупратски језик**.

- а) Мађионичар изводи различите трикове.
- б) На тромесечју изводимо закључке о успеху.
- в) Нова представа изведена је у септембру.
- г) Треба редовно изводити пса у шетњу.

102. Заокружи слово испред реченице у којој **није** употребљен **бирокупратски језик**.

- а) Ана је засновала радни однос у школи.
- б) Директор је ставио свој потпис на сведочанство.
- в) Док одрастају, деци је потребно да их одрасли разумеју.
- г) У школи долази до учесталих неслагања између ученика.

103. Повежи речи из леве колоне с речима из десне колоне тако да добијеш **парове синонима**.
У левој колони једна реч је вишак.

1. хуман	а) частан
2. честит	б) човечан
3. опрезан	в) досетљив
4. стидљив	г) предострожан
5. довитљив	

104. Прочитај текст из *Приче о речима* Милана Шипке. Одговори у ком **лексичком односу** стоје подвучене речи.

Прозор је потомак једног старог глагола, који се данас ретко где може чути. То је глагол „зрети” у значењу „гледати”, „мотрити”, „посматрати”. У време кад су се градиле мале дрвене приземне зграде, куће су обично имале два прозора, са сваке стране по један. То је људима личило на очи, па су наши преци уместо „прозор” говорили окно. И данас се понегде тако говори, а тако говоре и неки други словенски народи, Словенци и Руси, на пример.

Заокружи слово испред тачног одговора.

Речи **прозор** и **окно** су:

- а) антоними;
- б) синоними;
- в) хомоними.

105. У наведеним реченицама реч **мишић** нема исто значење. Одреди назив појаве коју наведени примери илуструју.

1. Посматрам беле мишиће који трче брзо.
2. Од дугог вежбања заболели су ме трбушни мишићи.

Заокружи слово испред тачног одговора.

Наведени примери илуструју појаву која се назива:

- а) полисемија;
- б) антонимија;
- в) синонимија;
- г) хомонимија.

106. Одреди врсту лексичког односа међу подвученим речима.

Сто пута сам ти рекао да мокру чашу не стављаш на сто.

Заокружи слово испред тачног одговора.

- а) антонимија
- б) полисемија
- в) хомонимија
- г) синонимија

107.1. Међу следећим паровима речи подвуци **антонимски пар**:

доћи – долазити
доћи – стићи
доћи – отићи

2. Напиши **антониме** следећих речи:

горе	_____
испод	_____
близу	_____

108. Заокружи слово испред народне пословице у којој се јављају **антоними**.

- а) Ко добро чини, добро му се враћа.
- б) У добру је лако добар бити.
- в) У добру се не понеси, у злу се не покуди.
- г) Не би било добро, да је увек добро.

109. Заокружи слово испред примера у којем реч **погодити** значи „разрешити, одгонетнути”.

- а) Погодио ме је тим речима.
- б) Погодио сам га лоптом.
- в) Погодио је значење непознате речи.
- г) Погодио је центар мете.

110. Упиши поред сваке реченице слово које стоји испред значења речи **поштовати** које је у тој реченици употребљено.

- 1. Људи поштују успомене кроз сећање на враголије из детињства. _____
- 2. Поштујем старије људе и уступам им место у аутобусу. _____
- 3. Потребно је да поштујемо правописна правила кад год пишемо. _____

Значења речи **поштовати**:

- а) примењивати;
- б) ценити;
- в) чувати.

111. Упиши поред сваке реченице слово које стоји испред значења речи **стићи** које је у тој реченици употребљено.

- 1. Миона је стигла из чаршије тек у подне. _____
- 2. Намучио се док је стигао прву групу тркача. _____
- 3. Стигао је да научи све неправилне глаголе. _____
- 4. И Јанко је стигао за женидбу, причају људи. _____

Значења речи **стићи**:

- а) достићи, сустићи (некога);
- б) доћи, доспети, пристати на одређено место;
- в) узнатредовати (у стицању звања, положаја, угледа, у развоју и др.);
- г) задесити (невоља, несрећа, зло и сл.);
- д) стасати, дозрети;
- ђ) имати времена, успети, моћи учинити нешто у право време.

112. Упиши поред сваке реченице слово које стоји испред значења речи **ићи** које је у тој реченици употребљено.

1. Пожури, иде аутобус!	_____	а) ходати
2. На море идем авионом.	_____	б) улазити
3. Иди брже да не закасниш.	_____	в) долазити
4. Са улице се иде право у кућу.	_____	г) путовати

113. Повежи израз из леве колоне са одговарајућим значењем из десне колоне, као што је започето.

1. разбити лед	а) вредно се посветити послу
2. ухватити маглу	б) прећи границу допуштеног
3. превршити меру	в) савладати прве тешкоће
4. загрејати столицу	г) побећи, нестати

114. Упиши слово испред одговарајућег значења израза, као што је започето. Једно значење је вишак.

а) с неба па у ребра	<u>г)</u> нерадо
б) кад на врби роди грожђе	___ никада
в) појео вук магарца	___ изненада
г) тешка срца	___ свакодневно
	___ ником ништа

115. Допуни изразе у наведеним реченицама одговарајућом речју.

1. Ако се неко сасвим повукао, прикрио, одустао од учешћа у збивањима, кажемо да се он сакрио у _____ рупу.
2. Ако се неко труди да буде неприметан, онда се он прави мањи од _____ зрна.
3. Ако је неко немиран, узрујан, узбуђен због нечега, каже се да он седи као на _____.

маковог пиринчаног иглама мишју мравињаку лављу

116. Поред сваке реченице упиши слово које стоји испред значења подвученог израза. Једно значење је вишак.

1. Питали смо га зашто је закаснио, а он је слегнуо раменима. _____
2. Чим је то изговорио, угризао се за језик и заћутао. _____
3. Севао је очима зато што га нико није слушао. _____

Значења израза:

- а) покајати се;
- б) плашити се;
- в) збунити се;
- г) љутити се.

117. Одреди значење подвучене речи у следећој реченици:

Пошто је за добру организацију великих спортских такмичења потребно много људи, а често нема довољно новца, организатори се ослањају на помоћ волонтера, међу којима увек има доста ученика основних и средњих школа.

Заокружи слово испред тачног одговора.

Реч **волонтер** значи:

- а) одабрани ђак неке школе, који се бави тимским спортом;
- б) млади спортиста, представник своје земље на такмичењу;
- в) особа која добровољно и бесплатно обавља неку службу;
- г) лице које ради без препоруке уместо стално запослених.

118. Прочитај одломак из дела *Умешности и њена историја*. Одреди значење подвучене речи у њему.

Најзначајнија црта римске архитектуре јесте коришћење лукова. Овај је изум играо малу или никакву улогу у грчком градитељству, премда је, вероватно, био познат и грчким неимарима. Саставити лук од посебних, клинасто углављених каменова прилично је сложена вештина.

Заокружи слово испред тачног одговора.

1. Реч **неимар** значи:

- а) вајар;
- б) историчар;
- в) градитељ;
- г) састављач.

2. Напиши реч која има исто значење као реч **црта** из прве реченице.

119. У *Речнику српскога језика* значења речи **кухиња** обележена су бројевима од 1 до 3 и дефинисана су на следећи начин:

1.а. просторија (ређе посебна зграда) у којој се кува, припрема јело, храна. б. организована исхрана уз неку установу, фабрику и сл. за њене чланове; менза: ђачка~, школска~, 2. начин, вештина кувања, припремања јела; само јело, храна: француска~, 3. *фиџи*. место, средина, центар где се смишљају, одакле се шире лажне вести, клевете, пропаганда, сплетке и сл.

Пронађи под којим се бројем у овом речнику налази значење речи **кухиња** које је употребљено у следећој реченици:

Има много ресторана познатих по српској кухињи.

Заокружи слово испред тачног одговора.

То значење се у речнику налази под бројем:

- а) 1.а.
- б) 1.б.
- в) 2.
- г) 3.

120. Погледај део странице из *Речника српског језика*. Служећи се наведеним подацима, одговори на захтеве.

ПИПЕТА – ПИСАЉКА

пипѐта ж фр. стаклена цевчица с гуменим наставком за улачење и истискивање течности у малим количинама, капима.

пипѐрѐвка ж врста народног плеса, кола. • **играти пипиревку** (некоме) чинити беспоговорно оно што други хоће, захтева (обично за казну).

пипкати (се), -а̄м (се) несвр. у дем. значењу: **пипати (се)**.

пипнути (се), -нѐм (се) свр. према **пипати (се)**.

пѐр м (мн. **пѐрови** и **пѐрови**) свечан, богато припремљен ручак, велика гозба, част; свадба. • **златни** ~ прослава педесетогодишњице брака, златна свадба. **крвави** ~ беспоштедна борба, крвави рат. **сребрни** ~ прослава двадесетогодишњице брака, сребрна свадба.

пирамѐда ж грч. **1. а.** мат. геометријско тело коме је основница неки полигон, многоугао, а бочне стране троуглови са заједничким врхом: четворострана ~. **б.** уопште предмет који има широку основницу која се сужава према врху; хрпа, гомила која има такав облик. **в.** фараонска гробница у старом

пиросфѐра ж грч. геол. ужарена унутрашњост Земље.

пиротѐхника ж грч. техника израде муниције, експлозивних и запаљивих материјала, ракета и сл.

пиротѐхничѐр м стручњак за пиротехнику.

пѐрошка ж рус. врста дугуљастог ушитипка пуњеног сланим надевом (обично сиром).

пѐруѐта ж фр. многоструки кружни окрет око своје осе као врста балетске, плесне фигуре.

пѐсак, **пѐска** м (мн. **пѐскови** и **пѐсци**, ген. -кѐвѐ и **пѐсѐкѐ**) **1.** а. део дувачког инструмента који се ставља у уста и дувањем изазива звук. **б.** део цигарлука, луле који се држи у устима. **2. а.** висок, оштар, пискав глас, врисак, писка (обично о гласу детета и неких птица). **б.** уопште танак, пискав звук (свириле, фруле и сл.); такав отегнут звук какве сигналне направе (код локомотиве, брода, сирене и др.).

пѐсѐљка ж оловка; уопште оно чиме се може писати (без мастила).

Заокружи слово испред тачног одговора.

1. Реч **пирамида** пореклом је из:

- а) грчког језика;
- б) француског језика;
- в) енглеског језика.

Заокружи слово испред тачног одговора.

2. Ког је рода именица **писак**?

- а) мушког рода
- б) женског рода
- в) средњег рода

3. Наведи два облика номинатива множине именице **писак**?

_____ и _____

4. Прочитај значење речи **пир**. Поред речи **златни** стоји знак ~. Напиши реч уместо које стоји тај знак.

121. Погледај део странице из *Речника српског језика*. Служећи се наведеним подацима, одговори на захтеве.

ПИЉАР – ПИРЈАНИТИ

пиљар, -ара м *трговац воћем и поврћем*.
пиљарица ж **1.** женска особа пиљар. **2.** фиг. ир. особа која много говори, оговара, сплеткари.
пиљарница ж *продавница воћа и поврћа*.
пиљевина ж *отпадни материјал у виду ситних честица насталих при тестерисању, стругању, турпијању*.
пиљити, -йм несвр. разг. (у некога, у нешто) *нападно упрти поглед, нетрепце, упорно гледати, избечити се, буљити*.
пинакотэка ж грч. *галерија, музеј слика*.
пингвин, -йна м нем. зоол. у мн.: *род морских, пре свега поларних птица кратких, закржљалих крила које не могу да лете, али вешито пливају* Imppnes (у јд.: таква птица).
пингпонг м енгл. спорт. *стони тенис*.
пинија ж бот. *врста високог, црногоричног, игличастог дрвета, бора* Pinus pinea.
пинтер м нем. *бачвар, качар*.
пинути, пинѐм свр. *сасвим мало, незнатно отптити, пијуцнути*.
пинцета ж фр. *алатка у облику машица за прихватање ситних или других предмета који се не држе прстима (у употреби у амбулантама, лабораторијама и др.)*.
пиѐн, пиѐна м фр. **1.** шах. в. *пешак (2)*. **2.** фиг. презр. *онај који некоме беспогворно служи за спровођење његових циљева, политике, идеје и сл.*
пиѐнѐр, -ѐра м фр. **1.** вој. *припадник инжењеријско-техничког рода војске*. **2.** *онај који је у каквој научној, културној или др. делатности први открио, основао нешто, увео неку новину, зачетник, родоначелник*. **3.** ист. *члан децје друштвене организације, којом су у социјалистичкој Југославији била обухваћена деца од 7 до 14 година*.

пирамидалан, -лна, -о који има облик пирамиде.
пирамидни, -ѐ, -ѐ који се односи на пирамиде, пирамидалан.
пират, -а и **пирѐт**, -ѐта м грч. **1.** *морски разбојник, гусар*. **2.** *онај који се нелегално, без дозволе бави каквом делатношћу (издавањем плоча, снимљених видео-касета, књига, емитовањем радио програма и др.)*.
пирѐтски и **пирѐтски**, -а, -о који се односи на пирате и пиратство: ~ брод, ~ издање; уп. гусарски.
пирѐтство с *делатност, активност, посао пирата*; уп. пират (2).
пирѐгав и **пирѐгаст**, -а, -о *шарен, с пегамата, тигрост; рошав, рохав*.
пирѐ, -ѐа м фр. *каша (обично од куваног кромпира)*.
пиревина ж бот. *врста корова из пор. трава Agropyrum repens*.
пирѐнач, -ѐнча м грч. бот. *једногодишња биљка из пор. трава која успева на плављеном земљишту, рижка Oryza sativa; плод те биљке (као храна)*.
пирѐнчанѐ, -ѐ, -ѐ који се односи на пиринач, који је од пиринач.
пирѐт, -ѐта м грч. мин. *сјајножути крти минерал, дисулфид гвожђа (FeS₂) од којег се добија сумпорна киселина и гвожђе*.
пирѐти, пирѐм (пирѐм) несвр. **1.** *слабо, помало дувати (о ветру)*. **2.** *дувати устима (ређе мехом или нечим сличним) у нешто: ~ у ватру, ~ у лице*.
пирѐјан, -ѐна м тур. кув. *месо кувано на пари заједно с кромпиром и пириначем*.
пирѐјанѐти, пирѐјанѐм несвр. кув. *готовити, кувати пирѐјан*.

Заокружи слово испред тачног одговора.

1. Реч **пингпонг** пореклом је из:

- а) немачког језика;
- б) француског језика;
- в) енглеског језика.

Заокружи слово испред тачног одговора.

2. Месо кувано на **ѐ**ари заједно с **ѐ**ром и **ѐ**ринчем назива се:

- а) пире;
- в) пирѐјан;
- б) пинија.

Заокружи слово испред тачног одговора.

3. Скраћеница **мин.** поред речи **пирѐт** значи:

- а) минималан;
- б) митолошки;
- в) минералоски.

4. У наведеном низу речи једна реч је пореклом из немачког језика. Подвуци ту реч.

пиѐнѐр пират пингвин пинцета

122. Заокружи слово испред назива књижевног језика којим је писао Свети Сава.

- а) старословенски
- б) српскословенски
- в) рускословенски
- г) славеносрпски

123. Заокружи слово које је Вук Караџић увео у нашу азбуку 1836. године у делу *Српске народне пословице*.

Ц Ђ Х Ј

124. Заокружи **слова** испред дијалеката који су ушли у основу српског књижевног језика.

- а) шумадијско-војвођански
- б) косовско-ресавски
- в) призренско-тимочки
- г) зетско-јужносанџачки (зетско-рашки)
- д) источнохерцеговачки

125. Заокружи слова испред особина **млађих штокавских дијалеката**.

- а) користи се седам падежа
- б) користе се два падежа
- в) заступљена су два акцента
- г) заступљена су четири акцента

126. У Србији има више језика националних мањина. У овом низу наведени су неки од њих. Подвуци их.

енглески русински руски мађарски српски француски ромски

127. Заокружи **слова** испред два језика чије је писмо **ћирилица**.

- а) мађарски
- б) албански
- в) бугарски
- г) словачки
- д) румунски
- ђ) македонски

128. Међу наведеним језицима националних мањина подвуци један који припада **романској групи језика**.

словачки бугарски мађарски румунски хрватски ромски

Књижевност

129. Повежи линијама наслове песама са именима њихових аутора. Један наслов је вишак.

1. <i>Светли тробови</i>	а) Милан Ракић
2. <i>Симонида</i>	б) Васко Попа
3. <i>Ошацибина</i>	в) Јован Јовановић Змај
4. <i>Небо</i>	г) Ђура Јакшић
5. <i>Очију твојих да није</i>	

130. Испред имена аутора упиши број којим је означено његово дело.
Наслов једног дела је вишак.

1. <i>Мртво море</i>	___ Бранислав Нушић
2. <i>Сумњиво лице</i>	___ Милош Црњански
3. <i>Сеобе</i>	___ Доситеј Обрадовић
4. <i>Животи и прикљученија</i>	___ Радоје Домановић
5. <i>Горски вијенац</i>	

131. Ко је написао приповетку *Пилипенда*?

Заокружи слово испред тачног одговора.

- а) Петар Кочић
- б) Симо Матавуљ
- в) Лаза Лазаревић
- г) Стеван Сремац

132. Заокружи **слова** испред тачног одговора.

- а) Мирослав Антић написао је дело *Плави чуџерак*.
- б) Вељко Петровић написао је дело *Јабука на друму*.
- г) Радоје Домановић написао је дело *Прича о кмету Симану*.
- д) Антон Павлович Чехов написао је дело *Чиновникова смрт*.
- е) Иво Андрић написао је дело *Мртво море*.
- ђ) Милош Црњански написао је дело *Сеобе*.

133. Ко је написао песму *Бисерне очи*?

Заокружи слово испред тачног одговора.

- а) Јован Дучић
- б) Десанка Максимовић
- в) Милан Ракић
- г) Сима Пандуровић

- 134.** Испред одлика које су карактеристичне за усмено стваралаштво упиши знак +. Ако се одлика не односи на усмено стваралаштво, упиши знак –.

Одлика усменог стваралаштва	+ или –
Дела стварају обдарени непознати појединци.	
Дела нису подложна промени, преносе се увек у истом облику.	
У делима се користе стални епитети, устаљени почеци и завршеци.	

- 135.** Наведени су стихови из народних и ауторских лирских песама. Заокружи број изнад стихова из **народне лирске песме**.

1.

Чекам у сенци једног старог дуда,
Да месец зађе и, скривена тамом,
По уској стази што кроз ноћ кривуда,
Да сиђеш к мени чежњивом и самом.

Чекам, а лењо пролазе минути,
И сати бију на торњу далеко.
Већ зора свиће, бледе млечни путе,
А ја још чекам, – и вечно бих чек'о!

2.

Коњ зеленко росну траву пасе,
за час пасе, за два прислушкује
где девојка своју мајку моли:
– Не дај мене, мајко, за недрага!
Волим с драгим по гори 'одити,
глог зобати, с листа воду пити,
студен камен под главу метати,
нег' с недрагим по двору шетати,
шећер јести, у свили спавати.

3.

Кажи мени, душо красна!
Гдје си расла? гдје л' су твоји двори?
Да л' на небу, ил' у чарној гори?
Те си тако дивна, милостасна?

О кажи ми, зв'јездо јасна!
Да л' и тамо огњем срце гори?
Да л' и тамо чуда ова твори
Мила твоја р'јечица слаткогласна?

136. Прочитај одломке из књижевних дела. На основу карактеристичних стилских одлика, одреди да ли одломак припада **народној** или **ауторској** књижевности.

1.

Ој, девојко, питома ружице!
Кад си расла, на што си гледала?
Ил' си расла на бор гледајући,
Ил' на јелу танку поноситу,
Ил' на мога брата најмлађега?

2.

Зар ниси ти и оног трена,
о, привиђење моје драго,
промак'о кроз ноћ као сена,
над узглавље се моје саг'о
и шапнуо ми речи наде
љубави пуне и искрене?
Ко си ти? Чувар душе младе
ил' кобни дух што куша мене?

3.

Једно малено зрнце, које се налазило на површини пешчаних наслага, отпоче једнога јутра, неким чудом, да мисли. У његовој сићушној глави ројиле су се велике слике о неком друкчијем и необичнијем животу. Пешчано зрнце је зажелело да се покрене из своје зажарене једноличности, да напусти ово досадно место са којег се није чуо ни шум, ни глас, нити се могло било шта, сем песка, видети.

4.

Кад то чује коњ под змајем, а он махне главом и снагом, а ногама у вретен, те змаја о камен; змај сав прсне на комаде, а коњ се с њима удружи. Онда царица уседне на овога коња, и тако отиду сретно у њезино царство и онда остану царујући до свога века.

137. Прочитај стихове из четири песме. Ако песма припада народној књижевности, подвучи **народна књижевност**, ако песма припада ауторској књижевности, подвучи **ауторска књижевност**.

1.

Колико је у недељи дана,
Сви су дани од сребра сковани,
А субота од сувога злата –
Субота је недељу донела,
А недеља дику са салаша.

народна књижевност ауторска књижевност

2.

Као златне токе крвљу покапане,
Доле пада сунце, за гору, за гране.
И све немо ћути, не миче се ништа,
Та најбољи витез паде са бојишта!

народна књижевност ауторска књижевност

3.

Град градила б'јела вила
ни на небу ни на земљу,
но на грану од облака.
На град гради троја врата:
једна врата сва од злата,
друга врата од бисера,
трећа врата од шкерлета.

народна књижевност ауторска књижевност

4.

Лепо ти је под ноћ погледати
Тамо доле крај тија Дунава
Гди с' јунаци шатор разапели,
И под њиме пију рујно вино,
Њима служи лијепа девојка.

народна књижевност ауторска књижевност

- 138.** Прочитај одломке из књижевних дела *Сиројши мали хрчки* Гордана Микића, *Песма за нас двоје* Мирослава Антића и *Дебели и мршави* Антона Павловича Чехова. Испод сваког одломка наведени су називи књижевних родова. Подвуци назив књижевног рода којем припада дело из којег је дати одломак преузет.

1.

ПРВИ СЛУЖБЕНИК: (*Посиано, ошешући*) Подне, а смрачило се... (*зевање*) ступило се, а нема ни ветра... Бар да киша хоће да падне... (*зевање*) досадно... досадно... досадно... (*Пауза*) Еј! Је л' теби досадно?

ДРУГИ СЛУЖБЕНИК: (*Буновно*) А? Изволте?

ПРВИ СЛУЖБЕНИК: Шта изволте?

ДРУГИ СЛУЖБЕНИК: Ја мислио нека странка. (*Зевање*) Колико је сати?

лирика епика драма

2.

Знам,
мора бити да је тако:
никад се нисмо срили нас двоје,
мада се тражимо подједнако
због среће њене
и среће моје...

лирика епика драма

3.

– Порфирије! – викну дебели кад угледа мршавог. – Ама јеси ли ти то? Драги мој! Откад се, човече, нисмо видели!

– Господе! – зачуди се мршави. – Миша! Друже мој! Откуд ти?

Пријатељи се трипут пољубише и погледаше један другог очима пуним суза. Обојица су били пријатно изненађени.

лирика епика драма

139. Напиши ком књижевном роду припада дело из којег је узет наведени одломак (лирици, епици или драми).

ЈУЦА: Ја знам да је дужност жене свога мужа почитовати, но мислим да и жена има право кад зактева да је муж љуби.

ЈАЊА: Е, то је лепо реч, то је лепо слово! Оди да ти полубим.

ЈУЦА: Није само доста устма љубити, него треба муж да пази шта му жена зактева, пак да јој чини по вољи.

ЈАЊА: Ама треба и жена да слуша свога господара.

Књижевни род: _____

140. Напиши ком књижевном роду припада дело из којег је узет наведени одломак (лирици, епици или драми).

1. БЕНВОЉО: Будале! Себи руке!
Не знате шта чините. Мач увуц'те!
(Удара њо њиховим мачевима)

(Улази ТИБАЛДО)

ТИБАЛДО: Шта витлаш мач међ' овцама без овна?
Окрени се, па погледај, Бенвољо,
У очи смрти сопственој.

Књижевни род: _____

2. Од неко доба наша се преписка врзе само око Ане. Ја то чиним, ваљда, стога да ти не би помислио: „А, сад се ућутао, сад ништа о њој не пише, знам ја шта ће то рећи!”, јер таквог скептика као што си ти, мало је. Сад ћеш ми бар веровати да нема ништа, јер је још пре пет дана отишла својој сестри у Готу. Остали смо сами — немој да ми се смејеш кад ти кажем да нам је некако свима тужно. Она је држала свезу између нас, јер овако седнемо сви за сто, ћутимо, да се чује како муха вечера.

Књижевни род: _____

3. Као златне токе крвљу покапане,
Доле пада сунце, за гору, за гране.
И све немо ћути, не миче се ништа,
Та најбољи витез паде са бојишта!
У срцу се живот застрашеном таји,
Само ветар хуји... то су уздисаји...
А славуји тихо уз песмицу жале
Не би ли им хладне стене заплакале.

Књижевни род: _____

141. Напиши ком књижевном роду припада сваки од наведених одломака (лирици, епици или драми).

1.

Али се деси да Мали Принц, пошто је дуго корачао по песку, камењу и снегу, најзад пронађе неки пут. А сви путеви воде ка људима.

– Добар дан! – рече он.

Био је то врт пун расцветалих ружа.

– Добар дан – одговорише руже.

Мали Принц их погледа. Све су личиле на његову ружу.

– Ко сте ви? – упита их запрепашћен.

– Ми смо руже – рекоше оне.

– Ох! – рече Мали Принц...

Књижевни род: _____

2.

У тој дубини, плавој
И без рубца,
Тражио сам, већ давно,
Голуба.

Ал све што се изнад дигло –
Нестало је.
Горе су још само плаве
Боје.

Књижевни род: _____

3.

ФИЛЕНТ: Искреној Ел'јанти равнодушни нисте,
Чедној Арсиноји симпатични ви сте,
Ипак ваша душа опире се њима,
Док њену наклоност Селимена има,
Чији зао језик, држање кокетно
Манама времена нагињу осетно.

АЛСЕСТ: Љубав за ту младу удовицу мене
Не лишава вида за све мане њене;
И мада је волим, ја те мане кудим,
И први сам да их видим и осудим,
Ал' признајем, поред свију мана њени,
Она зна вештину да се свиди мени.

Књижевни род: _____

142. Поред сваког примера из наведених књижевних дела напиши ком књижевном роду припада (епици, лирици или драми).

а)

МЛАДИЋ: Тражим госпођу Риго. Марију Риго.
(*Марија Риго држи вратња још увек полуотворена,
на ланцу.*)

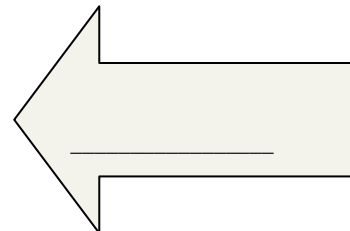
МАРИЈА РИГО (*хладно*): Ја сам.

МЛАДИЋ: Могу ли да уђем? (*Хвати за кваку.*)

МАРИЈА РИГО: Опростите, али... с ким имам част?

МЛАДИЋ: Е, госпођо учитељице... Знате ли шта
сте ми тада рекли, пре двадесет година. Не сећате
се? Рекли сте ми: Ти ћеш постати позната личност,
лекар, писац...

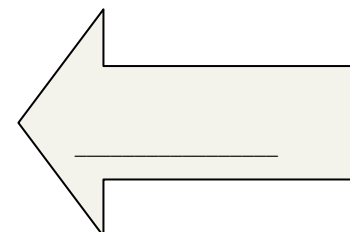
(Молијер, *Грађанин ђлемећ*)

б)

„Али човек није створен за поразе”, рече он. „Човек
може бити уништен, али не и побеђен.” Ипак ми је
жао што сам убио рибу. Приближава се рђаво
време, а ја чак немам ни харпун. Дентусо је свиреп и
окрутан и јак и интелигентан. Али ја сам био
интелигентнији. Можда и не, помисли он. Можда
сам био само боље наоружан. „Не разбијај главу,
старче”, рече гласно. „Једри овим правцем па куд
пукло да пукло.”

(Ернест Хемингвеј, *Старац и море*)

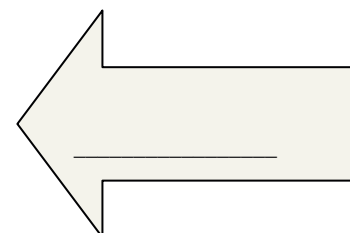

в)

Блажени били сви гласови, које
Уз уздах, жудњу и сузе без броја
Просух, зовући име Госпе моје;

И блажене све хартије где пишем
У славу њену, и мисао моја
Која је њена, и ничија више.

(Петрарка, *Канцонијер*)

143. Подвуци стихове у осмерцу.

Саву, Млаву и Мораву
Прелазећи ја,
Тебе сам се зажелео
И лакога сна.

144. Којом је врстом стиха испеван одломак из песме *Почетак буне против дахија?*

Небом свеци сташе војевати
и прилике различне метати
виш' Србије по небу ведроме.

Заокружи слово испред тачног одговора.

Врста стиха је:

- а) осмерац;
- б) десетерац;
- в) шестерац;
- г) шеснаестерац.

145. Одреди врсту стиха коју препознајеш у подвученом делу наведене строфе из песме *Хвала сунцу, земљи, трави* Стевана Раичковића.

Хвала сунцу, земљи, трави.
Хвала ваздуху што је плав.
И хвала, ево, што имам говор.
И гледам како мили мрав.

Заокружи слово испред тачног одговора.

Врста стиха је:

- а) римовани десетерац;
- б) неримовани осмерац;
- в) римовани осмерац.

146. Прочитај одломке из народних песама. Одреди врсте стихова којима су испевани ти одломци.

1.

Два су бора напоредо расла,
Међу њима танковрха јела;
То не била два бора зелена,
Ни међ' њима танковрха јела,
Већ то била два брата рођена:
Једно Павле, а друго Радуле,
Међу њима сестрица Јелица.

2.

„Богом брате, свата старјешина,
устави ми коње уза двора
да дарујем сиротице моје.”
Уставише коње уза двора.
Своју дјецу лјепо даровала:
сваком сину ноже позлаћене,
свакој ћери чоху од пољане,
а малому у бешици синку,
њему шаље у бошци хаљине.

3.

Стојане, сине Стојане!
Послушај мајку што збори:
купи си сиви волови,
поори њиву голему,
посеј си белу пченицу,
намоли мобу голему, —
све ћев девојке да дођев,
Љиљана мома ће дође!

Поред врсте стиха напиши број којим је обележен одломак с том врстом стиха.

десетерац _____

осмерац _____

десетерац _____

147. Међу понуђеним облицима казивања подвуци оне које препознајеш у датим одломцима из дела Антоана де Сент Егзиперија, Бранка Ћопића и Јована Стерије Поповића.

1. Кад сам био мали, становао сам у једној старој кући, за коју се причало да је у њој закопано благо. Наравно, нико га никад није нашао, а можда га чак није ни тражио. Али је њиме била зачарана цела кућа. Моја кућа је дубоко у себи скривала једну тајну...

нарација дескрипција дијалог монолог

2. Све је то био добар и занимљив свијет, али мене су, ипак, највише привлачили гости мога дједа Раде. Био ти је међу њима пензионисани аустријски „фељбаба” Вук Рашета, стари лопов Сава и доста некаквих косматих старчина с кожним ђемерима и торбацима у којима се крило пола тајни овога свијета.

нарација дескрипција дијалог монолог

3. ЈАЊА: Проклето посла! Сад да изброим новци... Охо, чекај мало! (*Забрави враћа куд је Јуца изишла.*) Е, тако! (*Ошвори сандук.*) Ама ово проклето Јуцо може да гледи кроз рупа. Кад види новци, зови поусталију, и ми уби.

нарација дескрипција дијалог монолог

148. Подвуци **дијалог** у одломку из народне бајке *Златна јабука и девет ђауница*.

Био један цар, па имао три сина и пред двором златну јабуку, која за једну ноћ и уцвета и узре и неко је обере, а никако се није могло дознати ко. Једном стане се цар разговарати са својим синовима:

– Куда се то дева род с наше јабуке?

На то ће рећи старији син:

– Ја ћу ноћас чувати јабуку, да видим ко је бере.

149. Подвуци **монолог** у одломку из приче *Срећан човек* Антона Павловича Чехова.

Човек стоји насред вагона сав задуван и жмирећи дуго посматра седишта.

– Не, није ни овај! – гунђа он наглас. – Ко би знао шта је ово! То је просто ужасно! Не, није овај!

Један путник се загледа у дошљака и радосно узвикну:

– Иване Алексејевичу! Откуд ви? Јесте ли ви то?

Мршави дугајлија Иван Алексејевич трже се, тупо се загледа у путника, и кад га познаде, весело плесну рукама.

– Охо! Петре Петровичу! – рече он. – Колико је воде протекло откако се нисмо видели!

150. Прочитај одломак из путописа *Finistère* Милоша Црњанског? Одреди облике казивања у датом одломку.

Дошао сам на острво, и ишао све даље од рибарских кућа. Врхови брежуљака позеленеше кад видеше да им идем, и ја се успех на њих. Дошао сам да легнем и ту да се загледам у море и прошапућем страсно имена родних поља, азијских острва, и далеких река, да помислим на боју леда и снега око земље и месечине на небесима.

Океан је ту био румен и зелен, пун стена, на које су падали вали и пене, као бели венци.

Заокружи слово испред **два облика казивања** која су заступљена у наведеном одломку.

- а) описивање и монолог
- б) описивање и наратија
- в) наратија и дијалог
- г) наратија и монолог

151. Прочитај одломак из приче *Жива хронологија* Антона Павловича Чехова. Одреди **облик казивања** заступљен у датом одломку.

Салон саветника Шарамикина утонуо је у пријатан полумрак. Велика бронзана лампа са зеленим абажуром баца на зидове, намештај и лица одсјај зелен као украјинска ноћ. У скоро угаслом камину плане понекад трупац који тиња, и за тренутак облије лица руменим одсјајем ватре. Али то не ремети општу хармонију светлости. Општи тон је, што сликари кажу, доследно очуван.

Заокружи слово испред тачног одговора.

- а) монолог
- б) дијалог
- в) описивање

152. Прочитај одломак из романа *Син јодина самоће* Габријела Гарсије Маркеса. Одреди **облик казивања** у датом одломку.

Окружена папратима и палмама, бела и прашњава на благој јутарњој светлости, стајала је огромна шпанска галија. Била се мало накривила на десну страну, а са неоштећених јарбола висили су, међу конопцима украшеним орхидејама, избледели дронци једара. Прамац, покривен сјајним оклопом окамењених шкољки и нежном маховином, био је чврсто прикован уз камено тло.

Заокружи слово испред тачног одговора.

Облик казивања у наведеном одломку јесте:

- а) наратија;
- б) дескрипција;
- в) монолог.

153. Прочитај стихове из песама *Моја љубав*, *Јабланови* и *Чезња* Јована Дучића. Заокружи слово испред стихова у којима постоје све три стилске фигуре: **ономатопеја**, **епитет** и **поређење**.

а) Сва је моја љубав испуњена с тобом,
Као тамна гора студеном тишином;
Као морско бездно непровидном тмином;
Као вечни покрет невидљивим добом.

б) Зашто ноћас тако шуме јабланови,
Тако страсно, чудно? Зашто тако шуме
Жути месец споро залази за хуме,
Далеке и црне, ко слутње.

в) Вече ће јој тихо да окупа тело
У мирису руже и у чистој роси;
Месечина мирно да посребри чело,
И поноћно иње да проспе по коси.

154. Прочитај стихове из песме *Гојковица* Десанке Максимовић.
Подвуци у стиховима **два епитета**.

Време ме зазиђује,
али ја поезијом камену кулу
у крилат чардак преобрнух,
с њега на дуги заказујем састанке
као на брвну.

155. Која је стилска фигура употребљена у следеће две шаљиве народне изреке?

Лети као мува без главе.
Провео се као бос по трњу.

Заокружи слово испред тачног одговора.

- а) епитет
- б) контраст
- в) поређење
- г) хипербола

156. Заокружи слово испред народног поређења у коме се јавља и **епитет**.

- а) Лако као перо.
- б) Ћути као камену да беседиш.
- в) Чува га као очи у глави.
- г) Добар као добар дан у години.

157. Прочитај стихове из песме *Морска врба* Јована Дучића. Подвуци у њима **ономатопеју**.

Сама врба стоји над морем, врх света,
Расплела је косу зелену и дугу,
Наличи на нимфу која је проклета,
Да постане дрво и да шуми тугу.

158. Прочитај стихове из песме *Ја сам сџена* Ђуре Јакшића. Подвуци стих у којем препознајеш **ономатопеју**.

У ноћима смрти страшне
На раме ми птице слећу
И злослутним гракћу гласом:
Пакост, злобу и несрећу...

159. У одломку из романа *Сјо година самоће* Габријела Гарсије Маркеса подвуци **све речи** које чине стилску фигуру **поређење**.

Макондо је онда било село са двадесет кућа од блата и трске, саграђено на обали реке, чије су бистре воде текле коритом пуним облутака, белих и великих као нека праисторијска јаја.

160. Прочитај стихове Милована Данојлића и одреди основни мотив у њима.

Шљива се буди крајем априла,
Развија широка, пребела крила,
На крају села, уврх голети,
Она се спрема да полети.
– Ал' заспи. Пробуди се тек у јуну,
И осети: крошњу, тешку и пуну.
Клонуле, повијене, гране се муче.
Криве се стабла, ко во сред вуче.

Заокружи слово испред тачног одговора.

Основни мотив у овим стиховима јесте:

- а) шљива;
- б) пролеће;
- в) крила;
- г) лето.

161. Прочитај XLVII песму из збирке *Ђулићи* Јована Јовановића Змаја. Уочи **основни мотив** у песми.

Песмо моја, закити се цветом,
песмо моја, замириши светом;
још сва срца охладнела нису,
познаће те, песмо, по мирису!

Познаће те да си чедо миља,
да ти љубав мајка и дадиља.
Да си рада певати о сласти,
разумеће што не умеш каз'ти.

Песмо моја, већ си на полету,
поздрави ми све на овом свету,
поздрави ми славље и голубе,
и сва срца што се силно љубе.

Заокружи слово испред тачног одговора.

Основни мотив у песми је:

- а) голуб;
- б) срце;
- в) полет;
- г) песма.

162. Прочитај одломак из романа *Збојом мојих њејнаест ђодина* Клода Кампања.

Како се зове књижевни **лик** кога остали ликови ишчекују у наведеном одломку?

Кад смо се вратили, Ингвилд је још седела крај ватре, ћутке, изгубљена израза, као да је ојађена што је узалуд чекала и што је пропустила дивну свечаност.

— Никог није било за време нашег одсуства? – осмели се Гијом.

— Па ко може доћи тако касно? – одговори Ингвилд слежући раменима. Ја пожурих да наспем чоколаду у шоље не бих ли скренула разговор. Али то није могло спречити да се мисао на Јана поново врати међу нас, кад је свечана вечера завршена и кад су са јелке скинути поклони. Неколико пакетића остало је окачено о гране, јер Јана није било међу нама.

Као и сваке вечери пре него што одемо у своје собе, видели смо како Капетан приступа свакодневном ритуалу. Пепелом је посуо још црвено угљевље, затворио бутангас, проверио да ли су му наочаре у џепу и ставио књигу под мишку. Пре него што угаси светлост и напусти кухињу, он ми приђе.

— Немој много да се бринеш, Фани! Он ће свакако доћи сутра.

Лик кога ишчекују зове се _____.

163. Прочитај одломак из приповетке *Вештар* Лазе Лазаревића. Подвуци реченицу која садржи **основни мотив** наведеног одломка.

Боже мој, како су биле велике наше матере! Оне су имале праосновне, чврсте, просте принципе који су исписани у сваком буквару; а држале су их високо, с поуздањем и мало кокетним поносом, као витез свога доброга сокола. Није било никаквог питања и задатка живота, ма како он био тежак, а да га оне одмах лако и просто не реше. Над апсолутним тешкоћама уздизале су се својим високим и истинским религиозним осећањима.

164. Прочитај одломак из мита о Едипу и Сфинги. Одреди **главну тему** одломка.

На гори крај града Тебе живело је чудовиште Сфинга, које је имало главу жене а тело лава. Сфинга је становницима Тебе свакога дана задавала исту загонетку. Ако онај коме је загонетка била задата не би умео да је одгонетне, Сфинга би га одмах растргла. Због тога су становници Тебе на све стране огласили да ће онај који ослободи град од окрутне Сфинге за награду добити владарску круну и краљицу за жену.

Тих дана се Едип, бежећи од судбине која му је била прорекнута у Делфима, упутио у Тебу. Пред зидинама града дочекала га је Сфинга и задала му до тада нерешиву загонетку:

— Које то створење изјутра иде на четири ноге, у подне на две, а увече на три?

Едип се само осмехнуо. Загонетка му није била нимало тешка.

— Решење загонетке је човек. На почетку живота иде четвороношке, кад ојача, у подне свог живота, иде на две ноге, а кад остари, па му затреба ослонац, узима штап и он му је трећа нога.

Загонетка је била решена, а Сфинга се од беса бацила у провалију. Едип је за награду добио краљевину Тебу и руку краљице Јокасте.

Заокружи слово испред **главне теме** одломка.

- а) Сфингина окрутна владавина
- б) Сфингина нерешива загонетка
- в) Едипово ослобађање Тебе
- г) Едипова женидба Јокастом

165. Прочитај народну песму *Успаванка* и песму *Очију твојих да није* Васка Попе. Одреди мотиве који се појављају у обе песме.

Успаванка

Разапела сам љуљку под шљивом
и детету је добро...

Киша пада, окупа га.
Лишће слети, покрије га.
Коза прође, подоји га.
Ветар дуне, уљуља га.

Спавај, сине, мирно спавај,
слушај мајку и не плачи.

Очију твојих да није

Очију твојих да није
Не би било неба
У слепом нашем стану

Смеха твога да нема
Зидови не би никад
Из очију нестајали

Славуја твојих да није
Врбе не би никад
Нежне преко прага прешле

Руку твојих да није
Сунце не би никад
У сну нашем преноћило

Подвуци мотиве који се јављају у **обе** песме.

очи природа љубав брига нежност опасност смех

СРЕДЊИ НИВО

Вештина читања и разумевање прочитаног

166. Заокружи слово испред неуметничког текста који је пример за **техничко приповедање**.

а) Нови број *Досиџеја* доноси вам разоноду са, чак, 20 квиз-питања! Часопис *Досиџеј* можете наручити одмах преко школске библиотеке и платити годишњу претплату у само две рате. Сваке године чекају вас четири примерка овог листа. Пријавите се што пре јер – *Досиџеј* награђује!

б) Упутство за играче квиза: Број учесника квиза није ограничен. Пред вама је 20 питања. Имате 30 минута за решавање задатака. Уз свако питање налазе се три понуђена одговора. Ваш ће задатак бити да свако питање пажљиво прочитате и заокружите слово испред тачног одговора. Након истека предвиђеног времена, проверите своје одговоре према решењу на страни 24. Победник је онај учесник који буде имао највише тачних одговора.

в) Часопис *Досиџеј* из Горњег Милановца намењен је неговању непролазних националних вредности. Уписан је у Регистар средстава јавног информисања под редним бројем 2.570. Часопис је ослобођен плаћања пореза на промет по члану 32. став 1 тачка 12. Закона о акцизама и порезу на промет.

г) Није било лако да се утврди када се тачно родио Доситеј Обрадовић пошто се није могло доћи до тачних података. Као године рођења узимају се 1739. и 1740. Зна се да је на крштењу добио име Димитрије и да су му се родитељи звали Ђурађ и Круна.

167. Прочитај текст који се односи на књигу *Дечји кувар* Катрин Либо. Одреди којој врсти неуметничког текста он припада.

Зашто креативност не бисте показали и у кухињи? Желите ли да ваша деца постану спретни кувари? Уз помоћ рецепата у сликама, које приказују сваки део поступка припремања хране, ваши мали кувари ће с лакоћом зготовити чорбу од парадајза, шпагете, сладолед у облику кловна и друге чаробне специјалитете.

Заокружи слово испред тачног одговора.

Текст је:

- а) расправа;
- б) описивање;
- в) реклама;
- г) технички опис.

168. Прочитај текстове и одреди којим врстама неуметничких текстова припадају. Поред сваког текста упиши одговарајући назив (технички опис, техничко приповедање, расправа). Један од наведених назива је вишак.

1. Емулзија од меда – за акне

Састојци: 100 мл млека, 100 г шумског меда, сок од једног лимуна. Благо загрејано млеко сипајте у чисту теглу, додајте мед и свеже нацеђен лимунов сок. Добро затворите и промућкајте. Емулзију увече нанесите на кожу, а ујутру исперите млаком водом.

2. Дадан-Блатова кошница погодна је за велике стационаране пчелињаке. Састоји се од подњаче, једног дубоког наставка (тела) који служи за плодиште, два полунаставка (плитка тела) који служе за медиште, затим поклопне даске, збега, мреже, крова-поклопца, 12 нормалних рамова унутрашњих димензија 420 × 270 мм и 24 полурама унутрашњих димензија 420 × 115 мм.

169. Прочитај следећи текст. Подвуци у њему реченицу која има одлике **техничког опис**а.

Труба

Широм света могу се наћи различити облици трубе. Труба је лимени дувачки инструмент са уском, највећим делом цилиндричном шупљином и вибрирајућим усним делом. Уз ретке изузетке, извођачи су традиционално мушкарци. Овај инструмент се често везује за магију и ритуале, а употребљава се и приликом званичних или војних церемонија.

(група аутора, *Музика, илустрирована енциклопедија музичких инструмената и великих композитора*)

170. Прочитај текст. У тексту постоји **фуснота**.

Војислав Илић је наш први песник модерне, парнасовац¹, који је у последњим годинама певања наслутио симболизам. Својом поезијом утицао је на српске песнике с краја XIX и почетка XX века.

Пут којим је Војислав Илић дошао до свог песничког израза био је посебан. Он се није угледао на неког од тадашњих француских песника – парнасоваца, јер су интересовања за парнасовце, први преводи и коментари њихове поезије код нас наступили касније. Учитељи Војислава Илића били су руски песници романтизма.

¹Парнасовци – (назив узет према брду Парнас у Грчкој, које је по предању било место бога Аполона и његових девет муза, заштитница уметности и науке) представљају групу песника који су сарађивали у заједничким збиркама под насловом *Савремени Парнас*, од којих је прва објављена 1866. године у Француској.

Допуни реченицу: Коришћење фусноте најчешће је одлика _____ стила.

171. Желећи да задиви уредника дневних новина, младић на пракси је за рубрику *Дојодило се у нашем граду* написао краћи текст о збивању у аутобусу. Међутим, уредник је одбио да објави текст и прекорио је младића зато што је писао неодговарајућим функционалним стилем.

У време кад се ружичасти прсти зоре почну да осипају борама, ја попут брзе стреле улетех у један аутобус моћна стаса и с очима побеснелог бика који је ишао кривудаваом стазом. Одједном осетих, соколовим оком и чулом Индијанца у ратној заседи, присуство једног младића чији је врат био дужи од врата брзоноге жирафе, а чији је меки филцани шешир био украшен плетеном траком. Нечисте душе и уста окужених јефтином пастом за зубе, младић се обрати другом путнику: – Има се утисак, знате, да ме намерно газите по ногама!

(Рејмон Кено, *Стилске вежбе*)

Заокружи слово испред тачног одговора.

Чиме се одликује одбијени текст?

- а) устаљеним изразима и реченицама и устаљеним редом речи
- б) наглашеном сликовитошћу коју стварају употребљене стилске фигуре
- в) употребљеним терминима и логичким извођењем закључака
- г) поједностављеним реченицама и скромним избором речи

172. Прочитај текст. Обрати пажњу на то због чега аутор у њему користи **термине**.

Постоје, у ваздуху који дишемо, такозвани инертни гасови. Носе необичне грчке називе ученог порекла који значе „Нови”, „Скривени”, „Неактивни”, „Странац”. Заправо су толико троми, толико задовољни својим стањем, да не учествују ни у једној хемијској реакцији, не комбинују се ни са једним другим елементом, и баш због тога су вековима били незапажени: тек 1962. године, један хемичар, после дуготрајног и надљудског труда, успео је да примора „Странца” (ксенон) да се накратко сједини са изузетно грамзивим и живахним флуором.[...]

Оно мало што знам о својим прецима, зближава их са овим гасовима. Нису објективно сви били инертни, јер им то није било дозвољено: били су, односно морали су да буду, прилично активни, пре свега да би зарадили за живот, а и зато што је владало извесно морално начело према којем „онај ко не ради, не једе”; али су несумњиво били инертни у души, расположени за непристрасно мудровање, проницљив разговор, елегантну расправу, узвишену и неосновану.

(Примо Леви, *Периодни систем*)

Заокружи слово испред тачног одговора.

Аутор у овом тексту користи термине да би:

- а) извео закључке о инертним гасовима;
- б) описао особине инертних гасова;
- в) упознао јавност са открићем новог гаса;
- г) представио породичне претке.

173. Прочитај наведене текстове. За сваки текст одреди којим је стилем написан (административним, научним, књижевноуметничким, публицистичким/новинарским).

1.

Племенити гасови су се раније називали инертним гасовима јер се веровало да је њихова валентност нулта и да не граде једињења. Хелијум је хемијски инертан гас без боје, укуса и мириса, слабо растворљив у води. Француски астроном Пјер Жансен открио је 1868. године, приликом потпуног помрачења Сунца, нови хемијски елемент на Сунцу, а енглески хемичар Едвард Франкланд и астроном Џозеф Норман Локјер назвали су га хелијум према грчкој речи хелиос, која значи Сунце.

Стил: _____

2.

Смеша хелијума и водоника назива се „хелијумов ваздух”. Хелијум је елемент са најнижом тачком топљења. И остали племенити гасови имају веома ниске тачке топљења и кључања у односу на атомску масу.

Стил: _____

3.

Једна од најзанимљивијих примена хелијума односи се на пуњење ваздушних балона. До Првог светског рата балони пуњени хелијумом користили су се и у војне сврхе – за надгледање терена. Данас читави тимови научника учествују у конструисању све бољих балона, а пилотирање балоном веома је модеран спорт. Швајцарац Бертран Пикар и Британац Брајан Џонс облетели су 1999. године Земљину куглу балоном, без слетања, и после 19 дана лета спустили се у египатску пустињу.

Стил: _____

174. Пред тобом је једна страна Индекса појмова из *Грамаџике српскога језика за основну школу*.

Пажљиво је погледај и одговори на постављено питање.

Грамаџика српскога језика за основну школу	
изричне реченице	презента 171–172
у ужем смислу 191–192	футура првог 175
у ширем смислу 192–193	индоевропска породица језика 17, 32
(и)јекавски	инструментал 166–167
изговор 18, 19, 27, 30, 46	квалитативни 167, 170
икавски	инфинитив 15, 156, 178
изговор 18, 19	историјски презент в. наративни
илирски покрет 29	источнохерцеговачки дијалекат 19, 20, 27
именице 57, 61–68, 118	
апстрактне 68	Ј
властите 66	јаџи 18, 42
глаголске 68	једначење сугласника по звучности 39–41, 47
градивне 67	једначење сугласника по месту изговора 41–42
заједничке 65–66	једнозначност речи 125–126
збирне 66–67, 185	језик као средство споразумевања 15, 16, 20
pluralia tantum 66, 89	јотовање 45–46, 98, 101
именичка синтагма в. синтагма	К
именске речи 58, 146, 158	кајкавско наречје 18
именски део предиката 70, 72, 79, 146, 159	Караџић, Вук Стефановић 20, 25, 26–28, 29
именски предикатив в. именски део предиката	књижевни језик 20, 28
императив 95, 99–100, 176, 189	комбинована творба речи 117, 122–123
имперсонални облик глагола в. безлични облик	компарација 58
имперфекат 95, 98–99, 174–175	придева 72–74
инверзија 207	неправилна 74
индикативно значење аориста 173–174	прилога 83
перфекта 173	
216	

Заокружи слово испред тачног одговора.

Број иза пописа у Индексу означава:

- а) број параграфа у ком се говори о том појму;
- б) број стране на којој се говори о том појму;
- в) редни број појма у Индексу појмова;
- г) број поглавља у коме се говори о том појму.

175. У ком делу књиге можеш пронаћи списак појмова и бројеве страна на којима су ти појмови употребљени?

Заокружи слово испред тачног одговора.

- а) у Индексу појмова
- б) у Појмовнику
- в) у Библиографији
- г) у Садржају

176. Погледај страницу књиге и одреди ком делу књиге припада.

Пековић, Слободанка, „О клетви”, *Расковник*, Београд, лето 1970.

Пермяков, Г. Л. (ред.), *Паремиологические исследования*, Москва, 1984.

Петровић, А., *Деца у схваћању нашег народа*, Библиотека ЦХЗ, Београд, 1940.

Петровић, В. К., „Неколико листића из народне педагогије”, *Училишњ* 3–5, Београд, 1897–1898.

Петровић, П. Ж., *Животи и обичаји народни у Грузи* СЕЗ, 26, САН, Београд, 1948.

Петровић, П. Ж., „Крсно име”, у: *О крсном имену* (Зборник), „Просвета”, Београд, 1985.

Пећо, Љ., *Обичаји и веровања из Босне*, СЕЗ, 32, СКА, Београд, 1923.

Пенушлиски, К., „Наречниците во македонското народно творчество”, *Работаша на 13. конгрес на сојузот на фолклористите на Југославија*, Скопје, 1968.

Pešić, Radmila i Nada Milošević-Đorđević, *Narodna književnost*, „Vuk Karadžić”, Beograd, 1984.

Пирх, О. Д., *Путовање по Србији у години 1829*, „Просвета”, Београд, 1983.

Заокружи слово испред тачног одговора.

Наведена страница је део:

- а) Појмовника;
- б) Библиографије;
- в) Садржаја;
- г) Индекса појмова.

177. Погледај наведену библиографску јединицу. Одреди коју нам информацију пружа подвучени део.

Драгољуб Влатковић, *Нушић и Српско народно позориште*, Српско народно позориште, Нови Сад, 1982.

Заокружи слово испред тачног одговора.

Подвучени део пружа нам информацију о томе:

- а) где се налази књига;
- б) ко је издавач књиге;
- в) шта је тема књиге;
- г) коме је књига посвећена.

178. Уоквирени одломци преузети су из различитих делова исте књиге (Абигејл Витли, *Прича о сликарству*). Поред сваког одломка напиши из ког је дела књиге преузет (Садржај, Индекс појмова, Речник појмова, Библиографија). Назив једног дела књиге је сувишан.

1.

Академије 52, 86, 90

Акрилна боја 75, 77, 89, 90

2.

Академија – погледај Уметничка академија

Акрилна боја – брзосушећа боја која се добија мешањем пигмената с течном пластиком

Акт – слика или статуа голе фигуре

3.

Велике промене и мирни животи	42
Реформација	44
Од сликара до дипломата	46
Први трговци сликама	48
Изложбе и академије	52

179. Прочитај наведене текстове и одреди шта се може сазнати из оба текста.

Текст 1

Медвед је медвед зато што је „медојед”, што једе мед. Зна се да медвед није само медојед; кад нема меда, он је „свејед”: биљојед и месојед. Па ипак, медвед је у свим словенским језицима назван по меду, који од све хране највише воли да једе. А у старој постојбини Словена, тамо у шумама иза Карпата, тамо је било много меда.

Није само медвед – медвед. И човека понекад назову медведом – ако је крупан, или ако је груб, неспретан, трапав, трунтав и незграпан.

Текст 2

Медвед ијек. **медвјед** (дијал. ијек. међед) м 1. зоол. у мн.: породица сисара Ursidae, крупне звери здепастог, незграпног тела, густог кудравог крзна, ситних очију, малих ушију, кратког репа и снажних канџи на прстима, чије различите врсте живе највише у шумама Европе, Азије и Америке (у нашим крајевима мрки медвед Ursus Arctos). 2. фиг. презр. незграпан, трапав, одн. неотесан, ограничен, глуп човек.

Заокружи слово испред тачног одговора.

Из **оба текста** може се сазнати:

- а) како је медвед у словенским језицима добио име;
- б) на којим континентима медведи данас живе;
- в) какав се човек назива медведом;
- г) која је омиљена храна медведа.

180. Прочитај наведене текстове и одреди шта се може сазнати из оба текста.

Текст 1

Сахат је давнашњи. Памти га госпоја Перса још дететом док је била, кад је донет; од оно доба па до данас нису се више растављали. А у ову кућу она га је донела као део мираза своме попи. Онда је још добар био и тачно радио, а данас не можеш ни да га познаш, ни онај ни дај боже. Сад је оматорио па се прозлио, и полудио; па се или усићи и на крај срца је, па заћути као каква пакосна свекрва; или се рашћерета па лупа све којешта. Дође му тако па се усићи, не знаш ни зашто и ни крошто, па неће да избија по неколико дана; заћути као да се са свима у кући посвађао. А после опет закупи једног дана избијати, па не зна шта је доста; стане га лупа к'о мајстора у ковачници, лупа к'о на ларму, као да све село гори.

(Стеван Сремац, *Пој Ђира и њој Сџира*)

Текст 2

Један од најпознатијих симбола Новог Сада је сат на Петроварадинској тврђави, популарно назван „пијани сат”. Такав назив је добио зато што његова мала казаљка показује минуте, а велика часове. Истовремено, „пијан” је и због чињенице да по хладном времену сат касни, а жури по лепом и топлом времену. Древни сат потиче из Алзаса у Француској, а Петроварадину га је поклонила аустроугарска царица Марија Терезија, почетком 18. века.

Заокружи **слова** испред тачних тврдњи.

У **оба** текста:

- а) сат има људске особине;
- б) сат је врло стар;
- в) сат производи чудне звуке када ради;
- г) зна се ко је донео сат на садашње место;
- д) сат је свима добро познат и надалеко чувен;
- ђ) казаљке раде другачије него код других сатова.

181. Упореди информације у следећа два текста.

Текст 1

Онда Господар Јеврем натера коња у кас, прелети улицу па настави, лаким ходом, поред ружних вишеспратница, до Божићеве куће, у Јевремовој 19, одмах поред Вуковог и Доситејевог музеја. (Божићеву кућу добро памти.) Ту, на малој раскрсници Јевремове са Вишњићевом улицом, уз Музеј и део дворишта Основне школе „Перо Поповић Ага”, у току свакога дана падне највише светлости, јер је баш ту оно место на којем, на целој падини према Дунаву, има највише неба.

(Светлана Велмар-Јанковић, *Дорћол*)

Текст 2

У Господар Јевремовој улици на Дорћолу налази се Доситејев лицеј, један од најстаријих стамбених објеката у Београду, подигнут крајем XVIII века, који је служио за смештај прве просветне установе у Србији, Велике школе, чији је оснивач био Доситеј Обрадовић, а најпознатији ученик Вук Караџић. Поред њега је Божићева кућа, саграђена 1836. године за београдског трговца Божића. У XX веку зграда је претворена у Сликарску кућу у којој су живели и стварали многи београдски ликовни уметници.

Заокружи **слова** испред реченица које износе тачне тврдње о текстовима.

- а) У оба текста се спомиње Музеј Вука и Доситеја.
- б) Оба текста говоре о улици названој по господару Јеврему.
- в) Господар Јеврем се јавља као лик у оба текста.
- г) У оба текста се спомиње просветна установа.
- д) Оба текста говоре о промени намене Божићеве куће.

182. Упореди информације у следећа два текста.

Текст 1

Артур Рембо је са шеснаест година написао песму *Пијани брод*, једно од најважнијих лирских дела француске књижевности XIX века. У овој песми лирски субјект је напуштени брод без посаде који плови егзотичним морима и чије путовање се завршава бродоломом. У стиховима се мењају наутички изрази са призорима земаљске, недирнуте лепоте. Необична је и употреба боја – горка риђост љубави, сунце са пегама страве, зелене ноћи, звездана острва.

Текст 2

Године 1927. Сава Шумановић је насликао *Доручак на шрави*. Слика је добила одличне критике у Француској. Нешто касније је за седам дана и ноћи напорног рада насликао *Пијану лађу*. Инспирација за слику била је истоимена песма Артура Рембоа коју му је рецитовоа Растко Петровић. Друга инспирација је била слика Теодора Жерикоа *Силав Медуза*. Тодор Манојловић је написао да је то најуспелије Шумановићево дело насликано бојама пламена и олује.

Заокружи **слова** испред тачних тврдњи.

- а) Само један текст анализира употребу боја.
- б) Оба текста спомињу песму Артура Рембоа.
- в) Оба текста спомињу слику Саве Шумановића.
- г) Само један текст говори о реакцијама критике.

183. Прочитај понуђене текстове. На основу датих података закључи да ли је тврдња у табели **тачна** или **нетачна**.

Путницима који користе градски превоз за израду повластице за превоз потребно је:

За запослене: оверена потврда од предузећа у којем је особа запослена, једна фотографија особе за коју се израђује повластица и новац за трошкове израде карте. Месечна маркица за ову категорију путника може се купити само организовано преко предузећа – не може да је купи појединац. Цена израде повластице је 560,00 динара.

За пензионере: фотокопија личне карте, чек од последње пензије, једна фотографија особе за коју се израђује повластица и новац за трошкове израде повластице. Цена израде повластице је 560,00 динара.

За ђаке: потврда која се преузима на киосцима ЈГСП или интернет страници предузећа, попуњена траженим подацима и оверена у школи, једна фотографија особе за коју се израђује повластица, новац за трошкове израде повластице и здравствена књижица или лична карта на увид. Захтеви за израду повластице предају се на киосцима за продају маркица. Цена израде повластице је 560,00 динара.

За незапослене грађане: фотокопија личне карте, једна фотографија особе за коју се израђује повластица и новац за трошкове израде повластице. Цена израде повластице је 560,00 динара.

Ако је, на основу текстова, тврдња **тачна**, заокружи Т, ако је **нетачна**, заокружи Н.

Тврдња	Тачно	Нетачно
Сваки ђак мора донети сведочанство о завршеном претходном разреду да би добио повластицу.	Т	Н
Цена израде повластице иста је за све путнике који користе градски превоз.	Т	Н
Сви путници који користе градски превоз морају донети једну фотографију да би добили повластицу.	Т	Н
Сви путници који користе градски превоз морају донети фотокопију личне карте да би добили повластицу.	Т	Н

- 184.** Прочитај кратке одломке из биографија Иве Андрића, Јована Дучића и Милана Ракића. На основу датих података закључи да ли је тврдња у табели **тачна** или **нетачна**.

АНДРИЋ, ИВО (1892–1975) сматра се најзначајнијим српским писцем XX века. Рођен је у близини Травника, а детињство је провео у Вишеграду, где је завршио основну школу. Гимназију је завршио у Сарајеву, а студије у Грацу. У раздобљу између 1921. и 1941. радио је у дипломатској служби, у представништвима у Риму, Букурешту, Грацу, Паризу и Берлину.

ДУЧИЋ, ЈОВАН (1872–1943) био је песник, есејиста и путописац. Преокрет у његовом животу настао је 1899, када је напустио Мостар и отишао на студије у Женеви. Након завршетка студија улази у дипломатију. По избијању Другог светског рата одлази у САД, где је и умро. Имао је жељу да буде сахрањен у родном Требињу. Та његова жеља је испуњена тек 2000. године.

РАКИЋ, МИЛАН (1876–1938) потиче из угледне београдске породице, у којој је рано стекао широко образовање и из које је понео интелектуалне склоности. Студирао је право у Паризу, а по повратку у земљу убрзо је ушао у дипломатију. Био је у дипломатској служби у Приштини, Скопљу, Солуну, Копенхагену, Софији и Риму.

Ако је, на основу текстова, тврдња **тачна**, заокружи Т, ако је **нетачна**, заокружи Н.

Тврдња	Тачно	Нетачно
Сва три писца била су у дипломатској служби.	Т	Н
Два писца су боравила у Паризу.	Т	Н
Један од писаца студирао је у Београду.	Т	Н
Један од писаца рођен је у Мостару.	Т	Н

185. Прочитај вест о отварању изложбе и упореди је са текстом на плакату.

18. новембар 2010. године

Музичар и цртач стрипова Владимир Зонтаг отвориће вечерас у 19.00 часова у новосадском Клубу обожаваалаца стрипа (Краља Александра 10, I спрат) изложбу стрипа о Николи Тесли под називом *Енергија и светлост* (*Energy and Light*). У Клубу ће Зонтаг приредити и концерт на којем ће представити музички албум *Енергија и светлост*, пошто је истовремено са стрипом о Тесли објавио и музички албум.

Владимир Недељковић, Панчевац који је у свету стрип уметности познатији као Владимир Зонтаг, урадио је до сада већ неколико стрипова посвећених Николи Тесли. Нови стрип о Тесли састоји се из три приче: две су измишљене, а једна је биографска и односи се на Теслину рану младост.

Стрип *Енергија и светлост*, посвећен Тесли, Зонтаг је већ представио у септембру у београдском клубу Жица. Иста изложба и концерт поновљени су и у Грацу, где је Тесла студирао.

Изложба *Енергија и светлост* биће отворена и у Нишу, 2. децембра, у Студентском културном центру.

Ако је тврдња **тачна**, заокружи Т, ако је тврдња **нетачна**, заокружи Н.

Тврдња	Тачно	Нетачно
Вест о отварању изложбе у Новом Саду и плакат односе се на исти догађај.	Т	Н
Подаци о називу изложбе и о томе ко је главни јунак стрипа налазе се и у вести и на плакату.	Т	Н
Податак о томе како гласи право име Владимира Зонтага може се наћи и у вести и на плакату.	Т	Н

186. Пажљиво прочитај вест о једном културном догађају и упореди је са текстом на плакату.

Култура ћирилице

Поводом 1150 година просветитељске мисије Ћирила и Методија, у организацији Српског друштва „Задужбина“, одржано је предавање, демонстрација калиграфије и продајна изложба под називом „Култура ћирилице“. Ћирило и Методије су значајни за све словенске народе, а њихова просветитељска мисија много је утицала на српску писменост, државност као и културни и национални идентитет. Ћирило и Методије били су браћа из Солуна, који су ширили писменост и хришћанство међу Словенима, због чега су остали упамћени као „словенски апостоли“. Њима у част и славу посвећене су цркве у многим градовима, између осталих, у Београду, Љубљани, Тетову, Малмеу, Престону, на острву Вис итд.

Сала у Пословном центру „Словенијалес“ била је попуњена, а наше драге гошће, предавачи Јања Тодоровић и Татјана Јанковић, улепшале су нам вече новим сазнањима и темама за размишљање.

Заокружи **сво**во испред тачне тврдње која се односи на оба текста.

- а) И на плакату и у вести налази се податак о времену одржавања културне манифестације.
- б) И плакат и вест обавештавају о професијама предавача на културној манифестацији.
- в) И плакат и вест износе који је повод одржавања културне манифестације.
- г) И плакат и вест истичу значај рада Ћирила и Методија за српску писменост.

- 187.** Прочитај одломак из дела *Умешности и њена историја*. Аутор у тексту говори о једном старогрчком рељефу и даје свој коментар о том рељефу. Подвуци реченицу у којој је исказан **коментар**.

На овом рељефу Атлас је приказан како се враћа са златним јабукама до Херакла, који стоји под својим големим теретом. Атина му је подметнула јастуче на рамена. У десној руци некад је држала метално копље. Читава је прича испричана с дивном једноставношћу и јасноћом. Атина је окренута према нама и само јој је глава окренута у страну ка Хераклу.

- 188.** Прочитај одломак из текста *О народним певачима* Вука Стефановића Караџића. У њему он пише о Тешану Подруговићу. Одреди у којим реченицама Вук Стефановић Караџић износи чињенице, а у којима став (коментар о овом народном певачу). Подвуци **чињеница** или **коментар**.

1. Узмем га уочи Цвети са собом на кола и одведем у манастир Шишатовац.

чињеница коментар

2. Био је паметан и, као хајдук, поштен човек.

чињеница коментар

3. Никога ја до данас нисам нашао да онако песме зна као он што је знао.

чињеница коментар

4. Његова је свака песма била добра, јер је он песме разумевао и осећао.

чињеница коментар

- 189.** Прочитај одломке из новинског чланка о додели награде „Жанка Стокић” глумици Мирјани Карановић. За сваки одломак одреди да ли је **чињеница** или **коментар**. Подвуци тачан одговор.

1. Награда „Жанка Стокић” додељује се сваке године у спомен на велику глумицу. Једногласну одлуку о добитници награде за 2011. годину донео је жири којим је председавала глумица Мира Ступица.

чињеница коментар

2. Публика је увек била одушевљена глумачким умећем и изузетном оригиналношћу Мирјане Карановић. Тиме се потврђује да је заиста заслужила признање које носи име велике српске глумице из прве половине прошлог века.

чињеница коментар

3. Мирјана Карановић је остварила више од осамдесет улога на филму и у телевизијским серијама. Добитница је многобројних домаћих и иностраних глумачких награда и признања.

чињеница коментар

4. На свечаности су приказани и инсерти из позоришних и филмских остварења у којима је Мирјана Карановић играла, као што су филмови *Петријин венац*, *Отац на службеном џуџу*, *Буре баруша* и представе *Позоришне илузије* и *Госпођа министарка*.

чињеница коментар

- 190.** Прочитај одломак из новинског чланка. Подвуци у њему део у којем је исказан **коментар** о изнетим чињеницама.

Сваке две недеље нестане по један језик

На свету се тренутно говори 6.909 језика. Мандарински кинески говори 845.000.000 људи, шпански 329.000.000, енглески 328.000.000. Током последњих пет векова ишчезла је половина светских говора. У последње три генерације нестало је 200 језика. Иако *Атлас ујрожених језика* Унеска показује да је 229 језика тренутно пред изумирањем, тај податак као да никога не занима. Данас постоји 133 језика које говори мали број људи – сваки од њих говори мање од десеторо људи.

- 191.** Прочитај три новинска текста у којима се говори о истом догађају. У једном од њих аутор износи свој **коментар** о том догађају. Заокружи наслов тог текста.

Србија – освајач Дејвис купа!

Српска тениска репрезентација освојила је Дејвис куп савладавши Француску са 3 : 2 у победама, а последњег дана победе су донели Новак Ђоковић и Виктор Троицки.

Српска салаџара!

Србија на крову планете! Тениска репрезентација Србије освајач је Дејвис купа! Одлучујући поен синоћ је на маестралан начин донео Виктор Троицки, који је после три фантастична сета почистио са терена Француза Мајкла Љодру са 3 : 0.

Србија освојила Дејвис куп

Тениска репрезентација Србије освојила је у недељу у Београду Дејвис куп, пошто је Виктор Троицки победио Мајкла Љодру са 3 : 0 и донео свом тиму тријумф од 3 : 2 над Француском. Троицки је по сетовима славио са 6 : 2, 6 : 2, 6 : 3. Прилику Троицком да донесе одлучујући поен обезбедио је раније, у недељу, Новак Ђоковић, који је такође победио свог противника са 3 : 0. Србији је ово први освојени Дејвис куп.

192. Прочитај текст о слици Ђорђа де Кирика *Тајна и меланхолија једне улице*. Из текста је издвојено неколико реченица. Одреди у којој је од наведених реченица изнет **коментар** аутора текста.

На слици видимо део улице која избија на трг. Слеве и десне стране налазе се зграде с високим луковима, а између њих, ближе згради с наше десне стране, жута кола за селидбу са отвореним вратима. На плочнику се види издужена сенка споменика. У првом плану слике је девојчица, насликана из профила, која трчи према тргу, гурајући хула-хоп. Пред насликаним приказом не остајемо равнодушни. Осим те девојчице, на слици нема ниједне живе душе. Уметнички највредније слике Де Кирико је насликао у периоду од 1909. до 1919. године. Мотиви које препознајемо на овој слици – огољена архитектура и тајанствена атмосфера – карактеристични су за његове слике настале између 1915. и 1925. године.

Заокружи слово испред реченице у којој је изнет коментар аутора текста.

- а) На слици видимо део улице која избија на трг.
- б) На плочнику се види издужена сенка споменика.
- в) Пред насликаним приказом не остајемо равнодушни.
- г) Осим те девојчице, на слици нема ниједне живе душе.

193. Пажљиво прочитај податке из биографије драмског писца Душана Ковачевића. Међу бројним чињеницама, налази се и једна реченица која представља **коментар**. Пронађи је и подвучи.

Душан Ковачевић је рођен 1948. у Мрђановцима поред Шапца. Осим у драми, Ковачевић се огледао и у писању филмских сценарија, приповедака, колумни и режирању филмова, а био је и амбасадор у Лисабону. Ковачевић је, сасвим сигурно, најомиљенији савремени српски комедиограф. Његове најпознатије драме су: *Радован Трећи*, *Марашонци шрче почасни круи*, *Сабирни центар*, *Балкански шпијун*, *Свети Георгије убија аждаху*, *Професионалац*. Члан је Српске академије наука и уметности.

194. Прочитај текст и одреди какав је **однос** аутора према насилничком понашању младих.

Насиље у школама

Недавно је у 115 школа спроведено истраживање о насиљу међу ученицима. Установљено је да у насилној комуникацији не учествује 71% ученика. Другим речима, 71% ученика нису ни жртве, ни насилници. Значи, нешто више од четвртине испитаних ученика, тачније 29%, појављује се у „кругу насиља” било као жртве, било као насилници. У улози жртве је 21% од укупног броја испитаних. Неке жртве су истовремено и насилници. У испитиваној групи има 4% таквих ученика.

Најчешћи облици насилничког понашања ученика су вређање и исмевање. Такво понашање ученика наставници углавном толеришу као облик нормалне вршњачке комуникације на школском узрасту. Неки стручњаци, међутим, сматрају да је то проблем и да би требало утицати на такав став наставника.

Заокружи слово испред тачног одговора.

Аутор је према насилничком понашању младих:

- а) незаинтересован;
- б) уздржан;
- в) забринут;
- г) бесан.

- 195.** Прочитај текст Ђуре Даничића о средњовековним писцима Доментијану и Теодосију. Подвуци реченицу којом аутор износи **став** да се Теодосијево дело веома разликује од Доментијановог.

Живот Светог Саве од Теодосија

О овом претерано скромном калуђеру знамо још много мање него о Доментијану. Зна се само то да је он био хиландарски калуђер и да је живео у другој половини XIII века. За своје главно дело, *Живот Светиога Саве*, Теодосије је врло скромно означио у наслову да је „сказано Доментијаном, а списано Теодосијем мнихом”, што је дало повода да се дуго мисли да је Теодосије само обични преписивач Доментијановог дела. Тек доцније се показало да су у праву они који су тврдили да је то прерада Доментијановог дела, али прерада у којој не само да „камен на камену није остао” него се оно по својим књижевним квалитетима може сматрати као потпуно оригинално дело. Његово причање је живо и лако, описи сликовити и реалистички, излагање природно, добро повезано и често драматично.

(Драгољуб Павловић и Радмила Маринковић, *Из наше књижевности феудалној доба*)

- 196.** Прочитај текст о првој изложби сликара импресиониста. Подвуци две речи које најбоље изражавају **став** критичара према првој изложби импресиониста.

Занимљиво је прочитати неколико бележака из штампе по којима се види како је примљена прва изложба сликара импресиониста. Један недељник пише 1876. године: „Ти назовиуметници називају себе превратницима, импресионистима. Они узму комад платна, боју и кичицу, намажу неколико мрља боје по платну, како им већ дође, и онда целу ствар потпишу својим именом.”

(Ернст Х. Гомбрих, *Уметност и њена историја*)

Писано изражавање

- 197.** Твоју школу је посетио познати спортиста. Он је говорио о потреби да се деца и млади више баве спортом и да се што више дечака и девојчица укључи у спортске активности. Напиши у неколико реченица вест о томе за школски лист. Не заборави да даш наслов вести. Води рачуна о елементима које **вест** треба да садржи.

- 198.** Напиши вест о прослави Дана школе који су организовали ученици осмог разреда. Води рачуна о елементима које **вест** треба да садржи.

Прослављен Дан школе

199. Напиши **извештај** о концерту који је организован поводом завршетка школске године. Извештај треба да садржи: неопходне информације о догађају, описан ток догађаја и закључак.

200. Ако је наведена особина типична за говорни језик, на линији поред ње напиши **говорни**, а ако је типична за писани језик, напиши **писани**.

1. Реченице су дуге и сложеније. _____
2. Реченице се допуњују гестовима и мимиком. _____
3. Реченице су недовршене и непотпуне. _____

201. Неке речи у следећим реченицама **нису** написане према правилу о писању великог почетног слова. Подвуци те речи.

1. У знак сећања на пјера де кубертена, оснивача модерних олимпијских игара, у косјерићу, родном месту Светомира Ђукића, нашег чувеног атлетичара, подигнута је спомен-чесма.
2. Да би могао да сарађује са међународним спортским организацијама, српски спортиста Светомир Ђукић је 23. фебруара 1910. године, у београдском хотелу москва, основао српски олимпијски клуб и постао његов први директор.

202. Подвуци у наведеној реченици речи које **нису** написане у складу са правилима о писању великог слова.

Капетан мишино здање саграђено је 1863. године по пројекту Чешког архитекте Јана Неволе, а важно је знати и то да ова Задужбина, са необично много украсних елемената, представља мешавину Романике, Готике и Ренесансе.

203. Подвуци речи у којима **није** поштовано правило о писању великог слова.

Песник Франческо петрарка (1304–1374) рођен је у тоскани. иако је писао углавном на Латинском, своје најчувеније дело „канцонијер” написао је народним Италијанским језиком.

204. Упиши **запете** тамо где је потребно.

Округла грађевина била је опасана двоструким каменим зидом. Ветрови кише снегови људи и животиње уништавали су и разносили све што није од камена па и ти камени зидови осипали су се и нестајали само теже и спорије. Кров је на средини одавно проваљен и све се више руши.

205. Упиши **запете** тамо где је потребно.

1. У доба мога детињства дакле врло давно у наш град дошла је стална панорама.
2. Магловити врбаи испаравају се још од прошлог дана облаци се ковитлају све наниже.
3. И стари Вавилонци и Халдејци а нарочито њихови свештеници посматрали су звездано небо пажљиво и истрајно.

206. У наведеној реченици једна запета је **неправилно** употребљена, сувишна је. Заокружи ту запету.

Пошто су неке печурке, нарочито оне, с црвеним шеширом и белим пегама по њему, веома отровне, потребно је, приликом браћа, одолети њиховој лепоти.

207. Заокружи слово испред реченице у којој су **све запете** употребљене правилно.

- а) Јеротије Пантић, срески капетан, добио је задатак, да ухвати сумњиво лице у свом срезу.
- б) Када је стигло љубавно писмо за његову ћерку, Јеротије је писмо отворио, прочитао и помислио, да је аутор писма то сумњиво лице.
- в) Апотекарски помоћник, Ђока нека је врста сумњивог лица, због љубави према Јеротијевој ћерки.
- г) Господине Вићо, брате, ти тако гледаш човека у очи да то може збунити сваког, па и највећег говорника.

208. Уколико је тврдња **тачна**, заокружи Т, ако је **нетачна**, заокружи Н.

Тврдња	Тачно	Нетачно
Вокатив се издваја запетом само када се налази на почетку реченице.	Т	Н
Две тачке у појединим областима (математика, спорт) имају значење речи према .	Т	Н
Великим почетним словом пишу се имена историјских раздобља.	Т	Н
Тачка се пише уз арапски број употребљен као редни.	Т	Н

209. Заокружи слово испред правилно написане скраћенице једне од наведених речи:

такозвани, и друго, и тако даље, на пример.

- а) т. зв.
- б) и др.
- в) и тд.
- г) н. пр.

210. Напиши скраћенице наведених речи.

Република Србија _____

гимназија _____

госпођа _____

и слично _____

211. Заокружи слово испред реченице у којој су све речи исправно написане.

- а) Он се не слаже са ничим што смо предложили.
- б) Ни за кога из одељења није се распитивао.
- в) Нисам могла да добијем књигу од никога.
- г) Она се за ништа стално љути.

212. Заокружи слово испред реченице у којој је подвучени облик **футура I** написан према правописним правилима.

- а) Рећи ћете нам када да дођемо на рођендан.
- б) Следеће године трча ћемо на маратону.
- в) Лећићу на време да сутра лакше устанем.
- г) Ви ће те доћи на рођендан са пријатељима.

213. Следеће реченице препиши правилно, водећи рачуна о правопису.

- а) Нисмо сњим причали о ни једном наставнику ове школе.

- б) Основна школа „20. Октобар” налази се у новом београду.

- в) Милицин брат је посто подпрецедник одељења у основној школи.

214. Прочитај реченице. Подвуци у свакој од њих по две речи које **нису** написане у складу са правописним правилима.

1. Појава штампе највише је допринела напредку љутског духа и описмењавању људи.
2. Доментијан је најзначајнији србски писац средине тринестог века и један од највећих писаца уопште.
3. Присталице Вукових идеја били су млади школовани људи, претежно у Бечу и Пешти, од којих су многи касније дошли у Србију да раде.

215. Допуни сваку од наведених реченица једном од понуђених речи. Води рачуна о правописним правилима.

ниједан / ни један понешто / по нешто

1. а) Често се каже да _____ човек није савршен.

б) Није прошао _____ једини дан без свађе.

2. а) Сви су за Нову годину добили _____.

б) О његовом животу _____ знам.

216. Заокружи слово испред реченице у којој је подвучени део написан правилно.

- а) Штогод да мислиш, реци ми одмах.
- б) Купи и мени што год у продавници.
- в) Когод да дође, немој ме звати.
- г) Ако когод дође, одмах ме зови.

217. Заокружи слово испред реченице у којој је подвучена **речца** написана правилно.

- а) Он никад не касни, на против, стиже увек пре времена.
- б) Ми смо се, уствари, мало дуже задржали на физичком.
- в) Ја, на жалост, нећу ићи на излет у суботу, имам тренинг.
- г) Ти си, додуше, већ гледао тај филм, неће ти бити занимљив.

218. Подвуци у сваком пару реч која је написана правилно.

ванаставни – ваннаставни
ескурзија – екскурзија
прекјуче – прекључе
одељење – оделење

219. Подвуци правилно написане речи.

компјутер – компијутер	оригиналан – оригиналан
диаграм – дијаграм	сумљив – сумњив

220. Подвуци правилно написане речи.

претчас, подсетити, натчовек, одшетати, исчеткати, рашчланити, разпршити

221. Заокружи слово испред реченице која је написана према правописним правилима.

- а) – „Много сам уморан” – пожалио се.
- б) „Много сам уморан” пожалио се.
- в) „Много сам уморан”, пожалио се.
- г) „Много сам уморан, пожалио се”.

Граматика, лексика, народни и књижевни језик

222. Подвуци у наведеним паровима речи наглашене (акцентоване) самогласнике.

КОРАК – КОРАЧАТИ

ПИСАТИ – ПРЕПИСИВАТИ

ПРИЗНАТИ – ПРИЗНАЊЕ

ДОДАТИ – ДОДАВАТИ

ЛОВАЦ – УЛОВЉЕН

ОСМЕХ – СМЕШИТИ СЕ

223. Заокружи слова испред правила за акцентоване речи у српском књижевном језику.

- а) Акценти обично стоје на првом слогу речи.
- б) Акценти не могу стајати на последњем слогу вишесложних речи.
- в) На једносложним речима могу стајати само силазни акценти.
- г) На двосложним речима могу стајати само узлазни акценти.
- д) Ненаглашене дужине се јављају само иза наглашених слогова.
- ђ) Ненаглашене дужине стоје само на последњем слогу речи.

224. Подвуци у наведеним паровима речи наглашене (акцентоване) самогласнике.

АВАНТУРА – АВАНТУРИЗАМ

ГРАДИТИ – ГРАЂЕН

ВАСПИТАТИ – ВАСПИТАВАТИ

МАТУРА – МАТУРСКИ

МУЗИКА – МУЗИКАЛНО

УЧИТИ – УЧИОНИЦА

225. Подвуци у наведеним речима акцентовани слог.

ШЉИВА

МАНДАРИНА

ЈАБУКА

ПОМОРАНЦА

БАНАНА

226. Повежи линијом сваку издвојену реч из наведене реченице с називом гласовне промене која је у њој извршена. Назив једне гласовне промене је вишак.

Насеље на обали Дунава, чије су остатке пронашли српски археолози, старо је неколико миленијума.

1. насеље	а) сибиларизација
2. остатке	б) јотовање
3. српски	в) једначење сугласника по месту изговора (творбе)
4. археолози	г) једначење сугласника по звучности
д) непостојано а	

227. Повежи линијом сваку реч из леве колоне са гласовном променом која је у њој извршена. У левој колони једна реч је вишак.

1. свадба	а) палатализација
2. вожња	б) прелазак л у о
3. руски	в) једначење сугласника по звучности
4. сеоба	г) једначење сугласника по месту творбе
5. кружић	

228. У свакој групи речи по једна реч **није** правилно написана. Прецртај ту реч.

Милкин Олгин Славчин Даничин	оловци шминци свесци љуљашци	ношен однесен донесен унешен	предчас предзнак представа предговор
---------------------------------------	---------------------------------------	---------------------------------------	---

229. У сваком низу речи подвуци речи у којима је дошло до **губљења сугласника**.

1.	савесна	радосна	мирисна	часна
2.	руски	шведски	безбедан	безначајан
3.	ђаци	задаци	облаци	јунаци

230. Подвуци у наведеној реченици две речи у којима запажаш резултате **једначења сугласника по звучности**.

Добро обриши ципеле и истреси кишобран или јакну пре уласка у школу.

231. У сваком од наведених низова глаголских облика прецртај глаголски облик који том низу **не припада**.

1.	чујући	кујући	видећи	помоћи
2.	рекосмо	дођосмо	говорасмо	прођосмо
3.	пливамо	кажимо	чувајмо	вежимо

232. Прочитај следећу реченицу и упиши у табелу **падеж** у којем су подвучене именице. Једно поље је већ попуњено.

Али упоредо са даном који је јачао доле над градом и овде око мене, расло је и то моје сећање на догађај из детињства.

Именица у реченици	Падеж
даном	
сећање	НОМИНАТИВ
детињства	

233. Прочитај текст и подвуци у њему **прилоге за начин**.

Игра *жмурке с лоптом*, као и све друге игре, има своја правила. Једно од њих је следеће: са обележене тачке на ивици терена лопта се баца праволинијски најближем играчу у слободном простору, он је одмах некеме додаје, а затим брзо трчи на супротну страну.

234. Препиши из наведене реченице **прилог у компаративу**.

Иако су карте за места близу позорнице скупље, у овогодишњој позоришној сезони распродају се брзо, као и карте за она јефтинија места, која су даље од позорнице.

235. Поред речи у левој колони упиши слово које стоји испред одговарајућег начина грађења те речи. Води рачуна о томе да се неке од датих речи граде на исти начин.

1. прошетати се _____	а) извођење
2. затишје _____	б) слагање
3. прохладан _____	в) комбинована творба
4. људски _____	г) творба претварањем
5. млада _____	
6. гледалац _____	

236. Разврстај наведене речи према начину грађења.

непријатан штуцање трагач престати сметња

- Слагање: _____
- Извођење: _____

237. Прецртај у наведеном низу реч која је по начину творбе **различита** од осталих.

пратилац слушалац ронилац стваралац раноранилац

238. Подвуци две **изведене именице** у наведеном низу речи.

цвет маслчак пчела грм боровина воћњак

239. Повежи дате речи с начином грађења којим су постале.

1. дангубити	а) извођење
2. учитељица	б) слагање
3. понедељак	в) грађење претварањем
4. Француска	г) комбиновано грађење

240. Заокружи слово испред назива врсте зависних реченица којој припада подвучена реченица.

Застао сам да потражим слободно место.

- а) изрична реченица
- б) намерна реченица
- в) условна реченица
- г) последична реченица

241. Заокружи слово испред реченице која садржи **узрочну реченицу**.

- а) Док је гледао старе фотографије, деда се присећао прошлости.
- б) Вратише се натраг јер нису могли проћи кроз клисуру.
- в) Кад угледа сунце, цврчак изађе из склоништа.
- г) Постићи ћемо успех ако будемо редовно радили.

242. Наведене су три комуникативне реченице. Одреди врсту напоредног односа којим су повезане независне реченице у датим комуникативним реченицама.

1. Европа је увелико у првим данима Другог светског рата, али вести из света споро стижу у ову провинцијску забит.
2. Два музиканта стоје на заравни благе падине и певају.
3. Старији музикант има око двадесет година, док је други дванаестогодишњи дечак.

Саставни однос јавља се у комуникативној реченици обележеној бројем ____.

Супротни однос јавља се у комуникативним реченицама обележеним бројевима ____ и ____.

243. Подвучи у сваком низу глаголску синтагму.

1. грицкати семенке, грицкам семенке, грицках семенке
2. склонићу се у хлад, склоних се у хлад, склонивши се у хлад
3. одмахнух главом, одмахујући главом, одмахни главом

244. Одреди у наведеним реченицама врсте синтагми.

1. Берући трешње, попео се врло високо.
2. Поврће има веома важну улогу у исхрани.
3. Маслачак је зељаста, вишегодишња биљка.

На одговарајуће место у табели стави знак + за врсту подвучене синтагме.

Синтагма	Именичка	Придевска	Прилошка	Глаголска
берући трешње				
врло високо				
веома важну				
зељаста, вишегодишња биљка				

245. Повежи синтагме са врстом којој припадају тако што ћеш уписати одговарајуће слово поред **врсте синтагме**. Једна врста синтагме је вишак.

а) веома пажљив	_____ глаголска
б) пажљиво слушајући	_____ именичка
в) пажљив младић	_____ прилошка
	_____ придевска

246. У тексту су истакнуте неке синтагме. Подвуци у њима **главне речи**.

Ниједна постојећа теорија не може да објасни **све особине лоптастих муња**. Међутим, једно је сасвим сигурно: лоптаста муња је опасна.

Лоптасту муњу је **врло тешко** добити у експериментима. **Један научник из САД** изјавио је да је, употребљавајући опрему какву је описао Тесла, успео да изазове **ватрене лопте пречника два центиметра**.

247. Заокружи **слова** испред реченица у којима су подвучене **именичке синтагме**.

- а) Дошао је по јаком невремену.
- б) Пили смо воду са извора.
- в) Досађивао се чекајући у реду.
- г) Веома опрезно је приступио послу.
- д) Пришавши ближе, унео му се у лице.

248. Подвуци у наведеној реченици две **именичке синтагме**.

Над морем се вила густа непрозирна магла кроз коју није допирао ни трачак светлости.

249. У наведеном примеру дате су три независне предикатске реченице. Подвуци њихове **субјекте**, који су исказани синтагмом.

Врата крчме ишарана су именима, под кровом виси стари венац ђурђевског цвећа, а окна на прозорима излепљена су пожутелим, старим новинама.

250. Заокружи слово испред реченице у којој је подвучена глаголска синтагма у служби (функцији) **прилошке одредбе за узрок**.

- а) Изгубивши појам о времену, закаснио је на час.
- б) Ветар је јако дувао, а киша је пљуштала добујући по крововима.
- в) Бака је, испричавши причу о дедином путовању, заћутала.
- г) Размишљајући о распусту, пожелео сам да са друговима одем на летовање.

251. У првој реченици подвуци **прави објекат**, а у другој реченици подвуци **неправи објекат**.

1. Уживајући у погледу на уморану воду, лагано смо прелазили стари мост са каменим луком.

2. Некада су људи веровали у магијску моћ црвеног ускршњег јајета.

252. А) Повежи линијом сваки издвојени реченични члан с називом службе коју има у наведеној реченици. Назив једне службе је вишак.

Културно-уметничко друштво „Крсманац” прославило је свој рођендан богатим програмом.

1. Културно-уметничко друштво „Крсманац”	а) предикат
2. прославило је	б) субјекат
3. свој рођендан	в) апозиција
4. богатим програмом	г) објекат
	д) прилошка одредба

Б) Заокружи слово испред назива службе коју у наведеној реченици има подвучена синтагма.

Синоћ је у Галерији науке и технике САНУ, у присуству многих посетилаца, отворена изложба фотографија Станка Костића.

- а) субјекат
- б) апозиција
- в) предикат
- г) објекат

253. Повежи сваки пример са значењем подвученог **генитива** у њему. Једно значење је вишак.

Пример:

Значење:

1. стабла <u>шљиве</u>	а) деоно
2. прегршт <u>шљива</u>	б) присвојно
3. поред <u>шљиве</u>	в) месно
	г) описно

254. Подвучи у наведеној реченици **облике генитива с присвојним значењем**.

Светло свитаца ствара се у трбуху овог инсекта, прецизније – у доњем делу његовог стомака.

255. Подвучи у наведеној реченици **падежне облике с месним значењем**.

Пчеле извиђачи излазе из кошнице у потрази за цветним поленом и нектаром, а враћају се у кошницу кад нађу ливаду с добрим цвећем.

256. Заокружи слово испред значења падежног облика речи која је у наведеној реченици подвучена.

Власинско језеро се налази на југоистоку Србије, на територији општине Сурдулица.

Значење падежног облика:

- а) месно;
- б) деоно;
- в) описно;
- г) присвојно.

257. Прочитај текст у којем су подвучени облици **презента**. Међу подвученим облицима презента један означава **услов** под којим се врши нека друга радња.

Спавање крепи јер ослобађа човека свега што се у мозгу током дана нагомилава као непотребно и припрема га за изазове са којима ће се наредног дана суочити. Мождане ћелије најбоље се обнављају уколико се обезбеди довољан број сати за спавање у затамњеној просторији.

Препиши из текста тај облик презента.

258. Заокружи слово испред реченице у којој подвучени **глаголски прилог** има значење **начина**.

- а) Не потрчавши, Мира је остала последња у реду.
- б) Марко је упознао многе суседне земље путујући.
- в) Обрадовавши се, Јована је потрчала ка другарици.

259. Заокружи слово испред реченице у којој реч **колено** има **метонимијско** значење.

- а) Милан је пао и повредио колено.
- б) Моја сукња допире тачно до колена.
- в) Мама је Милану закрпила колена на фармеркама.
- г) Десно колено ме је заболело од клечања на песку.

260. Заокружи слово испред реченице у којој подвучена реч има **метонимијско** значење.

- а) Чувам своју прву чинијицу из детињства.
- б) У стакленим чинијицама гореле су мирисне свеће.
- в) Кад једем пудинг, није ми довољна једна чинијица.
- г) Посадила сам зрна пшенице у чинијицу од земље.

261. Заокружи слово испред реченице у којој подвучена реч има **метонимијско** значење.

- а) Зимски распуст најрадије проводим на Копаонику.
- б) Матуру славимо у свечаној сали наше школе.
- в) Београд слави важне успехе наших спортиста.
- г) Највише слободног времена проводим на тренингу.

262. Одреди значење речи која је подвучена у наведеној реченици.

У древној грчкој књижевности омиљене врсте лирске поезије биле су: ода, химна, елегија и дитирамб.

Заокружи слово испред тачног одговора.

Реч **древна** у реченици означава књижевност која је:

- а) стара;
- б) народна;
- в) богата;
- г) разноврсна.

263. Прочитај текст.

Изгледа да су Вавилонци први наслутили прави облик Земље, али то сазнање косило се са њиховим традиционалним верским схватањима, према којима је небо имало облик звона које је покривало Земљу. Зато се и нису усудили да обелодане оно што им је изгледало очигледно, већ препустише слободоумнијим Грцима да то учине.

1. Подвуци у тексту глагол који значи **бити у нескладу**.

2. Заокружи слово испред тачног одговора.

Реч **обелоданити** у тексту значи:

- а) објаснити;
- б) објавити;
- в) осудити;
- г) обележити.

264. На линији поред сваког израза напиши слово које стоји уз одговарајуће значење. Једно значење је вишак.

1. бацити некога у засенак _____	а) написати
2. бацити нешто на папир _____	б) дати некоме оно што не уме да цени
3. бацити бисер пред свиње _____	в) радити против некога
4. бацати дрвље и камење _____	г) жестоко критиковати некога
	д) надмашити нечији успех

265. Пажљиво прочитај одломак из приповетке *Чудесна сирава* Бранка Ћопића. Одреди значење подвученог израза у одломку.

Дјед поучно дигне прст.

– Према једном сату, брате Саво, ти си једна обична бена.

– Да шта сам него бена. Код Бабића се пече ракија, а ја овдје код тебе цаба тупим зубе – искрено признаје Сава и диже се да пође.

Заокружи слово испред тачног одговора.

Израз **тупити зубе** значи:

- а) увредити некога;
- б) говорити узалуд;
- в) не проговарати;
- г) супротставити се.

266. Допуни наведену реченицу једном од понуђених речи.

Често се за насмејаног човека мисли да представља пријатну и задовољну особу иако научно није потврђено да је _____ повезана са особинама личности и карактером.

мускулатура физиологија анатомија мимика

267. Прочитај речи наведене у левој колони. Поред сваке речи напиши слово које стоји уз одговарајуће значење, као што је започето.

1. релевантно _____ в) _____	а) сукоб
2. конфликт _____	б) стручњак
3. дикција _____	в) битно
4. санкција _____	г) утисак
5. експерт _____	д) забрана
6. импресија _____	ђ) изговор

268. Пажљиво прочитај текст, па одреди значење подвучене речи.

У Београду има више од 300 споменика културе. Међу њима је и велики број школа саграђених пре скоро једног века, а којима је неопходна реконструкција. Зграда некадашње Друге женске гимназије, а садашње Електротехничке школе „Никола Тесла”, саграђена је 1933. године. На фасади се и данас виде трагови борби у Другом светском рату, а од 2003. године зграда има проблема и са темељима.

Заокружи слово испред тачног одговора.

Реч **реконструкција** значи:

- а) зидање;
- б) копирање;
- в) обнављање;
- г) рушење.

269. Одреди значење речи која је у наведеној реченици подвучена.

Према једном народном обичају, када се процветалом дренау, који се у пролеће донесе у кућу, обратите речима „ја кад видех зелен дрен, предадох му дрем и лијен”, дремеж, лењост и учмалост нестају.

Заокружи слово испред тачног одговора.

Реч **учмалост** у реченици значи:

- а) веровање у дуготрајност природних циклуса;
- б) забринутост за човеково здравље;
- в) неповољне услове за природно цветање биљке;
- г) смањену активност људи или њено одсуство.

270. Прочитај текст и одреди значење подвучене речи.

Доктор Живаго је роман руског писца Бориса Пастернака. Носи наслов по своме протагонисти Јурију Живагу – лекару и песнику. Реч „живаго” дели свој корен с руском речи живот. Живот је, уједно, једна од највећих и најважнијих тема овог романа који је неколико пута адаптиран за филм, телевизију и позориште.

Заокружи слово испред тачног одговора.

Реч **адаптација** значи:

- а) прилагођавање;
- б) снимање;
- в) бирање;
- г) преношење.

271. Прочитај *Љубавну џесму* Рајнера Марије Рилкеа. Одреди значење подвучене речи.

Како да душу спутам, да се твоје
не такне? Како мимо тебе њом
да грлим друге ствари и даљине?
Ах, радо бих да склоним је на које
заборављено место усред тмине,
у неки страни, туђи кут, у ком
неће је твоје нијати дубине.
Али ипак, све што додирне нас двоје
ко гудало нас неко спаја, које
из двеју струна један мами глас.
На ком смо инструменту? Ко нас сатка?
И који ово свирач држи нас?
О, песмо слатка.

Реч **спутати** у наведеној песми значи _____.

272. Одреди значење речи која је у наведеној реченици подвучена.

То насеље са пуно зелених површина подигнуто је у време стамбеног бума, када се град ширио и на другу обалу реке.

Заокружи слово испред тачног одговора.

Реч **бум** у реченици значи:

- а) усклађеност, склад са природом;
- б) попуњавање празних површина;
- в) нагли напредак, процват;
- г) изградња нових зграда.

273. Одреди значење подвучене речи у наведеној реченици.

Шљива се може јести пресна или осушена, кувана у пекмезу или печена у колачима.

Заокружи слово испред тачног одговора.

Реч **пресна** у реченици значи:

- а) опрана;
- б) мекана;
- в) тврда;
- г) сирова.

274. Прочитај текст и одреди значење речи која је у њему подвучена.

Представа о урбаној средини у којој се живи хаотично и безобзирно, насупрот животу у малом месту – није више убедљива. У последње две-три деценије градови су постали пренасељени, бујају „приградска села”, у која дошљаци из града доносе обрасце урбаног понашања. Здрав живот и срдачност мале средине све се мање осећа у тим новим насељима.

(Полишкин Маџазин)

Заокружи слово испред тачног одговора.

Реч **урбан** у тексту значи:

- а) неуређен;
- б) суров;
- в) градски;
- г) велик.

275. Прочитај одломак из комедије *Покондирена ѿиква* и одреди значење подвучене речи.

ФЕМА: Девојко, ти ваљда ниси сасвим изгубила мозак. Ни толико не можеш да расудиш да он мој брат бити не може. Ко је још видео да ја овако у бело обучена пођем с њиме издртим и јадним; црне му се руке, никаква резона не зна ... видиш, и сама се од њега гадиш.

ЕВИЦА: Није тако, мајко.

ФЕМА: Каква мајка, ваљда ми није седамдесет лета.

ЕВИЦА: Али кад сам се тако научила.

ФЕМА: То те је научио тај твој уја и други њему подобни.

Заокружи слово испред тачног одговора.

Реч **подобан** у наведеном тексту значи:

- а) одан, веран;
- б) налик, сличан;
- в) потчињен, подређен.

Књижевност

276. Упиши поред наслова сваког књижевног дела слово које стоји испред историјског догађаја о којем се у том делу говори.

Дела:

Историјски догађаји:

1. <i>Мемоари</i> , Прота Матеја Ненадовић _____	а) Косовски бој
2. <i>Смрт Мајке Јуџовића</i> , народна песма _____	
3. <i>Цар Лазар и царица Милица</i> , народна песма _____	б) Први српски устанак
4. <i>Деобе</i> , Добрица Ћосић _____	
5. <i>Почетак буне прошив гахија</i> , народна песма _____	в) Други светски рат
6. <i>Дневник Ане Франк</i> , Ана Франк _____	

277. У песми *Плава тробница* песник Милутин Бојић одаје почаст српским ратницима страдалим за време:

Заокружи слово испред тачног одговора.

- а) Првог српског устанка;
- б) Другог српског устанка;
- в) Првог светског рата;
- г) Другог светског рата.

278. Заокружи слово испред наслова књижевног дела које говори о истом историјском периоду као и *Мемоари* Проте Матеја Ненадовића.

- а) *Горски вијенац*, Петар Петровић Његош
- б) *Сеобе*, Милош Црњански
- в) *Бој на Мишару*, народна песма
- г) *Крвава бајка*, Десанка Максимовић

279. Попуни табелу.

Наслов дела и име писца	Књижевни род	Књижевна врста
<i>Поход на Мјесец</i> , Бранко Ћопић		
<i>Покондирена шиква</i> , Јован Стерија Поповић		
<i>Небо</i> , Стеван Раичковић		

280. Повежи линијама наслов књижевног дела са књижевним ликом из тог дела. Један наслов је вишак.

1. Горски вијенац

а) Благоје казанџија

2. Писма из Италије

б) владика Данило

3. Све ће ђо народ ђозлађиђи

4. Живођ и ђрикљученија

в) Петар Петровић Његош

281. Попуни празна поља, као што је започето.

Име писца	Наслов дела	Назив врсте
Милош Црњански	Ламенђ над Беођрадом	поема
	Све ће ђо народ ђозлађиђи	
Коста Трифковић	Избирачица	
	Бисерне очи	љубавна песма

282. За сваки од наведених примера одреди којој врсти кратких фолклорних форми припада (загонеткама, пословицама, питалицама, изрекама, брзалицама, бројалицама).
Напиши назив те врсте.

Језик кости нема, али кости ломи.

Док се мати роди, син по куђи ходи.

(ватра и дим)

Чокањчићем ћеш ме, чокањчићем ћу те.

Питали Турци Марка:

– Кажи нам Марко, тако ти вјере, за шта би се најрадије потурчио?

– За инат!

283. Прочитај одломак из народне баладе *Предраг и Ненад*. Пронађи у одломку једну од одлика баладе.

Кад је Предраг речи разабрао,
од стра̑ љута стреле испустио,
пак притрча рањену јунаку,
скида њега с коња на травицу:
„Та ти ли си, мој брате Ненаде!
Ја сам Предраг, твој братац рођени.
Можеш ли ми ране преболети,
да подерем танане кошуље,
да те видам и да те завијам?”
Рањен Ненад њему одговара:
„Та ти ли си, мој брате рођени!
Вала богу кад сам те видео,
те ме жива моја жеља мину!
Не могу ти ране преболети,
већ ти проста моја крвца била!”
То изусти, па душицу пусти.
Над њим Предраг јаде јадикује:
„Ј’о Ненаде, моје јарко сунце!
Рано ти ми ти беше изишло,
па ми тако рано ти заседе!
Мој босиљче из зелене башче!
Рано ти ми беше процватио,
па ми тако рано ти увену!”
Па потрже ноже од појаса,
те удара себе у срдашце, —
мртав паде покрај браца свога.

Одлика баладе која се препознаје у одломку јесте:

284. Прочитај одломак из песме *Женидба Милића Барјактара*. Обрати пажњу на одлике народне баладе у наведеном одломку.

Како дође Милић Барјактаре,
Он се спусти на меку постељу,
Док се спусти, он душу испусти.
Док дођоше кићени сватови,
Дотле с' Милић мртав належао;
Кад то вид'ли кићени сватови,
Наопако копља окренуше,
Наопако коло поведоше,
Жалостиву пјесму запјеваше;
Сабљама му сандук сатесаше,
Нацацима раку ископаше,
Саранише Милић Барјактара
Куда јарко смирује се сунце.

Заокружи слово испред тачног одговора.

Коју одлику баладе препознајеш у наведеним стиховима?

- а) фантастични елементи
- б) трагичан завршетак
- в) јуначки подвиг

285. Заокружи слово испред тачног одговора.

Балада и поема су:

- а) епске песме;
- б) лирске песме;
- в) лирско-епске песме;
- г) кратке фолклорне форме.

- 286.** Прочитај одломак из једног дела Растка Петровића. Одреди којој књижевнаучној врсти припада дело из којег је тај одломак преузет (биографији, мемоарима, путопису, дневнику).

Половином децембра, по пучини, приступасмо лагано тропима. Птице су се мењале, наилазили смо на рибе које излећу из мирног, зеленог или азурног мора, а покоји брод, који је пролазио хоризонтом, био је за нас – догађај! Ноћу се за бродом вукла фосфорна река, свако вече, што смо били даље на југу, све светлија. Читава звездана кола одскакала су од брода, и губила се у води Велике светле кугле, као запаљене буктиње и као сунца, бежале су такође од нас. Узбудљиво је било гледати у тај млечни пут који се вукао за бродом. Остављасмо са стране невидљива Канарска острва. Велика кола била су све ближе на хоризонту; са друге стране, појављивао се Јужни крст. То беше сасвим: друго небо.

Књижевнаучна врста: _____

- 287.** Прочитај одломак из дела *Марадона*. Одреди којој књижевнаучној врсти припада дело из којег је тај одломак преузет.

Рођен је у Авеланди, радничкој четврти Буенос Ајреса, у недељу, светог дана сваког Аргентинца који воли фудбал, као пето од осморо деце у породици Ђитора и Тоте Марадона. Фудбал му је, написаће хроничари, морао бити у крви. На Дијегову каријеру највише је утицао његов ујак Кирило, прави фудбалски зависник, некад голман малог клуба Кориентес. Франциско Корнехо, скаут Аргентинос јуниорса, први је уочио Дијегов таленат. Све, баш све је могао направити с лоптом. Глава или нога – свеједно. Лопта се једноставно лепила за Дијега.

Заокружи тачан одговор.

Ово је одломак из:

- а) путописа;
- б) дневника;
- в) биографије;
- г) аутобиографије.

- 288.** Прочитај наведени одломак и одреди којој књижевнаучној врсти припада дело из којег је тај одломак преузет (биографији, мемоарима, путопису, дневнику).

25. 10. 1944.

Дан почиње поново блистав и леп.

Пакујем своје прње и полако излазим на обалу. Пре тога још обилан доручак који се састоји од масти, хлеба, ... мармеладе и кафе. Говори се да хлеба понестаје, јуче га није било, но уместо тога много масти и живинског меса у кутијама. Ноћас поново интересантан разговор са Фипом. Недалеко од нас, у јужном правцу, митраљеи и пушчана паљба, између њих две детонације.

Књижевнаучна врста: _____

- 289.** Прочитај одломак из дела *А ондак је лешијо јеројлан над Београдом* Александра Дерока. Одреди којој књижевнанаучној врсти припада дело из којег је тај одломак преузет.

Заборавио сам много штошта из тога времена. Ипак, сећам се још понечега. Тако, на пример, венчања краља Александра и краљице Драге. Гледао сам поворку са прозора. Био је ту и фијакер и све остало, али све што ми је још јасно остало у памћењу била је слика команданта гарде како напред јаше, дебељушкаст, накићен, са перјаницом, са сабљом и целим декором, на коњу који се поиграва и пропиње... и, одједном, колан пуче или се смакну и коњаник седе на калдрму. Чакшире су му пукле низ целу бутину и громко је све треснуло... То сам најбоље запамтио.

Заокружи слово испред назива књижевнанаучне врсте којој то дело припада.

- а) дневник
- б) путопис
- в) аутобиографија
- г) мемоари
- д) биографија

- 290.** Прочитај одломак из дела *Љубав у Тоскани* Милоша Црњанског. Одреди којој књижевнанаучној врсти припада дело из којег је тај одломак преузет.

Пиза је равничарски град, модеран у пуном смислу речи, са својим изгледом удобности, целовитости и правилности, али и монотоније што их је управљачки дух Медичијевих (...) донео у најважније градове Тоскане. (...) Обала Арна која на том месту прави једну величанствену упечатљиву кривину; куће са зеленим жалузинама, са жутиим или смеђим малтером или, тачније, дворци, пошто сва та здања имају карактер монументалности.

Заокружи слово испред назива књижевнанаучне врсте којој то дело припада.

- а) дневник
- б) путопис
- в) аутобиографија
- г) мемоари
- д) биографија

291. Повежи линијом назив стилске фигуре са реченицом у којој се та стилска фигура налази. Један назив стилске фигуре је сувишан.

1. контраст	а) Чуј, како јауче ветар кроз пусте пољане наше...
2. хипербола	б) ...он има пуно руку и ноге безбројне...
3. градација	в) Овдје вас свако познаје и воли,
а тамо нико познати вас неће...
4. персонификација	

292. У одломку из приповетке *Мосџ на Жейи* Иве Андрића подвуци део текста у којем препознајеш **контраст**.

Онај који ово прича, први је који је дошао на мисао да му испита и сазна постанак. То је било једног вечера кад се враћао из планине, и, уморан, сео поред камените оgrade на мосту. Били су врели летњи дани, али прохладне ноћи. Кад се наслонио леђима на камен, осети да је још топал од дневне жеге.

293. Пажљиво прочитај песму *Где ја...* Ђуре Јакшића. Напиши назив стилске фигуре коју уочаваш у првој строфи.

Где ја шећер сијем,
Ту отров израсти;
Где ја певат мнијем,
Ту ћу у плач пасти;

Где на друга бројим,
Ту крвника имам;
Где ја ловор својим,
Трнов венац примам...

Скори свећа крају,
Данак црној ноћи —
Ал' крај моме вају
Никад неће доћи!

Стилска фигура је _____.

294. У одломку из текста *Пошера за њејзажима* Пеђе Милосављевића подвуци персонификацију.

Гледам у беле прозоре тражећи оно чега се можете одрећи. Али не видим ништа. Госпође једу сладолед у хаљинама из 1932. године. Једина присна сазнања, то су ове позлаћене куће од камена, које се гледају и скоро милују.

295. Одреди које је стилско средство употребљено у подвученим стиховима из збирке *Ђулићи* Јована Јовановића Змаја.

Месечина – ал' месеца нема;
Моја мила зелен венац снила,
Пак се мало у сну насмијала –
Од тога се поноћ засијала.

Заокружи слово испред тачног одговора.

Стилско средство је:

- а) персонификација;
- б) градација;
- в) контраст;
- г) хипербола.

296. Пажљиво прочитај афоризме Душка Радовића и одреди стилске фигуре које се у њима јављају (поређење, контраст, градација, персонификација). Једна стилска фигура је вишак.

а) Лишће се уморило и стари. Оно се наживело свог малог и скромног живота.

б) Будите лепи и ведри као ово јутро.

в) Добра је свака мука која нас повезује и лоше је свако добро које нас раздваја.

297. А) Прочитај наведене стихове из песама Војислава Илића. Повежи линијом сваки подвучени стих с називом стилске фигуре која је у стиху истакнута. Назив једне стилске фигуре је вишак.

1.

Сумрачак пада: тишина се свија,

У миљу тоне васиона сва;

Вечерња звезда трепери и сија:

а) контраст

Весело све је – само нисам ја!

б) епитет

2.

На мору бурном људскога живота

Прерано ја сам упознао свет:

За мене живот ништава је сенка,

За мене живот отрован је цвет.

в) градација

3.

А море, и небо, и обале бајне

Разливају шапат и узвике тајне:

То природа јужна, у вечери касне,

Шуми своје песме заношљиво страсне.

г) метафора

Б) Прочитај стихове из песме *Башиа* Жака Превера. Одреди која је стилска фигура у стиховима употребљена.

Хиљаде и хиљаде година

Не би било довољно

Да се опише

Кратки секунд вечности

У коме си ме ти пољубила.

Заокружи слово испред назива употребљене стилске фигуре.

а) градација

б) хипербола

в) персонификација

г) поређење

298. У одломку из романа *Деобе* Добрице Ћосића подвучи **хиперболу**.

Врата цркве се отварају, улази светлост, снажна, чиста, па Немац стаје у њу и гледа дуго.

– Колико вас има?

– Милион нас је овде, господине.

299. Прочитај део песме *Пахуљица си снежна* Васка Попе. Подвучени стихови илуструју једну **стилску фигуру**.

Пахуљица си снежна
Тишину око мене
Што распева

Грана си расцветана
Осмех на уснама
Што ми запали

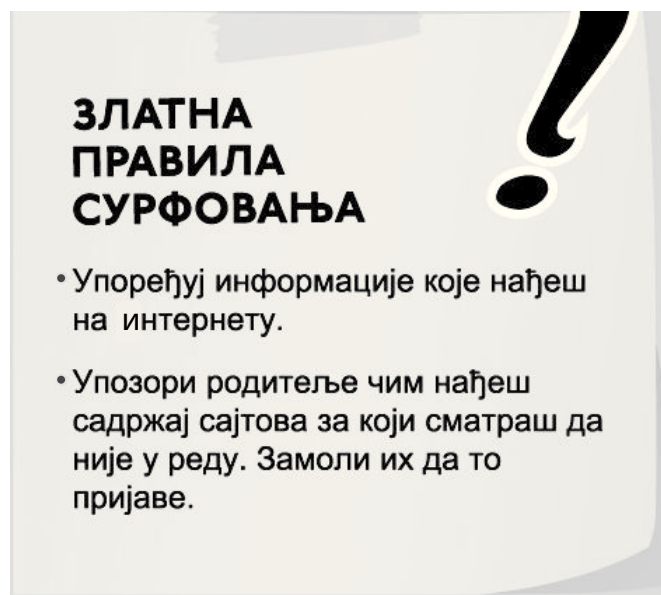
Дуња си зрела
У срце што ми падне
Дубоко

Заокружи слово испред тачног одговора.

Стилска фигура је:

- а) ономатопеја;
- б) контраст;
- в) персонификација;
- г) метафора.

300. Прочитај савете са интернет странице www.kliknibezbedno.rs. У датом тексту подвуци реч која је употребљена у пренесеном, **метафоричном** значењу.

301. Прочитај реченице из једног ученичког писменог задатка. На линији испод сваке реченице напиши назив **стилске фигуре** коју у реченици препознајеш – метафора, хипербола, градација или персонификација. Једна стилска фигура је вишак.

а) Високо изнад облака извиривало је необуздано и нестрпљиво сунце, надметало се и поигравало са тврдоглавом кишом.

б) Прво су њих двоје трептали и жмиркали на понеки зрачак међу облацима, али док су се пели уз брдо, светлело је јаче, све док није забљештало и поклопило им капке и трепавице.

в) Сва брда овога света и читаво плаветно пространство сијали су и светлели, откривајући сваку пукотину, заборављену травку, мрава у сенци...

302. Међу наведеним особинама Кањоша Мацедоновића, јунака из истоимене приповетке Стефана Митрова Љубише, пронађи ону особину која одговара наведеном поступку. Упиши ту особину у табелу. Наведено је више особина него поступака.

Особине Кањоша Мацедоновића су: племенит, мудар, храбар, лукав.

Особина	Поступак
	У двобоју, окренуо је дива Фурлана према Сунцу: „Фурлан вјешто одбија махове, док га Кањош, обигравајући, окрену сунцу у очи.”
	Када му Млеци понуде благо као награду, он им каже: „Да се из ове скриње диже, а не меће, то би благо брзо нестало; брзо бисте јој дно видјели.”
	Изашао је на мегдан са дивом Фурланом. „Могло ми је бити да сједим дома као господин.”

303. Јунак је у народној епској поезији представљен на неколико начина, преко:

- а) **поступака** – оног што ради и како се понаша према другим ликовима;
- б) **говора** – оног што говори о себи и о другим ликовима;
- в) **свог изгледа** – физичког изгледа, одеће и оружја које носи;
- г) **коментара** – оног што о њему мисле певач и други ликови.

Прочитај наведене одломке из епских песама. Напиши поред сваког одломка слово које стоји испред начина на који је јунак у том одломку представљен.

1.

Нетко бјеше Страхинићу бане!
Бјеше бане у маленој Бањској,
у маленој Бањској крај Косова,
да такога не има сокола.

2.

– Ја невјера никад био нисам,
Нит' сам био, нити ћу кад бити...

3.

Пред њима је Бошко Југовићу
на алату, вас у чистом злату;
крсташ га је барјак поклопио,
побратиме, до коња алата;
на барјаку од злата јабука,
из јабуке од злата крстови,
од крстова златне ките висе,
те куцкају Бошка по плећима.

4.

Кад то зачу од Прилипа Марко,
он тад пушћа своје бојно копље
своме Шарцу између ушију
дели-Муси у прси јуначке;
на топуз га Муса дочекао,
преко себе копље претурио,
пак потеже своје бојно копље
да удари Краљевића Марка;
на топуз га Марко дочекао,
пребио га на три половине.
Потегоше сабље оковане,
један другом јуриш учинише...

304. На линији испод сваког одломка напиши назив одговарајућег **облика казивања** (монолог, дијалог, нарација, дескрипција).

1.

- Идеш ли, роде?
- Идем, идем!
- Је ли ти студено?
- Да!

Облик казивања: _____.

2.

Јеротије (*сам*): ... Ја, плава риба, ал' треба је упецати. Треба вешто натаћи мамац, спустити удицу у воду, па мирно... ћутиш, не дишеш... а тек пловак заигра, а ти – хоп!... Искочи удица, а кад погледаш: на удици – класа!

Облик казивања: _____.

3.

Кроз прозор „гостинске собе” видела се стара крушка која се дизала свега неколико метара од куће, а иза ње се ширила башта са цвећем, на коју се настављао пространи воћњак, сличан неком малом гају.

Облик казивања: _____.

4.

После неког времена појави се неки млади сликар. Изложи слике и очекиваше суд јавног мњења. Слике нису биле рђаве. Ја сам их као странац једини и гледао, а од домаћих не хте нико отићи.

Облик казивања: _____.

305. Прочитај одломак из приче *Карамустафа* Душана Радовића. У наведеном одломку употребљена су два облика казивања.

На грани је седела најлепша девојка... Питао сам је:

- Најлепша девојко, хоћеш ли да се удаш за нашег Карамустафу?

Девојка:

- Хоћу!

Онда сам питао њега:

- Карамустафа, хоћеш ли најлепшу девојку?

Карамустафа:

- Хоћу!
- Ако хоћеш, попни се на дрво и ожени се!

Када је Карамустафа почео да се пење, дрво је почело да расте... Он је пузао уз дрво а дрво је све више расло. Девојка је седела на грани, а Карамустафа није могао да је дохвати...

Заокружи **слова** испред облика казивања употребљених у датом одломку.

а) монолог

б) дијалог

в) нарација

г) дескрипција

306. У наведеном одломку из сатиричне приповетке *Страдија* Радоја Домановића подвуци **унутрашњи монолог**.

Кад сам изишао на улицу, опет улица препуна силна света што се таласа на све стране, а граја да уши заглуну.

„Куда ће овај оволики свет? Шта је сад опет? ... Сигурно депутација каква?” – мислио сам у себи, гледајући с чуђењем у ту небројену шарену масу разноврсна света, и приђем првом што беше до мене, те га запитам:

– Куда жури овај оволики свет?

Онај се осети дубоко увређен од тог мог глупог питања, погледа ме љутито и с презрењем, па се окрете леђима мени и пође за масом.

307. Прочитај одломак из романа *Корени* Добрице Ћосића. Одреди облик казивања који препознајеш у реченицама из заграде.

Добро вече, Ђорђе. Стигох сад, с кочијашем из Паланке... (Није ми се обрадовао. Не жели ни да се пољубимо. Не зна. Откуд би знао? Још кад је био дете...) Нисам хтео да вас мучим, на Бадњи дан много је посла. Добро ме возио. (Само с оцем да се сад не сретнем. Касније. Док се средим. Касније. Морам тише да говорим.) Уморан сам, идем одмах у собу.

Заокружи слово испред облика казивања који препознајеш у реченицама из заграде.

а) монолог

б) унутрашњи монолог

в) дескрипција

г) наратија

308. Следеће реченице односе се на комедију *Тврдица* Јована Стерије Поповића. Ако се у реченици дело препричава, подвуци реч **препричавање**, ако се дело анализира, подвуци реч **анализа**.

1. Нотарош Мишић узима за жену Катицу, Кир Јањину ћерку.

препричавање анализа

2. Кир Јања је оличење тврдичлука.

препричавање анализа

3. Кир Јањина дотрајала штала се руши и убија коње.

препричавање анализа

4. Стерија у овој комедији осуђује Кир Јањин порок.

препричавање анализа

309. Следећи пасуси односе се на роман *Дечаџи Павлове улице* Ференца Молнара. Ако се у пасусима дело препричава, подвуци реч **препричавање**, ако се дело анализира, подвуци реч **анализа**.

1. У Павловој улици живела је група дечака чији је највећи непријатељ била друга група дечака који су себе звали Црвене кошуље. Повод за сукоб ове две групе је заплена кликера малом плавокосом дечаку Немечку из Павлове улице од стране браће Пастор, чланова противничке групе.

препричавање анализа

2. Стил којим је написан овај роман занимљив је, напет, пун догађаја. Ликови су верно описани, а борба између дечака приказана је као да се води прави рат.

препричавање анализа

3. Књига је настала из пишчевих доживљаја у детињству. Мали Ференц Молнар није познавао радости широких поља, игралишта; паркови су били ограђени. Тако је градилиште у Павловој улици постало рај за децу из целе околине.

препричавање анализа

4. Сутрадан поподне вођа дечака из Павлове улице са Немчеком и још једним дечаком отишао је у ботаничку башту, на терен Црвених кошуља. Одлучили су да продру на њихово острво, а да би то остварили, морали су да прођу кроз разне препреке и опасности.

препричавање анализа

310. Прочитај следећи текст о комедији *Покондирена шиква* Јована Стерије Поповића. Одреди да ли аутор текста комедију **анализира** или **препричава**.

Фема је опанчарева жена. Помагала је мужу све до његове смрти, радећи са ћерком Евицом, братом Митром и помоћником Василијем. Живели су једноставним животом. Након смрти мужа, Фема је одједном пожелела да уђе у високо друштво. Када Евица с љубављу говори о оцу и ујаку, Фема бесни. За мужа каже да је био простак који није читао новине, нити пратио моду.

Аутор текста _____ комедију.
(анализира или препричава)

311. Јован Љуштановић, аутор есеја о комедији *Сумњиво лице*, анализира и препричава поједине делове комедије. Подвуци део текста који одговара **стилу** и **језику анализе**.

Јеротије Панџић, срески капетан, добио је задатак да ухвати сумњиво лице у свом срезу. Када је стигло љубавно писмо за његову ћерку, он га је отворио и прочитао. Помислио је да је аутор писма сумњиво лице за којим он трага.

Он је комичан тип који се обично назива *senex iratus*, или строги отац. Одлучио је да ухвати сумњиво лице тако што је наредио својим чиновницима да опколе хотел *Европа* у којем је одсела особа за коју је он помислио да је сумњиво лице.

НАПРЕДНИ НИВО

Вештина читања и разумевање прочитаног

- 312.** Прочитај два текста различитих аутора о насилничком понашању младих у школама. Одреди какав је **однос** аутора текстова према проблему о којем говоре.

Аутор А:

Недавно је у 115 школа спроведено истраживање о насиљу међу ученицима. Установљено је да 71% ученика није ни на који начин увучен у насилну комуникацију са вршњацима, односно, нису ни жртве, нити насилници. То истовремено значи да се нешто више од четвртине ученика, тачније 29% њих, појављује у „кругу насиља”, неки као жртве, а неки као насилници. У улози жртве насиља сувише је велики број ученика, чак 21% од свих испитаних ученика.

Неке жртве истовремено су и насилници. У испитиваној групи има 4% таквих ученика. У тој групи најчешћи облици насилничког понашања су вређање и исмевање. Дакле, ови ученици нападају речима.

Аутор Б:

Највећи број ученика изјавио је да су у току свог школовања, за време наставе или после ње, били изложени исмевању, вређању или су називани погрдним надимцима. Наводе, такође, и друге непријатности: неумесно задиркивање, ширење лажи о њима, одвраћање других ученика да се друже с њима.

И наставници и остали запослени у школи потврђују да су вређање и ударање свакодневни облик насилничког понашања у школи. Само регистровање проблема не значи да имамо разлога да одахнемо. Напротив, ови облици насиља лако се прикривају, олако схватају, „лакше” подносе и „лече”, иако могу бити веома тешки и са врло сложеним последицама.

Заокружи слово испред тачне тврдње.

Како се аутори текстова односе према насиљу младих у школама?

- а) Аутори нису забринути због насиља у школама.
- б) Аутори су подједнако забринути због насиља у школама.
- в) Аутор Б исказује више забринутости од аутора А.

313. Прочитај текстове. Одреди на који је начин лик Харија Потера представљен у првом и другом тексту.

Текст 1

Час о Харију Потеру за малишане из некадашњег насеља испод Газеле

У организацији Секретаријата за социјалну заштиту студенти Филолошког факултета држе од почетка новембра часове расељеној деци. Она се тако упознају са јунацима из књижевних дела као што су *Хајдук у Београду*, *Хари Појшер*, *Том Сојер* и друга. Данас су студенткиње Филолошког факултета одржале час о Харију Потеру деци из расељеног насеља испод Газеле.

Часу о дечаку магичних моћи из романа Џоане Роулинг присуствовали су сви малишани из овог насеља. Поред разговора о лику Харија Потера и његових пријатеља, деца су имала прилику да, носећи „магични шешир”, поделе своје скривене жеље са другарима и студенткињама Филолошког факултета.

Александра Вранеш, декан Филолошког факултета, рекла је да је овај факултет радо прихватио иницијативу града Београда да на овај начин помогне ромској деци у савладавању читања и познавању литературе. Она је објаснила да се настава одвија сваке суботе у четири насеља. У наставу су укључени студенти група за библиотекарство и информатику, шпански језик и књижевност, а у наредном семестру биће укључени и студенти из других група. Рад је волонтерски, а студенти предано раде са малишанима.

Текст 2

Хари Појшер је заједнички назив серије књига шкотске књижевнице Џоан Кетлин Роулинг и филмова заснованих на њима. Ауторка овог серијала тврди да су се приче о Харију појавиле сасвим формиране у њеној машти, док је путовала возом од Манчестера до Лондона.

Главни лик је млади чаробњак Хари Потер. Књиге о Харију Потеру првенствено су намењене старијој деци, али овај јунак има обожаваатеље свих годишта. Прва књига, *Хари Појшер и камен мудрости*, објављена је 1997, а радња се догађа 1991. године.

Свака књига описује једну годину Харијевог живота у Хогвортској школи магије, у којој се млади чаробњаци уче како да користе магију и играју квидич, чаробњачки спорт.

1. У текстовима је исказана на различите начине иста особина Харија Потера. Подвуци у сваком тексту део реченице у којем је та особина наведена.

2. Да ли се у оба текста говори о Харију Потеру као јунаку филмског серијала? Заокружи тачан одговор и образложи га.

ДА

НЕ

Образложење: _____

314. Прочитај одломке из три текста о језику младих у Србији. Одреди шта је заједничко за сва три одломка.

1.

Убрзано време тражи брз језик. Нема сложених и уметнутих реченица, дугачких синтагми, све је мање речи дужих од два слога. Мисао треба сложити у 160 карактера – мото је савремене комуникације младих.

Расположења и поруке изражавају се више интерпункцијским знацима него речима. Комбинацијом тачака, запета и заграда неке можете да поручите да сте тужни, весели, забринут, да га волите, али се стидите што то откривате.

На Фејсбуку се губе последњи слогови речи – *Фејс*, *Фб*. Што је речено у прва три слова речи – речено је. Са фондом од неколико стотина речи млади се међусобно савршено разумеју. Једно *експира* заменило је десетине синонима – *фино*, *лепо*, *одлично*, *изузетно*, *непоновљиво*, *дивно*, *неописиво*, *посебно*, *узбудљиво*, *симпатично*, *оригинално*.

2.

Језичка култура младих на најнижем је нивоу. Свој говор са улице уносе у учионицу и кућу, будући да не могу да направе разлику где је примерено да га користе. Изгледа као да млади мрзе да говоре. Ту њихову лошу навику подржава и сиромашан језик у медијима.

Петнаестогодишњак у свакодневной комуникацији користи у просеку сто речи. Скоро трећина основаца у свом писаном изражавању користи симболе преузете са рачунара и мобилног телефона. Ове поражавајуће налазе објавио је београдски Институт за педагошка истраживања.

У Србији чак 40 одсто средњошколаца никада није ушло у библиотеку. Према мишљењу неких ђака, у библиотеку иду само *сморови* и *ширебери*. Језичка култура ученика као да опада са сваком новом генерацијом. Осим тога што не читају, ученици и све слабије пишу. Реченице су им кратке, пуне жаргона и сленга, а речник све сиромашнији.

3.

Специфичности говора младих запажају се првенствено у избору лексике, док се на осталим језичким нивоима теже уочавају. Ако их и има, као што је, на пример, употреба кратких, поједностављених реченица, оне нису изазване свесним избором, већ чињеницом да млади људи данас недовољно читају и не негују језичку културу.

И док нису свесни других језичких нивоа у свом говору, млади су прилично заокупљени лексиком коју користе. Многи од њих намерно употребљавају жаргонизме. Употребом те лексике они не шаљу поруку само старијима да су различити од њих и да не желе да буду као они, већ се, пре свега, обраћају припадницима своје генерације. Они тиме желе да се представе као бунтовни, слободни, духовити, независни од утицаја родитеља и старијих.

Ако се тврдња односи на сва три одломка, заокружи **ДА**, ако се не односи на сва три одломка, заокружи **НЕ**.

Тврдња	ДА или НЕ	
Оштро се критикује језик младих.	ДА	НЕ
Описују се неке од карактеристика језика младих.	ДА	НЕ
Указује се на чињеницу да млади недовољно читају.	ДА	НЕ
Истиче се утицај електронских медија на језик младих.	ДА	НЕ
Наводе се разлози због којих је језик младих сиромашан.	ДА	НЕ

315. Прочитај одломке из три књижевна дела и одреди шта је за сва три одломка заједничко.

1.

Поштовао је професоре свога сина искрено, и тако је био частан изузетак од оних силних и тако честих и обичних наших оцева који обично увек држе страну својој деци, а нарочито своме сину, и који обично тврдо верују да им је дете врло бистро и осетљиво, али да професори терају пизму. Није таки био газда Радисав. Он је трезвено гледао на ствари, и, у сукобима и парницама између сина и професора, увек је држао страну професору. Знајући свога сина, његово је начело било да је син његов увек крив, и, према томе, да професор вазда мора имати право.

(Стеван Сремац, *Бури и Енїлези*)

(пизма – омраза, мржња, непријатељство, злоба)

2.

Кад је свршила школу, а било јој је дванаест година, задржали је код куће. А и није свршила ни сву основну школу, него само три и тек почела четврти разред, кад је чорбаци Замфиру дошло нешто у памет да је извади из школе. Хаџи Замфир није дао да се даље школује. Кад би му поменули више школе, и да је – кад му је већ бог дао свега доста – пошље у Београд, хаџи Замфир би их тада само погледао и погледом пресекао; истресао би чибук, а то би био знак да је љут тада, и кратко би се на њих обрецнуо. И нико после ни за живу главу не би смео продужити с њим разговор о тој теми...

(Стеван Сремац, *Зона Замфирова*)

3.

Кад сам достигао за школу, сви су у кући данули душом, уверени да је школа калуп у који се дете, као прокисло тесто, метне па му школа да форму и врати га родитељима печено.

Моје школовање, то је управо моја борба за опстанак и самоодржање. Та се борба јавља најпре у сукобу између мене и мог оца, који се необично поносио тиме што му син иде у школу, док ја, посматрајући ствар са реалније тачке гледишта, нисам налазио да отац има довољно разлога поносити се.

(Бранислав Нушић, *Аутиобиографија*)

Ако се тврдња односи на сва три одломка, заокружи ДА, ако се не односи на сва три одломка, заокружи НЕ.

У свим одломцима:	ДА или НЕ	
видљив је однос родитеља према школи;	ДА	НЕ
наглашена је заинтересованост деце за школу;	ДА	НЕ
истакнути су проблеми између ученика и професора.	ДА	НЕ

316. Прочитај наведени текст. Одреди у њему две **кључне речи/синтагме**.

Проучавајући загађивање атмосфере, научници су утврдили да Аустралија избацује у атмосферу више штетних гасова по становнику од било које друге индустријски развијене земље. Због повећања броја становника и крчења шума у последње три деценије, Аустралија је постала један од највећих загађивача атмосфере гасовима који доприносе такозваном „ефекту стаклене баште”. Тако је у Аустралији 1990. године у атмосферу избачено 36,4 тоне угљен-диоксида по становнику, док је истовремено у САД та количина износила 25,3 тоне, у Канади 23,1 тону, у Немачкој 18 тона и у Норвешкој 12,1 тону.

Две кључне речи/синтагме:

317. Прочитај одломак из текста Радослава Братића о Јовану Дучићу. Међу понуђеним речима и синтагмама заокружена је једна **кључна реч**. Заокружи још три кључне речи.

Не треба заборавити да се Дучић родио на граници где се укрштају планински и медитерански ветрови, где се мешају вучји гласови с крицима морских птица. Можда баш зато што је Дучић „рођен близу мора, он је гипкији и блиставији мајстор”, вели историчар књижевности Перо Слијепчевић. Медитеран му је био могућност да побегне из суре стварности херцеговачке сиротиње. Отуда и толико морепловаца диљем света рођених у Поповом пољу, и толико Херцеговаца по морским отоцима. Штури су подаци о Дучићевом детињству. Они око њега мало су их износили у јавност, а он их је, из неког разлога, изгледа крио. Дучић се детињству ретко враћао – а у своју интиму мало кога пуштао.

(Радослав Братић, *Два сџабла Дучићеве поезије*)

Дучић

вучји гласови

Медитеран

детињство

морске птице

Херцеговина

мајстор

318. Пажљиво прочитај одломак из текста о античком позоришту из књиге *Историја позоришта* Нила Гранта. Међу понуђеним одговорима испод одломка заокружи **три** кључне речи.

Грчка позоришта грађена су на отвореном, на падинама неког брда, како би се искористио нагиб ради бољег погледа на сцену. У време великих трагичара, публика је седела на дрвеним клупама поређаним у полукруг. Позоришта од камена нису се градила све до после Еурипидовог времена. Централни предњи блок испред био је резервисан за високе званичнике, али је иначе распоред седишта очигледно био демократски. Улаз је првобитно био бесплатан. Сиромашни грађани нису ништа плаћали, чак ни после увођења улазница, а присуство у позоришту био је оправдан разлог да се тражи изгубљена дневница на послу. Сачувано је неколико бронзаних улазница.

Представа се одвијала на пространом кружном (касније полукружном) простору, који се звао *оркестра*. Првобитно је олтар посвећен Дионису заузимао средиште тог простора.

позориште брдо званичници улазница
дневница оркестра

319. Прочитај одломке из предговора за *Антологију новије српске лирике* Богдана Поповића. Заокружи слово испред одломка на који се односе све понуђене **кључне речи**.

Кључне речи: антологија добро песништво/лепа песма уживање

а) Пред најстрожом критиком, само антологије могу дати читаоцу добро песништво. [...] Тек кад се такве антологије упореде са обичним песничким збиркама, видеће се колико и у збиркама најбољих песника осредње песме сметају бољима; и тек тада ће се видети какво уживање може бити читати [...] збирку у којој су *све* песме врло високог реда, у којој после једне лепе песме човек не мора да чита пет слабијих, да плати задовољство које је од прве имао. Свака је песма лепа, свака је „драги камен”, и човек чита књигу са једним неисплативим осећањем сигурности, којим се удваја задовољство од сталног, неузнемиреног борављења на висинама.

б) Ако је слободно навести као пример ову *Антологију* коју читалац има у рукама, уредник може [...] дати потврде из свог властитог и најновијег искуства. Иако је све песме које су ушле у ову *Антологију* читао по више пута, тако да су оне за њега одавно изгубиле драж новине; иако их је он сам бирао и уносио у *Антологију*, тако да му је садржај *Антологије* исувише познат – он је, читајући још једном готову књигу у рукопису, осетио то велико уживање о коме је горе реч, и налазио је у читању задовољства као да су му песме биле нове, и као да су биле лепше но дотада – толико су оне у свом новом друштву биле добиле.

в) И зато је – поред других разлога – ова *Анџолоџија* састављена по обзирима чисто естетичким, а мерило за избор песама држано врло високо.

Под *лирском* песмом уредник је разумевао песму у којој преовлађује осећање, или га у њој довољно има да је разликује од чисто описних, дидактичних и приповедних песама, хладнијих, нижих у тону. Према томе, баладе, сатиричне, хумористичне, политичке и пригодне песме нису ушле у збирку. Тако су, да примера ради наведем неколико Змајевих песама, из *Анџолоџије* испала његова *Три хајдука*, *Билдуні*, *Видовдану*, *Јуџуџунска народна химна* [...] и друге.

320. Прочитај четири пасуса о старогрчком научнику Ератостену, из једног уџбеника за основну школу, и три текста у којима се говори о овим пасусима. Одреди који текст представља **најпотпунији сажетак** свих пасуса.

Грчког научника, филозофа и географа Ератостена (276–196. године пре нове ере), управника Александријске библиотеке, због значајних географских радова називају „оцем географије”. Ератостен је први систематизовао сва знања о тада познатом свету. Приказао их је на једној од првих географских карата и објавио у делу под називом *Геоџрафика*.

У другој књизи *Геоџрафике* Ератостен је представио сва дотадашња знања о облику и величини Земље, па и прво мерењавање и израчунавање Земљиног обима, које је он извршио.

Ератостен је знао да у Сијени (данашњем Асуану у Египту), сунчеви зраци у подне 22. јуна обасјавају дно једног бунара, односно падају под правим углом. Истовремено, у Александрији, сунчеви зраци падају под углом који је једнак педесетом делу круга (7,2°).

Помноживши растојање између Сијене и Александрије са 50, добио је резултат по којем обим Земље по меридијану износи 39.816 км. Данас са сигурношћу знамо да је обим Земље по меридијану 40.009 км, и зато се дивимо Ератостену који је веома једноставним инструментима, и само са основним знањем геометрије, врло прецизно одредио Земљин обим, при чему је погрешно за само 193 км.

Заокружи слово испред текста који представља **најпотпунији сажетак** свих пасуса о Ератостену.

а) Ератостена данас називају оцем географије. Он је систематизовао дотадашња географска сазнања и објавио их у делу које је назвао *Геоџрафика*. Први је извршио израчунавање Земљиног обима. Учинио је то тако што је измерио растојање између два места у односу на угао сунчевих зрака. Његов прорачун је био врло прецизан – погрешно је само за 193 километра.

б) Текст је врло занимљив јер говори о научнику Ератостену, који је живео пре нове ере. Овај научник је успео да једноставним инструментима израчуна Земљин обим. Данас знамо да је Земљин обим 40.009 км, а он је тада израчунао да обим износи 39.816 км. Погрешно је за свега 193 км! Само то је довољно да га назовемо „оцем географије”.

в) Ератостен је живео пре нове ере. Био је грчки научник, филозоф и географ. Био је управник Александријске библиотеке, а бавио се и систематизовањем географских знања. Објавио је књигу *Геоџрафика*. Зато га данас називају „оцем географије”. Знао је када сунчеви зраци падају под правим углом у један бунар. То је било значајно за његово израчунавање обима Земље.

321. Пажљиво прочитај наведени одломак из текста о Београду крајем XIX и почетком XX века.

На линијама испод одломка напиши **сажетац** (резиме) текста у неколико јасних и разумљивих реченица. Води рачуна о томе да твој сажетак у потпуности одговара подацима изнетим у одломку.

На Берлинском конгресу 1878. године Србија је добила независност и територијално проширење, а 1882. проглашена је краљевином. Београд, њен главни град, био је мала варош, мања и од најмањих лондонских, париских или берлинских централних квартова. Одбацујући наслеђе Оријента и окрећући се Европи у свим сферама живота, Београд је тада направио најкрупније искорак у својој савременој историји. За само неколико деценија крајем XIX и почетком XX века он је, мењајући и изглед и дух, постао модерна престоница, са огромним потенцијалима за даљи развој.

Београдска варош још је била скучена и захватала је само узак полукруг око тврђаве – шанац који се протезао дуж данашњег Косанчићевог, Топличиног и Обилићевог венца и Скадарске улице. Иако су и раније постојали озбиљни покушаји да се градско језгро преуреди и повеже са Теразијама, већ тада главном раскрсницом колских путева, тек од 1880. године варош почиње заиста да мења изглед – излази из оквира шанца и проширује се према данашњем Тргу Славији.

Шест година касније у рејон вароши укључује се и насеље *Енџелзовац* на Врачару, названо по Франсису Макензију, Шкоту, веома имућном и утицајном представнику Британског библијског друштва, који је у Београду боравио од 1876. до 1895. године. Земљиште на Врачару Франсис Макензи купио је за 7500 дуката од сина Стојана Симића, тадашњег председника владе. Део тог великог имања касније је приложио за изградњу Храма Светог Саве.

(Радиана Вучетић, *Престоница независне Србије*)

322. Прочитај текст. У њему су изнесена два различита мишљења о повезаности насилних телевизијских програма и насилничког понашања.

Пронађи у тексту аргументе којима се поткрепљују та мишљења.

Да ли насиље на телевизији утиче на насилничко понашање гледалаца?

Постоје различита мишљења о томе колико насиље, приказано у телевизијским емисијама, утиче на насилничко понашање гледалаца таквих емисија.

Готово сви медији преплављени су насилним садржајима. Чак и цртани филмови за децу, по проценама великог броја родитеља, обилују насиљем тако да деци не би требало допустити да их гледају. Међутим, неки аутори управо у великој заступљености насилних садржаја у ТВ програмима проналазе доказ за тврдњу да телевизија нема утицај на насилничко понашање гледалаца. Много људи радо гледа филмове са оваквим садржајима. А када би телевизија стварно повећавала склоност ка насилничком понашању, ти исти људи би се тако и понашали. Ипак, многи људи који привржено гледају насилне филмове и серије нису се због садржаја тих емисија променили као особе, односно не можемо приметити неку упадљиву разлику између њих и оних који не гледају такве емисије. Да је утицај ТВ програма тако моћан, проблеми с насиљем у становништву расли би много брже него што сада расту. Дакле, према овом гледишту, насилни садржаји на телевизији не повећавају насилничко понашање оних који прате такве програме.

С друге стране, бројне пажљиво изведене студије износе доказе о постојању снажне везе између насиља на телевизији и насилничког понашања оних који гледају такве програме. У истраживањима која испитују тај проблем испитаници се обично деле на три групе: на оне који гледају насилни филм, оне који гледају ненасилни филм и оне који током огледа не гледају филм. Ма колико понављали овај тип огледа, резултати су увек слични – гледаоци насилних програма касније се насилнички понашају више од испитаника из друге две групе.

Позивајући се на текст, наведи аргументе који поткрепљују два мишљења.

1. Прво мишљење: Насиље приказано на телевизији утиче на насилничко понашање гледалаца таквих емисија.

Аргумент: _____

2. Друго мишљење: Насиље приказано на телевизији не утиче на насилничко понашање гледалаца таквих емисија.

Аргумент: _____

323. Пажљиво прочитај одломак из аутобиографије Михајла Пупина *Са њашњака до науцењака*. Закључи ко је најснажније утицао на Пупинову одлуку да се посвети науци.

Читање, писање и рачунање личили су ми на средства за мучење која је учитељ измислио да би ускратио моју слободу и играње са друговима. Но, моја мајка ме је убрзо убедила да сам на погрешном путу. Она није знала ни да чита ни да пише па ми је говорила да се осећа слепа код здравих очију. Била је тако слепа, причала ми је она, да се не би усудила да крене ни ван граница нашег села. Колико се данас сећам, она ми је говорила: „Дете моје, ако желиш да пођеш у свет, о коме си толико слушао на нашим поселима, мораш имати још један пар очију — очи за читање и писање. У свету има много чега о чему не можеш сазнати ако не умеш да читаш и пишеш. Знање, то су златне лествице преко којих се иде у небеса; знање је светлост која осветљава наш пут кроз живот и води нас у живот будућности пун вечне славе.”

Моја мајка је била врло побожна жена, а као ретко ко познавала је Стари и Нови завет. Радо је рецитовала псалме. Познат јој је био и живот светаца. Њен омиљени светац био је Свети Сава. Она ми је прва објаснила животну причу овог изузетног Србина. То је за мене било откриће. Као и сваки други ђак и ја сам, сваке године у јануару, присуствовао прославама Дана Светог Саве. У тим приликама, ми немирнији дечаци бисмо збијали шале на рачун оног старијег ђака који би, збуњеним и дрхтавим гласом, рецитовао нешто о Светом Сави, што би му учитељ саставио за ту прилику. После ове рецитације, учитељ би покушавао да специјалним начином говора кроз нос у неком извештаченом, свечаном тону, допуни излагања старијег ђака. После свега би дошао поп, који је изгледао страшно уморан и почео службу пуну старословенских речи и фраза, што је нама, несташној деци, личило на неуспеле покушаје словачких трговаца мишоловкама да своју робу похвале на српском језику. Ту би наше весело комешање достигло врхунац, тако да ми моји враголасти вршњаци никад нису пружили прилику да схватим прави смисао прославе Дана Светог Саве. Прича моје мајке о њему, и начин на који је она то мени представила, створило је у мени слику Светог Саве као свеца који је величао вредност књига и вештину писања. Тада сам тек разумео зашто је моја мајка толико полагала на читање и писање па сам се зарекао да ћу се посветити и једном и другом, макар и по цену да занемарим своје другове.

Ускоро сам се могао похвалити својој мајци да знам да читам и пишем, бар тако добро као и сваки други дечак. И учитељ је приметио промену. Био је изненађен и веровао је да се догодило чудо. Моја мајка је веровала у чуда и говорила је учитељу да нада мном бди дух Светог Саве. Једног дана је учитељу рекла, у мом присуству, да је у сну видела како је Свети Сава положио руку на моју главу и, окренувши се к њој, рекао: „Кћери Дијада, школа у Идвору ускоро ће бити тесна за твога сина. Нека онда пође у свет, где ће наћи више духовне хране за своју душу жељну знања.” Следеће године учитељ ме је одабрао да рецитујем на Дан Светог Саве. Написао је и говор за мене. Мајка је то исправила и проширила и нагнала ме да неколико пута поновим своју беседу. На тај дан први пут сам јавно говорио. Успех је био преко сваког очекивања. Моји несташни другови овога пута нису се смејали; напротив, занимао их је мој говор и то ме је јако охрабрило. После тога, људи су говорили да ни стари Баба Патикин не би умео то боље срочити и изговорити. А мајка плакала од радости; учитељ је климао главом, а попа се нашао у чуду и обојица се сложише да је сеоска школа у Идвору већ сувише мала за мене.

A. Заокружи слово испред тачног одговора.

Одреди ко је најснажније утицао на Пупинову одлуку да се посвети науци.

- а) Свети Сава
- б) Пупинова мајка
- в) сеоски свештеник
- г) Пупинов учитељ

Б. Образложи своје мишљење у неколико граматички и правописно исправних реченица, позивајући се на прочитани текст.

Образложење: _____

324. Прочитај одломак из студије о Бранку Радичевићу књижевног критичара и историчара Јована Скерлића. У наведеном одломку Јован Скерлић износи **став** да Бранко Радичевић уноси велику новину у наше песништво.

Иако је и раније у српској књижевности било песника који су се служили народним језиком и уносили у своју поезију елементе народне поезије, ипак су песме Бранка Радичевића значиле једну велику новину.

Он у своју истинску лирску поезију уноси себе лично, своје личне доживљаје, своја лична осећања, опева своју несташну, каткада и разуздану младост, не бацајући на своје стихове вео предрасуда и обзира, но као пркосећи старима, мудрицама, цепидлакама, лицемерима, поборницима свега старог и преживелог у књижевности и у јавном животу српском. Једва једном са њиме у српску поезију, која је одмах у првом свом почетку изгледала тако стара, улази младост, са својим снажним осећањима и бујним страстима. И своју младу и младићку књигу он природно посвећује „Српској омладини” [...] У свој својој поезији то је одиста био свој човек и свој песник, који је певао по својој ћуди и из свог срца, тражио своје предмете где му се свидело и казивао их како је хтео.

Заокружи слово испред Скерлићевог **доказа** да је Бранко Радичевић унео велику новину у нашу поезију.

- а) Бранко Радичевић поштује песничку традицију српског песништва.
- б) Бранко Радичевић се у својој поезији служи народним језиком.
- в) Бранко Радичевић уноси у своју поезију елементе српске народне поезије.
- г) Бранко Радичевић се својим песмама супротставља крутој песничкој традицији.

325. Прочитај текст о алама из књиге *Митска бића српског народа*: (Х)АЛА Љубинка Раденовића. У тексту се о алама говори као о неуништивим бићима. Пронађи у тексту аргументе за ту тврдњу.

Митска бића српског народа: (Х)АЛА

(Х)ала је митолошко биће које се појављује у фолклору и веровањима Срба, Бугара и Македонаца. У српским крајевима срећу се још и називи: *алетина*, *алине*, *алосије*, *алчина*, а сачуван је и назив хала, халина, најчешће у епским песмама или у окамењеним изразима типа: (Х)ало несита!

Не постоји јасна и јединствена представа о спољашњем изгледу *але*. Она се најчешће везује за *вешар*, *олују* и *прадоносне облаке*. Алу народ замишља као црни ветар који иде земљом. Где год прође, мора да духне вијор, који врти као сврдло. Ала се може „увући” и у човека и тада она има људско обличје, а задржава алске особине. Ала се, према предању, увукла у Светог Симеона, па је он постао незасит. Из њега је алу извукао Свети Сава.

Але односе летину: пшеницу, грожђе; могу да испију и млеко овцама, нарочито кад грми; задају људима болести. Према веровању из Хомоља, але јуришају на Месец, с намером да га униште, а после тога би и Сунце од жалости умрло и тада би светом завладала тама. Одлазак човека у алину кућу, која је далеко и у шуми, према народним приповеткама, може имати различите последице по њега: ако јој приступи с молбом и не говори о разликама између ње и људи, бива награђен – у супротном, ала га сурово кажњава.

Противници але су: змај и свеци – Св. Илија, Св. Аранђео, Св. Ђорђе, Св. Јован, Св. Сава, а такође и халовити или змајевити људи. Муња је главно средство којим се алини противници боре против ње. Зато се верује да је грмљавина борба између ала и змајева. Кад грми, але се, према народном веровању, скривају од змајева у високом дрвећу. Ако се пак змај нађе у шупљем дрвету, але га могу уништити тако што запале дрво.

Позивајући се на текст, образложи тврдњу да се але не могу уништити.

Образложење: _____

326. Одговори на питања користећи податке из табеле.

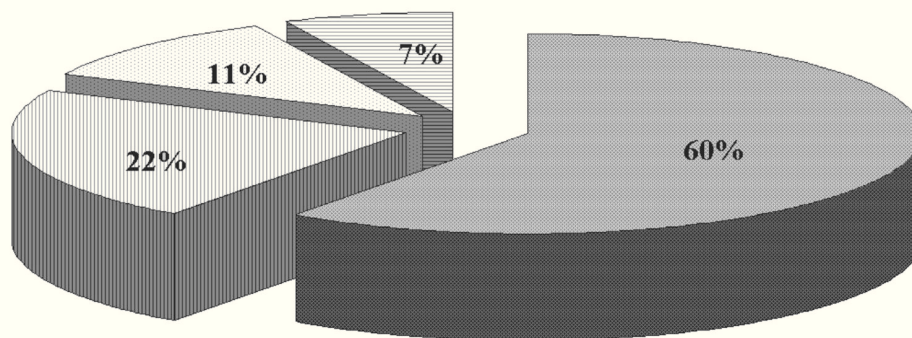
Табела – Сугласници и сонанти

Артикулација место → начин ↓		Уснени		Зубни	Алвеолар.	Предњо- непчани		Задњо- непчани
		двоуснени	усн.-зуб.			тврди	меки	
експлоз.	звучн.	б		д				г
	безвуч.	п		т				к
африкате	звучн.					џ	ђ	
	безвуч.			ц		ч	ћ	
фрикативни	звучн.			з		ж		
	безвуч.		ф	с		ш		х
назали	звучн.	м			н		њ	
	безвуч.							
латерални	звучн.				л		љ	
	безвуч.							
вибранти	звучн.				р			
	безвуч.							
полувокал	звучн.		в				ј	
	безвуч.							

а) Које су тврде предњонепчане африкате? _____

б) Заокружи у табели уснено-зубни безвучни глас.

327. Погледај график и легенду о читалачким навикама и односу према књизи у породици у Србији. Служећи се датим подацима, одговори на постављено питање.

Читалачке навике и однос према књизи у породици у Србији

Легенда:

- књиге се цене у породици, али се не читају
- ▨ књиге се цене у породици и читају се
- ▤ књиге се не цене у породици и ретко се читају
- књиге никад нису предмет разговора у породици и никад се не читају

Колики је проценат породица у којима је однос према књизи у супротности са њиховим читалачким навикама?

_____ %

328. У једној основној школи у Новом Саду психолог школе спровео је истраживање на тему *Знам коме треба да се обраћим ако је моја безбедност у школи уgroжена.*

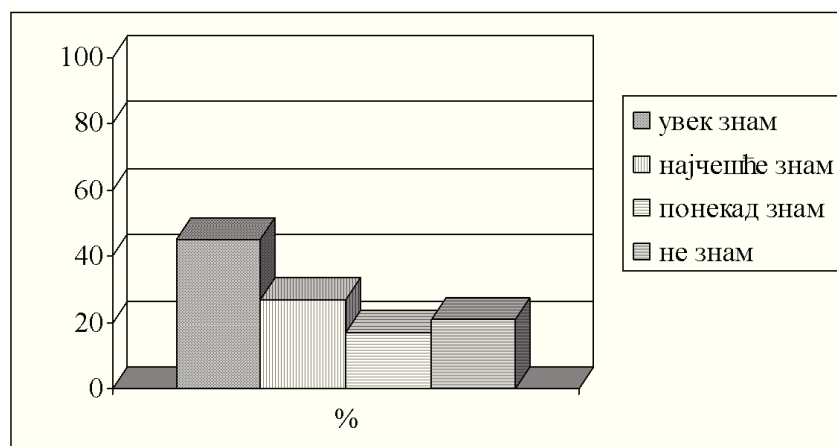
Резултате тог истраживања психолог школе представио је у табели и графички.

Табела

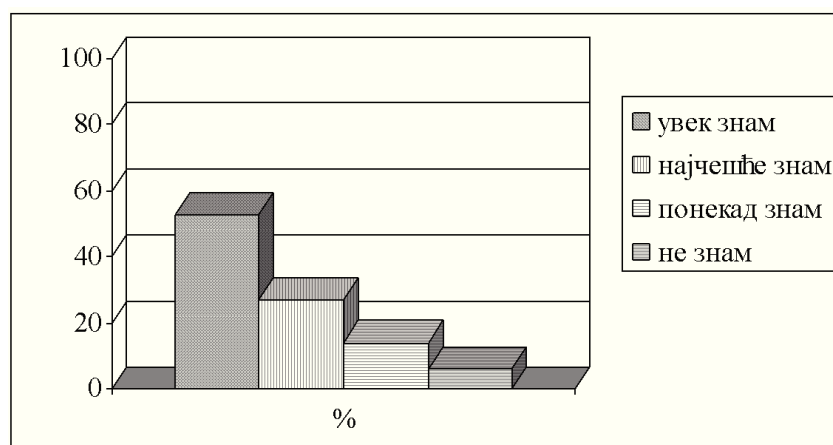
Одговор	Број испитаника	%
Увек знам	327	67,28
Најчешће знам	84	17,28
Понекад знам	43	8,85
Не знам	32	6,58
УКУПНО	486	100,00

Заокружи слово испред оног графичког приказа који одговара подацима у табели.

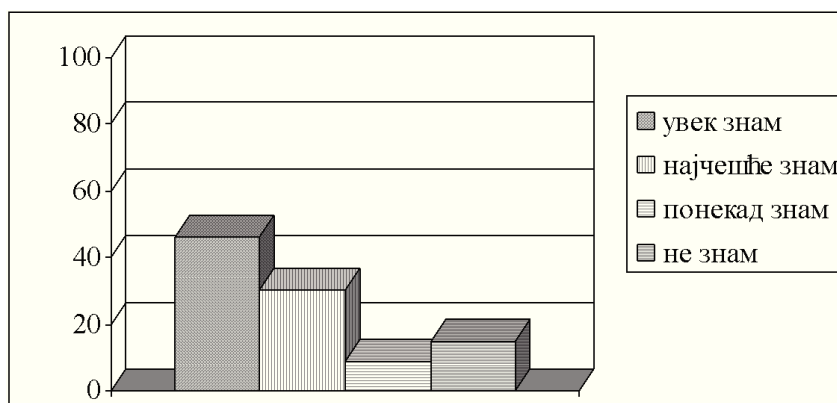
а)

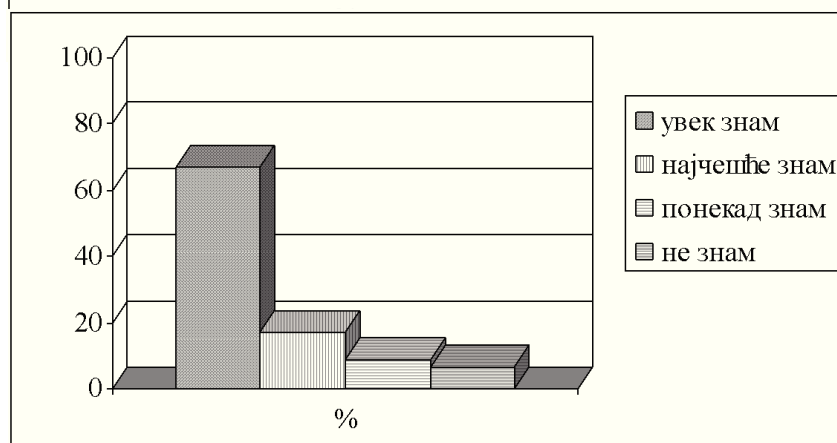
б)

в)

г)

Писано изражавање

329. У следећим реченицама упиши **запету** тамо где је потребно:

1. Једном речју с мојом сестром никада не може бити досадно.
2. Неки домаћин добар човек лепо прими путника намерника.

330. Уколико је тврдња **тачна**, заокружи Т, ако је **нетачна**, заокружи Н.

Састављено се пишу вишечлани редни бројеви.	Т	Н
Називи врста робе, производа, лекова и сл. пишу се малим словом, без обзира на то да ли су пореклом од властитих имена.	Т	Н
Када се бројевима означава временски распон (у значењу од ... до) између бројки пише се цртица (-), а не црта (—).	Т	Н
Звездица (*) се пише иза речи, односно делова текста када се упућује на белешку испод текста.	Т	Н

331. Уколико је тврдња **тачна**, заокружи Т, ако је **нетачна**, заокружи Н.

;	Тачка са запетом пише се као раздвојни знак који је изразитији од запете, а слабији од тачке.	Т	Н
.	Тачка се пише унутар већих арапских бројева да се одвоје троцифарски периоди.	Т	Н
?	Упитник се пише иза зависноупитне реченице.	Т	Н
—	Црта се у неким ситуацијама пише уместо запете.	Т	Н

332. У следећим реченицама подвуци речи које треба написати **великим почетним словом**.

1. У издању матице српске изашао је правопис српскога језика.
2. Семинар о савременим наставним методама одржан је на филолошком факултету у београду.
3. Зграда народне скупштине србије ускоро ће добити ново декоративно осветљење.
4. Највише глумачко признање добричин прстен додељен је овогодишњој добитници на сцени атељеа 212.

333. Заокружи слова испред реченица у којима је **цртица** правилно употребљена.

- а) Андреј је један паметни 15-годишњак.
- б) Обукао сам нову светло-плаву мајицу.
- в) Јован Јовановић-Змај омиљени је дечји песник.
- г) Недавно смо учили о турско-аустријском рату.
- д) Тај интервју сам прочитао у НИН-у.
- ђ) Данас славим 15-ти рођендан.

334. Заокружи слово испред реченице у којој су црта и тачка правилно употребљене као правописни знаци.

- а) У периоду од 1925–1928. године настала је Миланковићева књига „Кроз васиону и векове”.
- б) У периоду 1925–1928 године настала је Миланковићева књига „Кроз васиону и векове”.
- в) У периоду 1925.–1928. године настала је Миланковићева књига „Кроз васиону и векове”.
- г) У периоду 1925–1928. године настала је Миланковићева књига „Кроз васиону и векове”.
- д) У периоду од 1925 до 1928. године настала је Миланковићева књига „Кроз васиону и векове”.

335. Заокружи **слова** испред правилно написаних примера.

- тамно црвена хаљина
- светло—сива торба
- зелено-жута свеска
- плаво бела кошуља
- зеленкасто плав шешир
- тамнољубичаста марама

336. Напиши исправно речи које су погрешно написане.

фото-синтеза _____ електро-техничар _____
југоисток _____ полу-круг _____
зависносложена (реченица) _____

337. Допуни реченице тако што ћеш на сваку линију уписати исправан облик дате речи.

1. За њега су _____ и додир челичног неба били неостварен сан.
авиација авијација авијациа
2. Вилијем Шекспир је био писац трагедија, али и значајан ренесансни _____.
комедиограф комедијограф

338. Заокружи слово испред реченице у којој је **запета** исправно употребљена.

- а) Не размишља о победи на турниру, већ о томе како да се што боље припреми.
- б) Одувек је уживала не само у раду са децом, већ и у игри са њима.
- в) Он не само да је решио тешке задатке, него је и другима помогао.
- г) Старији људи увек причају да је данас живот тежи, него што је некад био.

339. У следеће реченице упиши **запету** тамо где је потребно.

- 1. Ти ћеш у то сам сасвим сигурна оправдати моје поверење.
- 2. Он је као и сви моји другови увек добродошао.
- 3. Очекивала сам га а он се међутим није појавио.
- 4. По мом мишљењу стари и млади се понекад добро разумеју.
- 5. Весео и занесен Марко је стајао испред нове продавнице играчака.

340. Прочитај одломак из Пушкиновог романа *Кајетанова кћи* у којем се говори о двобоју. Упиши **запете** тамо где је потребно.

Сутрадан док сам писао елeгију и грицкао перо у очекивању риме Швабрин закуца на мој прозорчић. Оставим перо узмем мач и изиђем.

– Зашто да одуговлачимо? – рекне ми Швабрин. – На нас не пазе. Сићи ћемо до реке. Тамо нам нико неће сметати.

Упутимо се без речи. Пошто смо се спустили по стрмој стази зауставимо се крај саме реке и исучемо мачеве. Швабрин је био искуснији од мене али сам ја био снажнији и храбрији и господин Бопре који је некада био војник дао ми је неколико часова из мачевања који су ми сада добро дошли. Швабрин није очекивао да ће наћи у мени тако опасног противника. Дуго нисмо успевали да закачимо један другог. Најзад приметивши да Швабрину понестаје снаге жестоко навалим и сатерам га скоро у реку.

Граматика, лексика, народни и књижевни језик

341. Усправним цртама подели речи на слоге.

ПРЕОРАВАТИ АУГМЕНТАТИВ БАНАТСКИ

ПИОНИРСКИ ПРЕТРЧАВАТИ

342. Усправним цртама подели речи на слоге.

Л А С Т А А У Т О Т Р А М В А Ј Р А М Е Н А

Ц В Р Ч А К Љ У Д С К И Р А Д О С Т П Р И П О В Е Т К А

343. Напиши која се гласовна промена **не врши** у облицима датих речи, иако постоје услови да се изврши.

1. баки _____
2. протестни _____
3. једанпут _____
4. поочим _____

344. Подвуци у сваком пару речи ону реч у којој је извршена гласовна промена. Напиши **назив** те **гласовне промене**.

1. пекох – печем _____
2. стан – стамбени _____
3. тврд – тврђи _____

345. Напиши **назив гласовне промене** која је извршена у подвученим речима.

1. Погледала га је крупним црним очима. _____
2. Тражећи друштво, кренуо је према реци. _____
3. Рођен сам истог датума кад и мој друг. _____
4. Ишао би на изложбу да је имао времена. _____

346. Напиши називе гласовних промена чије резултате уочаваш у подвученој речи.

Сви подаци ће бити пажљиво прегледани.

_____, _____, _____

347. У следеће речи упиши један од сугласника **з, с** или **ш** и наведи које су **гласовне промене** извршене приликом грађења тих речи:

и__чекивати, ра__чланити, и__чупати, ра__чешљати.

Извршене гласовне промене су: _____

и _____.

348. Прочитај стихове из песме *Плава звезда* Мирослава Антића. Стихови су обележени бројевима.

1. Мора бити такве звезде.
2. Шта се чудиш?
3. Пази само да је негде не испустиш док се будиш.
4. Пази само да се негде не изгуби,
5. не повреди.
6. Таква звезда у животу много значи, много вреди.

Заокружи у табели Т, ако је тврдња **тачна**, ако је **нетачна**, заокружи Н.

Тврдња	Тачно	Нетачно
Прва и последња реч у првом стиху имају дуг наглашен први слог.	Т	Н
Прва и последња реч у трећем стиху имају кратак наглашен први слог.	Т	Н
У одричном облику глагола (<i>не повреди</i>) у петом стиху акценат је прешао на проклитику, тј. на речцу не .	Т	Н
Реч <i>звезда</i> у шестом стиху има дугоузлазни акценат.	Т	Н

349. Прочитај следећу реченицу:

Над високом кулом лете птице беле као пахуљице.

Одреди **акценат** наведених речи из реченице тако што ћеш у одговарајуће поље у табели уписати знак +, као што је започето.

Реч из реченице	Кратак акценат	Дуг акценат	Силазни акценат	Узлазни акценат
кулом		+		+
птице				
беле				
пахуљице				

350. Прочитај следећу реченицу:

Савана има своје шумарке и своје шуме, тамне, хладовите, тропске.

Препиши из наведене реченице подвучену реч која има:

1. краткоузлазни акценат на другом слогу: _____;
2. дугоузлазни акценат на првом слогу: _____;
3. дугоузлазни акценат на другом слогу: _____;
4. краткосилазни акценат: _____.

351. Прочитај реченицу у којој **све наглашене** речи имају акценат на првом слогу.

У винограду беше мирно, сунце је силазило ка ивици шуме.

Разврстај све наглашене речи на оне са кратким и оне са дугим акцентом.

1. РЕЧИ СА КРАТКИМ АКЦЕНТОМ

_____, _____, _____, _____.

2. РЕЧИ СА ДУГИМ АКЦЕНТОМ

_____, _____, _____.

352. У сваком низу заокружи реч која се по акценту **разликује** од осталих.

1.	зуб	прст	глас	нос	врат
2.	глава	лице	рука	леђа	тело
2.	уши	очи	уста	прсти	ноге

353. Напиши називе подвучених глаголских облика у следећој реченици:

Вративши се кући, извалио се обучен преко постеље и истог трена потонуо је у сан.

1. вративши се _____
2. извалио се _____

354. Упиши у табелу основни облик подвучене речи и назив врсте којој та реч припада. Два примера су урађена.

Међутим, нисам имао много разлога да будем толико поносан на те панталоне које су ми навукли. То су биле панталоне мога старијега брата и на њима је била исписана цела његова кратка, али бурна биографија.

Реч из реченице	Основни облик речи	Врста речи
међутим		
много		
разлога	разлог	именица
да	да	везник
на		
које		
ми		
навукли		
старијега		
брата		
али		

355. Одреди врсту подвучених речи.

а) Видео ју је јуче. _____

б) Јуче сам је видео. _____

356. Попуни празна поља у табели, као што је започето.

Глаголи	по томе да ли подразумевају вршиоца радње	лични	умити се, ходати, подићи, ући
			смркавати се
	по прелазности		подићи
			ходати, ући
			умити се, смркавати се
	по виду		умити се, подићи, ући
			смркавати се, ходати

357. Прочитај следећу реченицу:

Старица се бојала да ће се Герда, ако види те руже, сетити својих ружа и малог Каја, па ће онда побећи и оставити је.

Заменице из наведене реченице издвојене су у табели. За сваку подвучену заменицу одреди подврсту којој припада и њене граматичке категорије.

	те	својих	је
подврста			
род			
број			
падеж			

358. Прочитај одломак из басне *Славуј, кукавица и маћарац*. Разврстај све **заменице** из текста на именичке и придевске и упиши их у табелу.

Славуј је по свом обичају певао у пролеће. Кукавица му рече:

- Хоћеш ли да се опкладимо да ја лепше певам од тебе?
- Хајде баш кад хоћеш, али ко ће бити судија?
- Ено онај који пасе тамо. Види колике има уши.

ИМЕНИЧКЕ	ПРИДЕВСКЕ

359. Из наведене реченице препиши у табелу **две придевске заменице**. За сваку од њих одреди врсту којој припада, род и падеж у тој реченици.

Нико не би помислио да негде има таквих златних перуника као у врту моје баке.

Придевска заменица	Врста придевске заменице	Род	Падеж

360. Одреди **врсту** подвучене **синтагме** у следећој реченици:

Одмах после доручка отишао сам у стрму башту изнад куће.

Подвучена синтагма у реченици по врсти је _____.

361. Одреди **врсте** подвучених **зависних реченица**.

1. Јоца није пошао на тренинг јер је био уморан. _____
2. Да није био уморан, Јоца би пошао на тренинг. _____
3. Иако је био уморан, Јоца је пошао на тренинг. _____

362. Одреди врсте подвучених зависних реченица.

Тад уђе краљ, који га је често и радо посећивао, и Леонардо, подигавши се с поштовањем да би сео у кревету, поче да прича о својој болести и како је увредио и Бога и људе тиме што није радио на својој уметности колико је требало.

- а) који га је често и радо посећивао _____
- б) да би сео у кревету _____
- в) и како је увредио Бога и људе _____
- г) колико је требало _____

363. У наведеним реченицама подвуци зависне реченице и на линији напиши њихову врсту.

- а) Дуго је размишљао да упише гимназију. _____
- б) Био би срећан да је уписао гимназију. _____
- в) Вредно је учио да упише гимназију. _____
- г) Толико је упорно учио да је без проблема уписао гимназију. _____

364. Прочитај следећу реченицу:

Светлост се ширила избијајући из сваког угла просторије.

Одреди **врсту и подврсту синтаксичке јединице** којом је исказана подвучена прилошка одредба за начин.

Врста синтаксичке јединице: _____.

Подврста синтаксичке јединице: _____.

365. Одреди **врсте** подвучених **зависних** реченица.

1. Стефан осети како из избраздане коре стабла избија нека велика, топла доброта.

Врста зависне реченице: _____

2. Онај огромни простор, од западне до источне афричке обале, који се зове Судан, могао би се назвати саваном.

Врста зависне реченице: _____

3. Да би међусобно комуницирале, пчеле радилице користе шифрован језик, кружни плес или плес у облику осмица.

Врста зависне реченице: _____

366. Напиши којим **врстама зависних реченица** припадају подвучене реченице у следећим примерима:

1. Из околних села поврве свет да види мост. _____

2. Знали су да је градњу ометала вила бродарица. _____

3. Чим би купачи отишли, на обали би опет завладао мир. _____

4. Мада је био тек крај лета, вода је била замућена од кише. _____

367. Одреди **врсте** подвучених **зависних** реченица.

1. Сунце је било тек прошло половину неба кад су се чобани вратили. _____

2. Кад би људи слушали само свој страх, не би нико жив помолио главе из куће. _____

3. Сто живота осећала је сада у себи мала Аска, а све њихове снаге употребила је да продужи један једини, свој живот. _____

4. Седење на трему у летњој ноћи било је тако добро, тако лако и тако смирујуће да га никада ништа не би могло уништити. _____

368. Одреди врсте подвучених синтагми у следећим реченицама:

1. Гледајући филм, заспао је. _____

2. Стигли смо веома брзо. _____

3. То је необично леп цртеж. _____

4. Волим улице Београда. _____

369. Напиши називе врста подвучених синтагми у следећим реченицама:

Врста синтагме:

1. Зачу се тихо лупкање улазних врата.

2. Грицајући сендвиче, разговарали су о екскурзији.

3. Стигао је у школу необично рано.

370. Заокружи слово испред реченице у којој глаголска синтагма са глаголским прилогом садашњим има **узрочно значење**.

а) Тако идући низ воду, дечаци наиђу на своју воденицу.

б) Милан и Стојан седели су на обали, чудећи се необичном дрвету.

в) Патуљак испрва није хтео да иде у крађу, плашећи се казне.

г) Слушајући радио, посматрала је птице у свом дворишту.

371. Напиши **назив и значење падежа** подвученог реченичног члана.

1) После школе идем на тренинг.

Падеж: _____

Значење: _____

2) Чекају те пред дискотеком.

Падеж: _____

Значење: _____

3) Излет смо платили у ратама.

Падеж: _____

Значење: _____

372. Напиши **назив и значење падежа** подвучених речи.

Одшетали смо плажом отприлике миљу, а затим се вратили, али једино што смо нашли било је пола канте шљунка мањег од ораха и комад дрвета, које је вода избацила на обалу.

Падеж: _____

Значење: _____

373. Напиши **назив и значење падежа** подвучене речи.

Кренуо је упркос свему.

Падеж: _____

Значење: _____

374. Одреди падеж и значење падежа подвучених речи.

а) Цело лето сам путовао по Европи.

Падеж: _____ Значење падежа: _____

б) Марко је вешто баратао веслом.

Падеж: _____ Значење падежа: _____

в) Лепо сам говорио о наставницима чак и кад сам завршио школовање.

Падеж: _____ Значење падежа: _____

375. Заокружи слово испред реченице у којој подвучени облик презента има **квалификативно (описно) значење**.

а) Сетим се ја синоћ да сам ту песму већ чула на нечијем рођендану.

б) Срећем се са другом сваког јутра на станици и заједно идемо до школе.

в) Скочио сам да помогнем свом тиму осетивши да се нешто чудно дешава.

г) Снег је почео да пада иако су најавили топле дане у наредном периоду.

376. У тексту су подвучени неки облици **презента**. Одреди значење тих облика.

Био један цар, па имао три сина и пред двором златну јабуку, која би за једну ноћ и уцветала и узрела, и неко је обрао. Једном се стане цар разговарати са својим синовима:

– Куд то нестаје род с наше јабуке?!

На то ће рећи најстарији син:

– Ноћас ја чувам јабуку, да видим ко је то бере.

И кад се смркне, он оде под јабуку и легне под њу.

1. Повежи облике презента са одговарајућим значењем у тексту.

се стане

нестаје

чувам

бере

легне

квалификативни презент

приповедачки презент

презент за будућност

2. У наведеној реченици употребљен је **футур I**.

На то ће рећи најстарији син.

Заокружи слово испред тачног одговора.

Футур I означава радњу која је будућа у односу на:

- а) садашњи тренутак;
- б) прошли тренутак;
- в) будући тренутак;
- г) било који тренутак.

377. Прочитај следећи текст из једног музичког лексикона и одреди шта означава подвучени скуп речи.

Музика Индије у старом веку

Музика старе Индије има посебан облик. Индијски напев карактерише лествица широког опсега, као и слободнији ритмички и формални ток.

Стари Индуси правили су велику разлику између духовне и световне музике. Духовни напеви били су засновани на текстовима верских књига (Веда) и били су мирни, спори и достојанствени. У основи световне музике били су стални мелодијски обрасци, које је уметник варирао и обогаћивао орнаментирањем. Ови напеви увек су се певали у утврђено време и у различитим приликама.

Заокружи слово испред тачног одговора.

Подвучени скуп речи означава:

- а) једноличну музику;
- б) спору музику;
- в) народну музику;
- г) религијску музику.

378. Реч **колeно** осим основног значења (зглоб који спаја доњи део бутне кости с горњим крајем цеванице, до ноге око тога зглоба; одговарајући зглоб ноге у животиња) има и друга значења. Једно од њих је: „породица, породична лоза”. Од њега је добијено значење речи **колeновић**.

На основу датих података одреди значење речи **колeновић** у следећој реченици.

У старом делу града остало је мало колeновића, а неки од њих се још увек баве традиционалним породичним занатом.

Заокружи слово испред тачног одговора.

Реч **колeновић** у наведеној реченици значи:

- а) занатлија, мајстор свог заната;
- б) припадник било које фамилије;
- в) потомак старог, доброг рода;
- г) припадник исте генерације.

379. Прочитај следећу реченицу. Одреди **значење** подвучене речи у њој.

Скинувши један по један маглени огртач, Дунав се замишљено примицао обали и враћао матици, где се сав живот, све блистање воде било усредредило.

Заокружи слово испред тачног одговора.

Реч **матица** у датој реченици означава:

- а) осунчану речну увалу;
- б) немирне речне таласе;
- в) мало насеље у речној ували;
- г) средишњи део речног тока.

380. Прочитај део чланка о коришћењу српске ћирилице на интернету из часописа „Даница”. Одреди **значење подвучене речи** (на основу контекста у коме је реч употребљена или њеног састава).

Од 2012. године Србија поред домена „rs” има и други национални ћирилички домен „СРБ”. Предности ћириличног домена се огледају у томе што у српској ћирилици једном гласу одговара једно слово и адреса „СРБ” домена ће се изговарати управо онако како је написано. Слоган кампање за популаризацију „СРБ” домена је „Линкуј као што говориш”. Интернет је постао важан медиј, и за српски језик и писмо битно је да се ћирилица користи на интернету.

Афирмацији и ширењу примене ћирилице допринеле су компаније које су „локализовале” софтвере на српски језик и ћирилицу, али и организације као што су Вукова задужбина, Друштво за информатику и др.

Заокружи слово испред тачног одговора.

Реч **афирмација** означава:

- а) повлађивање;
- б) потврђивање;
- в) појављивање;
- г) посвећивање.

381. У речи **хомогенизација** налазе се два грчка корена: **хомо-**, који значи „исти, заједнички” и **ген-**, који значи „род, племе, врста”. Водећи рачуна о тим значењима, одреди шта значи реч хомогенизација у следећој реченици.

Неговање књижевног језика доприноси хомогенизацији друштва.

Заокружи слово испред тачног одговора.

Реч **хомогенизација** у реченици значи:

- а) промена;
- б) владавина;
- в) обнављање;
- г) уједињавање.

382 Одреди значење речи која је у наведеној реченици подвучена.

Неки музички комад можда не изазива иста осећања код различитих људи, али је извесно да одговор нашег тела и ума на музику постоји, иако га нисмо увек свесни.

Заокружи слово испред тачног одговора.

Реч **извесно** у реченици значи:

- а) јасно, очигледно;
- б) слично, приближно;
- в) мудро, паметно.

383. Допуни наведену реченицу једном од понуђених речи.

Научници испитују у лабораторијама хемијски састав широко распрострањене биљке под необичним називом – птичје млеко, јер су уочили да садржи супстанце које успешно сузбијају умножавање оболелих ћелија, али сматрају да је сувише _____ и још увек је не препоручују за употребу.

пасивна формална токсична секундарна

384. Прочитај текст и одреди значење подвучене речи.

Иако је штучање за већину људи непријатна, али краткотрајна сметња јер обично прође нагло, као што је и почела, за неке је људе штучање као хронична болест. Они недељама стално штучају. То их омета на послу, у школи, док говоре, једу и спавају. Организам им се исцрпљује као да учествују у тркама. Стручњаци су закључили да привремени вишак калцијума у мозгу може довести до хроничног штучања, пошто су лековима који спречавају продирање калцијума у možдано ткиво заустављали штучање оболелих људи.

(Кети Волард, *Зашићо*)

Заокружи слово испред тачног одговора.

Реч **хроничан** у тексту значи:

- а) повремен;
- б) повишен;
- в) изненадан;
- г) дуготрајан.

385. У наведеној речници недостаје једна реч. Допуни наведену реченицу једном од понуђених речи.

Животиње су развиле одређене начине _____ опстанка – ако је, на пример, нека врста животиње омиљена храна лавова, она мора трчати брзо и без спотицања.

ефектног економичног ефикасног еколошког

386. Одреди значење израза који је подвучен у наведеној реченици. Напиши уместо њега другу реч или израз са истим, односно сличним значењем.

Премда се Милутин Миланковић према ондашњим аустријским законима није могао уписати на Универзитет у Бечу, јер није знао латински и грчки, ипак је завршио високе школе и далеко је стигао у животу.

Подвучени израз у реченици значи да је Милутин Миланковић _____ у животу.

Књижевност

387. Прочитај текст и одговори на постављена питања.

Јован Стерија Поповић у свом делу приказује јунакињу која покушава да стекне углађене и fine манире. Она то чини тако што користи изразе на француском и немачком, али не само да не зна добро те језике него ни српски не говори правилно. Њен брат и ћерка покушавају да је уразуме.

О ком је књижевном делу у наведеном тексту реч? _____

Ком књижевном роду припада то дело? _____

Којој књижевној врсти припада то дело? _____

Како се зове главни лик у том делу? _____

388. Прочитај одломак из једног књижевног дела. Напиши наслов дела из ког је преузет, име аутора тог дела и називе књижевног рода и врсте којима то дело припада.

Њушила је старе нагнуте букве обрасле маховином, која опија као прича о необичном доживљају, претрчавала светле зелене чистине, и чинило јој се да причи нема краја ни необичним доживљајима броја. И кад је била на једној од таквих чистина – нашла се одједном лицем у лице са страшним вуком. Искусан, стар и дрзак, он се био привукао све до тих крајева у које иначе вукови у то доба године не силазе. Његово олињало крзно, зеленкасто и смеђе, омогућило му је да се изједначи са јесењим буквама и травом која почиње да вене.

Наслов дела: _____

Име аутора: _____

Књижевни род: _____

Књижевна врста: _____

389. У једном роману из твоје лектире, у којем је дата слика живота у војвођанском селу, приказана је свађа попадија и туча попова. Роман обилује анегдотским ситуацијама.

О ком је роману реч? Ко је написао тај роман?

Наслов романа: _____.

Име аутора: _____.

390. Прочитај наведене одломке. Испод сваког одломка напиши наслов дела из којег је одломак преузет и име аутора тог дела.

1.

Од владике и свијех главарах
Селим-паши отпоздрав на писмо.
Тврд је орах воћка чудновата,
не сломи га, ал' зубе поломи!

Наслов дела: _____

Име аутора: _____

2.

Пошто се прекрстише, почеше полако, опрезно жватати, омјерајући несвјесно, брзо и кришом, једно другом залагаје. Кад већ бјеху при крају, Јела ће:

– Јадна ти сам, што ћу?! Немам повезаче! Како ћу сјутра на причешће без повезаче?

Наслов дела: _____

Име аутора: _____

391. Поред препричаног поступка јунака и наведеног стиха напиши наслов одговарајуће песме.

Поступак јунака	Стихови из песме	Наслов песме
Досетио се мудрог решења и дао сватовима своју сестру уместо своје љубе.	„Ласно ћемо – ако јесмо људи.”	
Претварао се да је мртав како би побегао из Бећир-агине тамнице.	„Ни се миче, ни душицом дише.”	
Узео будак и побегао у хајдуке због зулума проклете Јерине.	„А кадар сам стићи и утећи и на страшном месту постајати.”	
Није пристао да цару Мехмеду преда своја три добра.	„Удри Сталаћ како ти је драго ја ти добра не дам ни једнога.”	

392. Прочитај одломак. Наведи наслов дела из којег је преузет одломак.

Стара је басна, но добра, да истина, будући нага и хотећи да и друге свлачи, и да их наге, такве какви су, показује, видећи да је зато људи добровољно не трпе, но да на њу мрзе, она је побегла и сакрила се у један бунар. Зато ко жели к њој доћи, ваља да свуче са себе сва своја мњенија и мудрованија, јер иначе неће бити примљен.

Наслов дела: _____

393. Прочитај одломак из дела које припада једној **књижевнанаучној врсти**. Напиши назив те врсте.

Издајека, са краја језера, са терасе манастира Св. Наума, ено поново искрсне град који сам био привремено изгубио. У љубичастој измаглици показује своје бело лице и свој сањив поглед. Одавде тек знаш да није изникао из земље, него да је однекуд спуштен, као на љуљашци. Доксати његових кућа још увек хоће да буду ближе облацима, него темељима.

(Миодраг Павловић, *Дан прага*)

Назив књижевнанаучне врсте: _____

394. Прочитај одломке из књижевних дела. Испод сваког одломка напиши наслов дела из којег је одломак преузет, име аутора и назив врсте дела.

1.

Ја сам се врло обрадовао што ћу видети тог чувеног црногорског владоца и великог српског песника. Што сам год његово читао, остало ми у души. Његов *Горски вијенац* прави је вијенац српске књижевности. Полако сам силазио низ степене и благосиљао сам овај случај којим је донео овак'у радост. Жељан сам био српски говорити. На целом путовању од Париза догде нисам видео Србина. У туђини сваки једва чека да види свог сународника.

а) Наслов књижевног дела: _____

б) Име аутора: _____

в) Назив врсте дела: _____

2.

– Хајдемо-те одавде! – рече капетаница. – Овде је несрећа, а ми... – Она погледа у обе ноге свом мужу и у пуне обрашчиће свога детета... – ми смо, хвала богу, срећни и пресрећни!

Тада су одвели Благоја и сина с поклонима на каруцама у варош. Људи добра срца чинили су им донекле поклоне, али све се на свету огугла. Све избледи: и одушевљење, и љубав, и дужност, и сажаљење, и не можеш га више познати као ни топузова вранца који је некада добијао сваку трку, а сад окреће сухачу.

а) Наслов књижевног дела: _____

б) Име аутора: _____

в) Назив врсте дела: _____

395. Прочитај одломке из књижевних дела. Напиши ком књижевном роду припада дело из којег је преузет одломак.

1.

ЈУЛИЈА

О Ромео! О Ромео!

Што си Ромео! Свог пореци оца,
име одбаци, или, ако нећеш,
закуни ми се да си драги мој,
па нећу више Капулетова
да будем ја.

РОМЕО (за себе)

Да л' још да слушам,
или да се одазовем?

Књижевни род: _____

2.

Тихо, ноћи,

Моје сунце спава;

За главом јој од бисера грана;

А на грани

к'о да нешто бруји –

То су пали сићани славуји:

Жице предуду од свиленог гласа,

Откали јој дувак до појаса,

Покрили јој и лице и груди –

Да се моје

Сунце не пробуди!

Књижевни род: _____

396. Прочитај одломке из књижевних дела. Испод сваког одломка напиши наслов дела из којег је одломак преузет, књижевни род и назив књижевне врсте којој дело припада.

1.

„И ти паде, брате драги!”
„Нисам, децо, вас док траје!”
„Је л’ ти борба била тешка?”
„Покушајте, милина је!”

а) Наслов дела: _____

б) Књижевни род: _____

в) Књижевна врста: _____

2.

Иде ли ми Кулин-капетане?
Води л’ војску од Босне поносне?
Иде ли ми, хоће л’ скоро доћи?
[...]
Нити иде Кулин-капетане,
Нити иде, нити ће ти доћи...

а) Наслов дела: _____

б) Књижевни род: _____

в) Књижевна врста : _____

397. Прочитај стихове из песме *Пролеће* Мирослава Антића. Коју одлику лирске песме препознајеш у наведеним стиховима?

Сунце се, ено,
Као вретено
Над градом врти
И главом клима.
Све је у мени
Данас шарено.
И у теби је
Можда шарено.

Била је зима.
Прошла је зима.

Заокружи слово испред тачног одговора.

- а) стихови без риме;
- б) иста врста строфе;
- в) метафоричност.

398. Које одлике драме препознајеш у наведеном одломку из комедије *Сумњиво лице* Бранислава Нушића?

ТАСА (*чиша*): „Плава риба, кљукана династија...”

ЈЕРОТИЈЕ (*шрине се и ошме му*): Ама није то, ко ти то даде? Господин Вићо, ово је требало уништити. (*Триа у цей ову, а вади из груіої цейа груіу харшију и даје је Таси.*) Ово читај...

ТАСА (*чиша*): „Строго поверљиво.”

ЈЕРОТИЈЕ: Чули сте, господо, „строго поверљиво”. Тасо, ево ти овде пред свима кажем: да ћу ти ноге пребити ако одавде зађеш по чаршији и истртљаш шта си прочитао.

Ако у одломку постоји наведена одлика драме, у табели заокружи ДА, ако не постоји, заокружи НЕ.

Одлике драме	ДА или НЕ	
дидаскалије	ДА	НЕ
смењивање сцена	ДА	НЕ
дијалог	ДА	НЕ
подела на лица	ДА	НЕ

399. Прочитај одломак из комедије *Белава ђевачица* Ежена Јонеска. Одреди које одлике драме препознајеш у **наведеном одломку**.

Сцена III

Мери, госпођа и господин Мартин

МЕРИ: Зашто сте дошли тако касно! То није учтиво. Треба доћи на време. Јесте ли разумели? Седите ипак, и сад чекајте. (*Излази.*)

Сцена IV

Исти без Мери

Г. и гђа Мартин седају једно преко пута другог, ћутке. Осмехују се једно другом стидљиво.

Г. МАРТИН (*Дијалої шреба да се іовори ошїїнушїм, једноличним, мало ђевајућим іласом, без икаквих ірелива.*): Извините, госпођо, ако се не варам, негде смо се већ срили.

Ако у одломку постоји наведена одлика драме, у табели заокружи **ДА**; ако не постоји, заокружи **НЕ**.

Одлике драме	ДА или НЕ	
подела на чинове	ДА	НЕ
монолог	ДА	НЕ
смењивање сцена	ДА	НЕ
дидаскалије	ДА	НЕ

400. Прочитај неколико реченица из романа *Моби Дик* Хермана Мелвила. У четири реченице појављује се динамички мотив, а у једној статички. Заокружи број испред реченице у којој се појављује **статички мотив**.

1. Као да је наумио да им утера страх у кости, Моби Дик први навали.
2. Окренуо се и сада им пловио право у сусрет.
3. Ахавов се чамац налазио у средини и старац је, све подвикујући, храбрио своје људе и говорио им како ће „главом у главу”, то јест да ће завеслати равно грдосији у чело!
4. То се догађа доста често, јер до неке границе кит не може да спази своје противнике који му се примичу, зато што су му очи по страни.
5. Али пре него што су се дохватили те границе, и док је јасно разбيراо сва три чамца баш као и три јарбола, Моби Дик је бесно јурио и у тили час насрнуо међу чамце.

401. Прочитај одломак из епске народне песме *Иво Сенковић и аџа од Рибника*. Наведи две одлике епских песама које уочаваш у наведеним стиховима.

...А кад Ђурађ саслушао речи,
проли сузе низ јуначко лице,
пак он ђипи на ноге јуначке,
пак припаса мача зеленога,
пак он брже на чаире трчи,
– те увати стару бедевију, –
нејма каде да седлом оседла,
већ се голој на рамена баци.

Одлике:

1. _____
2. _____

402. Прочитај одломке из различитих дела наше народне/усмене књижевности, која припадају истој књижевној врсти.

а) Кад тамо дођу у ону планину, пуште орлове да лове лисицу, а лисица побегне у једно језеро које је било усред оне планине, и претвори се у утву шестокрилу, али соколови одмах за њом и одандје је изагнају; онда она полети у облаке па почне бјежати, а змајеви за њом!

б) Кад буде неко доба ноћи, заљуља се језеро, он се јако препане кад види да нешто од средине иде управо њему: то је била аждах(ј)а страховита са двије уши, па јуриш на њега учини, но он потегне нож и удари је и главу јој одсијече...

А) Напиши како се назива књижевна врста из које су наведени одломци.

Б) Напиши коју одлику књижевне врсте (уписане под А) препознајеш у наведеним одломцима.

403. Прочитај стихове из песме *Марија* Душана Радовића и одреди ко је у њима **лирски субјект**.

Ја сам била нежни цветак,
као шебој ил' леандер,
ал' ми дође црни петак
по имену Александер.

Заокружи слово испред тачног одговора.

Лирски субјект је:

- а) Душан Радовић;
- б) Марија;
- в) Александер;
- г) непозната личност.

404. Прочитај песму и размисли о **лирском субјекту** у њој.

Шашава песма

Мама ми каже: шашаво моје,
Шта се то збива у твојој глави?

У њој дечаци, кажем, постоје.
Дечаци смеђи, црни и плави.

Мама ми каже: шашаво моје,
Зар могу тамо сви да се сложе?

Ја мами кажем: кад већ постоје,
Нек ту и стоје – шта се може.

(Мирослав Антић, збирка *Плави чућерак*)

Да ли се аутор песме и лирски субјект разликују?
Заокружи тачан одговор и образложи га.

ДА

НЕ

Образложење: _____

405. Прочитај песму и одреди ко је у њој **лирски субјект**.

Проглас

По милости божјој
И благослову светитеља из Раса,
Ја, цар Срба, Грка и Арбанаса,
Земљама које од оцева наследих
И мачем освојих,
Које повезах крвним судовима
Својих војника,
Дајем законик
И нека нема других законика
Осим мојих.

(Десанка Максимовић, збирка *Тражим љомиловање*)

Лирски субјект је _____.

406. Прочитај одломак из романа *Ловац у жици* Џ. Д. Селинџера. Одреди ко је приповедач у овом одломку.

Све у свему, окренуо сам њен број. Прво се јавила њихова девојка. Затим њен отац. На крају она. „Сали”, рекох.

„Да, ко је то?”, рекла је. Фолирала је мало. Рекао сам већ њеном оцу ко сам.

„Холден Колфилд. Како си?”

„Холдене! Одлично сам! Како си ти?”

„Солидно. Него, како си иначе? Мислим, како школа и све?”

„Одлично”, рекла је. „Мислим – знаш.”

Заокружи слово испред имена приповедача у наведеном одломку.

- а) Џ. Д. Селинџер
- б) Холден Колфилд
- в) Сали
- г) Салин отац

407. Прочитај одломак из романа *Остърво с блајом* шкотског писца Роберта Луиса Стивенсона. Одреди ко је у одломку **приповедач**.

Да нам је било остављено да седимо беспослени, сви бисмо пали у утученост, али капетан Смолет није био човек који би то допустио. Сва посада је сазвана пред њега и он нас подели у стражарске смене. Доктор Лајвси, Греј и ја били смо у првој, а Хантер и Џојс у другој смени. Ја сам постављен да чувам стражу на улазу, а сам капетан је ишао од једног до другог, подижући нам дух и пружајући помоћ где год је за њом постојала потреба.

С времена на време доктор је долазио до врата да узме мало ваздуха и да одмори очи које су биле препуне дима, и кад год би тако поступио, имао је понеку реч за мене.

– Тај Смолет – рече једном – бољи је човек од мене. А кад ово ја кажем, онда то нешто значи, Џиме.

Други пут дође и поћута неко време. Онда накриви главу на једну страну и погледа у мене.

– Је ли тај Бен Ган човек од речи? – упита.

– Не знам, господине – рекох. – Нисам сасвим сигуран.

– Није ни чудо, ако је тако – одврати доктор. – Од човека који је три године глодао сопствене нокте на пустом острву не може се очекивати да размишља као ти или ја.

Заокружи слово испред тачног одговора.

У наведеном одломку приповедач је:

- а) Стивенсон;
- б) Смолет;
- в) Лајвси;
- г) Греј;
- д) Џим;
- ђ) Бен Ган.

408. У сваком од наведених одломака подвучи реченицу која указује на то да јунак који приповеда и приповедач у делу **нису исто лице**.

1.

– Ово је твој врт – рече му монах – у ствари, свако би требало да има овакав врт. Негујем га има већ преко три деценије, откад је твој отац овде завршио. Ми знамо како се зовеш, јер он те је помињао и засадио овај врт пре но што је нестао и оставио те сирочетом.

(Милорад Павић, *Прегео сликан чајем*)

2.

– Али, мислим да је она од тебе сакрила извесне ствари. Свакако веома важне. Чућеш их сад...

Ту ноћ о којој ћу ти сад причати нећу никад заборавити!

Сада у марту биће годину дана... Лекар је баш отишао.[...] Фани, покушај да схватиш: у том тренутку мислио сам да је она моја мајка и волео сам је. Били смо сами у кући са једном одвратном болничарком, која је сматрала да сам њен слуга. [...]

Јан за тренутак ућута.

(Клод Кампањ, *Збогом, мојих петнаест година*)

409. Напиши називе двеју стилских фигура које препознајеш у подвученом стиху.

Љубичасте горе, гранитне, до свода,
Зрцале се у дну; мирно и без пене,
Површина шушти и целива стене;
Свод се светли топал, стаклен, изнад вода.

Називи стилских фигура:

410. Прочитај стихове из песме *Женидба Милића Барјактара*.
Напиши назив стилске фигуре коју чине питања и одговори.

Ој, пунице, девојачка мајко,
или си је од злата салила?
Или си је од сребра сковала?
Или ти је бог од срца дао?
Заплака се девојачка мајка,
а кроз сузе тужно говорила:

„Мио зете, Милић Барјактаре,
нити сам је од злата салила,
нити сам је од сребра сковала,
нити сам је од сунца отела,
веће ми је бог од срца дао.”

Назив стилске фигуре: _____

411. Прочитај стихове из народне песме *Бої ником дужан не остијаје*.

Два су бора напоредо расла,
међу њима танковрха јела;
то не била два бора зелена,
ни међ' њима танковрха јела,
већ то била два брата рођена:
једно Павле, а друго Радуле,
међу њима сестрица Јелица.

Заокружи слово испред назива стилске фигуре која је употребљена у датим стиховима.

- а) поређење
- б) градација
- в) словенска антитеза
- г) хипербола

412. Принцеза Јелисавета, рођена и одрасла у Венецији, удајом је постала црногорска кнегиња, али не може да прежали свој родни град на обали Јадранског мора.

Прочитај речи које изговара главна јунакиња драме *Јелисавейша, кнегиња црногорска* Ђуре Јакшића. Напиши назив подвучене стилске фигуре.

Не, то није моја Венеција,
невеста сјајна мора зеленог...

Назив стилске фигуре: _____

413. Прочитај одломак из песме *Гривна* Алексе Шантића. Напиши назив подвучене стилске фигуре.

Купићу ти златну гривну,
Дивну
Гривну!
Нек' се ниже, ружо б'јела,
Око твога грла б'јела,
Па кад скочиш, селе лака,
Нека чини, цика, цака,
Цика, цака!

Подвучена стилска фигура је _____.

- 414.** Прочитај строфу из песме *Расклапа зора* Велимира Рајића. Напиши коју је **стилску фигуру** песник употребио више пута.

Расклапа зора трепавице сане,
и буди данак са својега крила:
„Устани, драги, ноћ је веће била!”
и данак слуша и покорно сване.

Стилска фигура: _____.

- 415.** Прочитај стихове из народне песме *Кад се Секула у змију претворио* и подвуци у њима **метафору**.

Кад Секула речи разабрао,
љутито је Јанку говорио:
„Ујко Јанко, немерено благо,
ти не слушај моје миле сеје,
већ ме води на Косово равно”.

- 416.** Напиши назив стилске фигуре коју запажаш у наведеној реченици.

Свој хлеб једе, а туђу бригу води.

Стилска фигура: _____.

- 417.** Прочитај одломке из народне песме *Мали Радојица*. Одреди функцију **градације** у њој, доводећи је у везу са ликом Бећирагинице.

Ал’ говори Бећирагиница:
„Ев’ бога ми, ниј’ умро Раде,
Ниј’ умро, већ се ућутио:
Налож’те му ватру на прсима.

[...]

Већ уват’те змију присојкињу,
Те турајте Раду у њедарца,
Хоће ли се од ње уплашити.

[...]

Већ узмите двадесет клинаца,
Удрите их под ноктове Раду,
Хоће ли се помакнути, курва.

[...]

Сакупите коло дјевојака,
И пред њима лијепу Хајкуну,
Хоће ли се насмијати на њу.”

Заокружи слово испред тачног одговора.

Коју особину Бећирагинице истиче **градација**?

- а) сујеверје
- б) малодушност
- в) окрутност
- г) храброст

418. Прочитај реченицу из романа *Сеобе* Милоша Црњанског, која се односи на Славонско-подоунавски пук. Коју функцију има **поређење** у тој реченици?

Као и магле што су лебделе ниско, над пољанама и нестајале иза њих, раскидаше се, у њиховим мислима, и слике њихових жена и деце.

Заокружи слово испред тачног одговора.

Поређење појачава слику:

- а) досаде;
- б) заорава;
- в) љубави;
- г) умора.

419. Прочитај стихове из песме *На мермеру чесме* Алексе Шантића.

У цитираним стиховима песник је више пута употребио метафору (*прамен сунца, шиња, ђинђуве, баца*), а једном и хиперболу (*ђинђуве баца по баштама свијем*).

Рани прамен сунца у дрвећу тиња
и ђинђуве баца по баштама свијем.

Одреди **улогу (функцију) стилских фигура** у наведеним стиховима.

Заокружи слово испред тачног одговора.

Улога употребљених стилских фигура у песми јесте да:

- а) опишу како је благо пролећно сунце својим светлосним шарама украсило многе баште;
- б) представе изгубљени накит који је, осветљен раним пролећним сунцем, заблистао у башти;
- в) истакну заљубљеност лирског субјекта који у зрацима сунца види наушнице своје драге.

- 420.** Прочитај стихове из песме *Вече* Војислава Илића. На основу броја стихова у строфи наведи назив врсте строфе.

Румене пруге већ шарају далеки запад,
Клонуо почива свет. Са мирних далеких поља
Уморни ратар с песмом журно се ноћишту спрема,
И само час по час зајечи шарена доља...

Назив врсте строфе: _____

- 421.** Напиши назив врсте строфе из песме *Очију твојих да није* Васка Попе.

Очију твојих да није
Не би било неба
У слепом нашем стану

Назив врсте строфе: _____

- 422.** Прочитај одломак из *Аутобиографије* Бранислава Нушића. Одговори о каквој се поезији приповеда у тексту.

Написао сам свега две песме у животу и са обема сам толико страдао да сам се зарекао чак и да не читам више стихове, а камоли још и да их пишем. О, колико ме је пута гонило и голицало нешто у души, колико пута ме је држала инспирација, колико пута мамила каква прилика, али сам се увек јуначки уздржао.

Зар може, на пример, бити узвишеније инспирације ко кад вам каква госпођица сањалачка погледа и топла осмеха поднесе своју лепо укоричену споменицу, на којој златним словима пише „Poesie”, а која представља тако раскошну колекцију људских глупости. Ах, та књижица, која је испуњена са безброј лепих жеља и наказних стихова, у којој кипте „ах” и „ох” и у којој се ритмови тако милозвучно сликују на речи: мојим, твојим, нећу, срећу и рујна, бујна.

Колико сам пута био већ и замочио перо у мастило, па се ипак уздржао.

„Али запишите, молим вас, запишите макар један стих!”, шапћу вам њена уста „рујна”.

Ја поново умачем перо у мастило и поново се уздржавам.

„Молим!”, понавља она.

„Извините, али ја сам на дијети!”, правдам се.

И одиста, то је била једна врста дијете коју сам ја издржавао. Додуше, ја нисам одлазио лекару, да му исплазим језик и да се пожалим на рђаво време, јер би ми он у том случају најпре преписао да не читам стихове наших поета, већ сам издржао сасвим супротну дијету – нисам писао стихове, што је необично добро чинило и мени и мојим читаоцима.

Заокружи слово испред тачног одговора.

У наведеном одломку реч је о поезији:

- а) која је тешко разумљива;
- б) без искрених осећања;
- в) признатих песника;
- г) без риме.

423. Прочитај одломак из приповетке *Ливада* Данила Киша. Подвуци у тексту реченицу у којој опис природе одговара изгледу руку јунака.

Ливада

Ишао је обалом реке, ка Бакши. У ваздуху се осећао мирис озона помешан са мирисом већ презреле зове. Свежи су се кртичњаци црвенели као красте. Онда одједном грану сунце. У трави плануше љутићи. Замириса камилица, поље постаде тешко од обиља мириса. Гледао је како његов пас гризе јагорчевину, док му се низ њушку цеде зелене бале. Онда и он леже у траву потрбушке, крај кртичњака који се испаравао као погача. Гризао је зубима стручак још влажне киселице.

Био је босоног, у кратким панталонама од тамноплавог лана. Између прстију на рукама кориле су му се ранице од шуге.

424. Прочитај одломак из романа *Мајареће тогине* Бранка Ћопића. Одломак је преузет из оног дела романа у којем главни јунак чита споменар своје другарице из одељења.

Најприје сам га три-четири, а можда и свих осам пута, побожно пољубио, иако је мирисало на мастило и колаче, а тек сам га онда отворио. Мене, разредног „пјесника” посебно су интересовале многобројне пјесме, расуте широм споменара. [...]

Највеће изненађење било је за мене када сам у споменару открио и једну пјесмицу – замислите само чију! – Дуле Дабића – Хајдука. Гласила је овако:

Зорине очи весело стрше
и кроз наш разред осјећај врше.
Кад она дође свима је мило,
па зато увијек сједимо чило.

[...] Изиђе ми пред очи Зора са својим крупним очима, поново зачух њен глас, па, сав занесен и блажен, утонух у поплаву најљепших ријечи. Засипале су ме као трешњин цвијет кад прољетни вјетар дуне, као сњежна вијавица о зимском школском распусту. Постао сам једна мала расцвркутана шева, изгубљена у плаветнилу љетњег неба под мојим родним Хашанима.

На крају, богами, испале пјесмица од читавих осам редова. Прочитах је два-три пута и, одушевљен, гласно узвикнух:

– Ја сам најбољи!

Заокружи одговор за који мислиш да је тачан.

Шта је највише мотивисало главног јунака да се и он упише у споменар?

- а) жеља да буде најбољи у свему у свом одељењу
- б) наклоност коју осећа према другарици из одељења
- в) жеља да себи и другима докаже да је прави песник
- г) обичај да се сви из одељења упишу у споменар

Образложи одговор позивајући се на текст.

Образложење: _____

425. Прочитај одломак из романа *Прва дамска детективска агенција* Александра Макол Смита. Одреди на основу чега се из текста може закључити да се јунакиња поносила тиме што је једина жена приватни детектив.

Јавност се прилично заинтересовала приликом отварања њене агенције. На популарној локалној радио-станици *Боцвана* објављен је подужи интервју с њом, у којем су је врло непристојно пропитивали о њеним квалификацијама. У новинама *Боцвана* изашао је чланак у којем је пажња била посвећена чињеници да је она у целој земљи једина жена приватни детектив. Чланак је исекла, фотокопирала га и окачила на видно место на малој табли поред врата агенције.

После лаганог почетка, са изненађењем је открила да су њене услуге прилично тражене. Питали су је о својим несталим мужевима, о томе јесу ли им потенцијални пословни партнери стабилни и о могућим преварама међу запосленима. У скоро сваком случају била је у стању да обезбеди бар неку информацију за свог клијента. Кад то није било могуће, не би му наплаћивала ништа. То је значило да ниједан клијент из њене агенције није изашао незадовољан.

Заокружи слово испред реченице из које закључујемо да се јунакиња поносила тиме што је једина жена приватни детектив.

- а) Дала је подужи интервју за популарну локалну радио-станицу *Боцвана*.
- б) Била је изненађена све већом заинтересованошћу за њене детективске услуге.
- в) Окачила је чланак из новина *Боцвана* у којем је та чињеница посебно истакнута.
- г) Улагала је труд у то да сви њени клијенти у сваком случају буду задовољни.

426. Прочитај одломке из *Узнемирене ђесме* Мирослава Антића. Доведи у везу наслов песме и значење стихова из одломка.

Шта ми знамо о деци?
Можда толико само
колико у дневнику неком
потајно прочитамо,
писмени за писма,
плакате,
новине и књиге бескрајне
а неписмени за снове
и за дечије тајне.

Што прескачемо често онај лепи тренутак
у смирај неког дана
новембарског и ломног
кад у детињем оку
јави се златни белутак
као груменчић нечег
правог и тако огромног?

[...]

Или о деци знамо
тек то што у дневнику само
потајно прочитамо,
ко звезде што узалуд зраче
лепоту истоветну
и живе на истом небу,
а никад да се сретну?

Зашто је, по твом мишљењу, аутор овој песми дао наслов *Узнемирена ђесма*? Одговори водећи рачуна о чијој и каквој узнемирености је у песми реч.

Образложење: _____

427. Пажљиво прочитај више пута песму *Ојомена* Мирослава Антића. Док читаш, размишљај о значењима песме.

Важно је, можда, и то да знамо:
човек је жељен, тек ако жели.

И ако целог себе дамо,
тек тада и можемо бити цели.

Сазнаћемо, тек ако кажемо
речи искрене, истоветне.

И само онда кад и ми тражимо
моћи ће неко и нас да сретне.

Позивајући се на текст песме, у неколико јасних, разумљивих и правописно исправних реченица, напиши зашто песма носи наслов *Ојомена*.

428. Прочитај песму *Подне* Јована Дучића и два мишљења о њој.

Над острвом пуним чемпреса и бора,
Младо, крупно сунце пржи, пуно плама;
И трепти над шумом и над обалама
Слан и модар мирис пролетњега мора.

Љубичасте горе, гранитне, до свода,
Зрцале се у дну; мирно и без пене,
Површина шушти и целива стене;
Свод се светли топал, стаклен, изнад вода.

Прах сунчани трепти над испраним песком,
И сребрни галеб понекад се види,
Светлуца над водом. И миришу хриди
Мирисом од риба и модријем вреском.

Све је тако тихо. И у мојој души
Продужено видим ово мирно море:
Шуме олеандра, љубичасте горе,
И блед обзор што се протеже и пуши.

Немо стоје у њој сребрнасте, родне
Обале и врти; и светли и пали
Младо, крупно сунце; и не шуште вали –
Галеб још светлуца. Мир. Свуда је подне.

Прво мишљење: У песми је дата објективна слика природе на једном острву.

Друго мишљење: У песми је дата не само слика природе већ и расположење лирског субјекта.

Које од ова два мишљења сматраш потпунијим? Образложи свој одговор, позивајући се на песму.

Образложење: _____

429. Прочитај пажљиво више пута песму *Животи* Стевана Раичковића. Док читаш, размишљај о значењима песме.

Ту више нема бега
Свет је затворио круг.
Па нека и биљка
И птица
Буду као човек
друг.
И грана већ да постанем
Моје би лишће мислило.
У камен да се претворим
Већ не бих нашо заборав.
Био бих на обали једини
Камен замишљен
И плав.
Ту више нема бега
Живот је склопио круг.
Па нека и брег
И сутон
Буду као човек
Друг.

Лирски субјект у песми говори о важним животним вредностима. Позивајући се на текст песме, у неколико јасних, разумљивих и правописно исправних реченица, објасни шта лирског субјекта чини различитим од осталих бића у свету ком припада.

430. Прочитај народну лирску песму *Српска девојка*. Обрати пажњу на поступке и понашање младића из песме.

У Милице дуге трепавице,
Прекриле јој румен' јагодице,
Јагодице и бијело лице;
Ја је гледах три године дана,
Не могах јој очи сагледати,
Црне очи ни бијело лице,
Већ сакупих коло ђевојака,
И у колу Милицу ђевојку,
Не бих ли јој очи сагледао.
Када коло на трави играше,
Бјеше ведро, пак се наоблачи,
По облаку зас'јеваше муње,
Све ђевојке к небу погледаше,
Ал' не гледа Милица ђевојка,
Већ преда се у зелену траву.
Ђевојке јој тихо говорише:
„Ој Милице, наша другарице!
Ил' си луда, ил' одвише мудра,
Те све гледаш у зелену траву,
А не гледаш с нама у облаке,
Ђе се муње вију по облаку?“
Ал' говори Милица ђевојка:
„Нит' сам луда, нит' одвише мудра,
Нит' сам вила да збијам облаке,
Већ ђевојка да гледам преда се.”

Да ли је, по твом мишљењу, заљубљени младић из песме *Српска девојка* предузимљив? Заокружи ДА или НЕ, а затим образложи одговор позивајући се на песму.

ДА

НЕ

Образложење: _____

431. Прочитај одломак из *Мемоара* Проте Матеје Ненадовића.

Ја сам служио и господарио, поповао и војводовоао; путовао по народном послу далеке путове и код куће мирно седео и у мојој башти воће калемии; војевао сам опасне ратове и уживао благодет општег мира; с царевима говорио сам слободно, а каткад збунио ме је говор простог кмета; гонио сам непријатеље и бежао од њих; живео у сваком изобилију и опет долазио до сиротиње; имао сам лепе куће и гледао их из шуме спаљене и срушене; пред мојим шатором вриштали су у сребро окићени арапски хатови и возио сам се у својим неокованим таљигама; војводе ишчекивали су заповести из мојих уста и опет судба ме доводила да пред онима што су били моји пандури на ноге устајем. – То је, децо, вечна променљивост судбине коју сам рано познао и на коју се нигда тужио нисам; из те променљивости научите: да се не треба у срећи гордити ни у несрећи очајавати.

Шта мислиш, да ли је аутор текста уверљиво дочарао променљивост људске судбине?
Заокружи одговор, а затим га образложи.

ДА

НЕ

Образложење: _____

432. Прочитај одломак из романа *Ошмености јежа* Мјуриел Барбери. Обрати пажњу на то да ли је ауторка успела у својој намери да на сликовит начин, описујући мачке, опише једну породицу.

Ако хоћете да схватите нашу породицу, само погледајте мачке. Наше две мачке две су мешине скупе гранулиране хране које немају никакав занимљив однос с људима. Вуку се од једног до другог треседа, свуда остављају длаке, а нико као да није схватио да ни према коме не гаје ни најмању наклоност. Једина корист од мачака јесте то што представљају покретне украсне предмете, што је са интелектуалног гледишта занимљив концепт, али не може се применити на ове наше, јер им је стомак превише оклембешен.

Заокружи ДА или НЕ, а затим образложи одговор позивајући се на текст.

ДА

НЕ

Образложење: _____

433. Прочитај одломак из есеја *Пошера за пејзажима* Пеђе Милосављевића и коментар о овом уметнику. Одреди сличности и разлике између ова два текста.

1.

Ево нас, најзад, на крају света. Све престаје, јер се и само небо сурвало под ноге, у плаву, огромну провалију, без краја и почетка. Јесу ли кипариси ова зелена вретена којим се ките сви преостали брегови? А плаве шуме, можда маслине? На супротној страни појављује се нови, узани залив, дубок и плав. На његовој глаткој површини, као љуске, леже бели чамци у пратњи белих сенки на самом дну. Око воза круже галебови. Плаво бескрајно море као да је под самим точковима.

2.

Сликар и књижевник Пеђа Милосављевић испољава свој сликарски дар и у есејима и записима. То је видљиво и у овом тексту у начину на који писац обликује пејзаже. Живописне боје и избор пејзажа подсећају на сликаре. Волео је да слика пејзаже, старе куће, манастире, природу, цвеће и друго. Познате су му књиге есеја и записа *Између шрубе и шишине* и *Београд, град на мору*.

Ако је тврдња **тачна**, заокружи Т, ако је **нетачна**, заокружи Н.

Тврдња	Тачно	Нетачно
И први и други текст упућују на сликарски дар Пеђе Милосављевића.	Т	Н
И у првом и у другом тексту говори се о сликарском стваралаштву Пеђе Милосављевића.	Т	Н
Из првог текста сазнајемо више о књижевном дару Пеђе Милосављевића него из другог.	Т	Н
Из првог и из другог текста сазнајемо о сличним мотивима у стваралаштву Пеђе Милосављевића.	Т	Н

434. Прочитај текст из енциклопедије о Симониди Немањић и стихове из песме *Симонида* Милана Ракића. У првом стиху песме песник се обраћа „лепој слици”.

Симонида Немањић (грч. *Σμωνις*, рођена 1294, умрла 1345) била је ћерка византијског цара Андроника II Палеолога и пета супруга српског краља Стефана Уроша II Милутина.

Након склапања мира између српског краља Милутина и византијског цара Андроника II 1299, Андроник је понудио Милутину руку своје малолетне кћери (6 година стара), као гаранцију мира и пријатељства између две државе. Симонида је била позната по својој лепоти. Фреска са њеним ликом у манастиру Грачаница једна је од највреднијих фресака српског средњовековног сликарства. Фреска је делимично упропашћена, па тако на слици Симонида нема очи. Симонида је умрла 1345. као монахиња.

Симонида

Ископаше ти очи, лепа слико!
Вечери једне, на каменој плочи,
Знајући да га тад не види нико,
Арбанас ти је ножем избо очи!

Али дирнути руком није смео
Ни отмено ти лице, нити уста,
Ни златну круну, ни краљевски вео
Под којим лежи коса твоја густа.

И сад у цркви, на каменом стубу,
У искићену мозаик-оделу
Док мирно сносиш судбу твоју грубу,
Гледам те тужну, свечану и белу.

Заокружи слово испред тачног одговора.

Речи „лепа слико” из првог стиха песме односе се на:

- а) жену српског краља Милутина;
- б) монахињу из Грачанице;
- в) уметничко дело из манастира;
- г) српски манастир Грачаница.

435. Прочитај одломак из *Српскої рјечника* Вука Стефановића Караџића, а потом и одломак из народне песме *Диоба Јакшића*.

МОЛИТВЕНА ЧАША Кад сватови дођу дјевојачкој кући и сједну за сто, онда (по обичају) отац дјевојачки донесе нову чашу, те из ње пију у здравље. Потом ту чашу спреме уз дјевојку и на венчању запоје из ње вином момка и дјевојку, и то се зове **молитвена чаша**. Послије вјенчања млада остави молитвену чашу и чува је (спомена ради) до смрти.

У народној песми *Диоба Јакшића* два брата, Дмитар и Богдан, деле очевину. Сву су земљу поделили, али су се посвађали око коња и сокола. Дмитар узима коња и сокола и одлази у лов, а својој жени наређује да му отрује брата.

„Што ће ова сиња кукавица!
Да отрујем мојега ђевера!
Од бога је велика гриота,
А од људи покор и срамота;
рећи ће ми мало и велико:
видите ли оне несретнице
ђе отрова својега ђевера!
Ако ли га отровати нећу,
Не см'јем војна у двору чекати.”
Све мислила, на једно смислила:
она оде у подруме доње,
те узима чашу молитвену,
саковану од сувога злата,
што је она од оца донела,
па је носи својему ђеверу,
љуби њега у скут и у руку,
и пред њим се до земљице клања:
„На част теби, мој мили ђевере!
На част теби и чаша и вино,
поклони ми коња и сокола!”
Богдану се на то ражалило,
поклони јој коња и сокола.

Заокружи слово испред тачног одговора.

Вуково објашњење помаже нам да разумемо:

- а) значај породице за Анђелију;
- б) тугу оца због одласка ћерке;
- в) трагичност братске неслоге;
- г) богато Анђелијино порекло.

РЕШЕЊА

1. Јонско море је део Средоземног мора и налази се између Грчке, на истоку, Сицилије, на југозападу и континенталне Италије, на западу и северозападу.
2. 2.
Књига *Свети Сава, српски просветитељ* скуп је различитих текстова писаних о Св. Сави, првом српском просветитељу и архиепископу. Књига садржи биографске текстове о Св. Сави, његовом рођењу, животу и раду, Химну Св. Сави, песме и народне приче о њему...
3. 1. публицистички/новинарски
2. научни
3. административни
4. На градској плажи у Пириаполису недалеко од Монтевидеа, главног града Уругваја, пронађена је беба делфина. Малени делфин са повредама, за које се претпоставља да су нанете рибарском мрежом, насукао се на обалу.
Пошто су га пронашли, заштитници животне средине су пребацили делфина у резерват.
5. 1. књижевноуметнички
2. административни
3. разговорни/говорни
6. 1. историјска личност (Илије Бирчанина)
2. књижевни лик (Илије Бирчанина)
7. а) 84–86
б) 171
8. 118, 121 и 126
9. б) симпатијском односу кад се субјект смеје другом
10. „Сву своју пажњу посвећуј владарском послу. Пре него што донесеш одлуку, најпре добро послушај сваку страну.”
11. 1. б) син шкотског сељака
2. б) доприносу развоју медицине
12. 1. једном/једанпут недељно/сваке недеље/сваке суботе/
2. г) покретачи *Полишкиној Забавника*
13. 1. жарач, говорције, навратаче
2. кумовске девојке, деверуше, јенђе
14. б) државница и спортиста
15. 1. г)
2. а)
3. в)
4. б)

16. Решења у табели:

Н
Т
Т

17. в) особе на које се угледамо, поштујемо их; стручне и утицајне особе

18.

Тврдња	Тачно/Нетачно
Домен „rs” је једини национални ћирилички домен.	нетачно
Домен „СРБ” има предности у односу на остале домене.	тачно
За српско писмо је важно коришћење ћирилице на интернету.	тачно
„Линкуј као што говориш” слоган је домена „СРБ”.	тачно

19. „Лада” је најстарије друштво уметника у Србији.

20. То место је прошле године њен комшија средио тако да се једва могло препознати.

21. Овај чамац Стеван је купио пре неколико година.

22. Све срећне породице личе једна на другу.

23. Решења у табели:

Н
Т
Т
Н
Н

24. 2, 3, 1

25. 5. Слика је очигледно била од велике помоћи, будући да је Чарлс потписао документ о споразуму.

1. Питер Паул Рубенс био је познати сликар, који је сликао за краљеве и краљице широм Европе.

2. Осим сликањем, по потреби се бавио и дипломатским пословима.

4. Током боравка у Енглеској, Рубенс је за краља Чарлса насликао слику под именом *Мир и рат*, на којој је нагласио предности мира.

3. Зато га је шпански краљ Филип IV послао у Енглеску са задатком да убеди краља Чарлса I да потпише мировни споразум.

26. ДА
ДА
ДА
НЕ

27. б) Стипендију за школовање у Бечу, на Академији Свете Ане, доделио му је кнез Милош Обреновић.

28. а) најзад упозна свог омиљеног новинара
29. 4,3,1,2
30. 3,4,1,2
31. 1
3
4
2
32. 3, 2, 4, 1, 5
33. 1. Фазони и форе 2. Заљубљени Снешко 3. Звездан
4. Новогодишње ђаконије 5. Успавана лепотица
(Редослед навођења није битан).
34. а) Издавачко предузеће „Трајевићка књига“
Крайнометражни филм
- б) Удвизење грађана „Здрав живот“
„Књига о джунгли“
35. МАЈКА, МЕТАК, МОМАК
36. ч, лј, ђ, Дž, нј
37. Један отац има хиљаду синова, па свима купио шешир, а себи не може.
(Нрст и жир)
38. Реченица треба да буде разумљива, граматички исправна, да има бар 10 речи и да буде у вези са школом или одељењем.
39. Признаје се сваки одговор у којем су реченице разумљиве и граматички исправне.
40. Примери тачних реченица:
1. Сутра бих могао/-ла да одем код баке и однесем јој књигу.
Сутра бих отишао/-ла код баке и однео/-ла бих јој књигу.
Сутра бих хтео/-ла да одем код баке и да јој однесем књигу.
2. Да ли знате да је ваш друг освојио турнир у стоном тенису?
а ли је ваш друг знао да је освојен турнир у стоном тенису?
Да ли ваш друг зна како освојити турнир у стоном тенису?
Напомена: Прихватају се и све друге реченице које обухватају понуђене елементе и које су граматички исправне.
41. Признаје се сваки одговор у којем су реченице разумљиве и граматички исправне.
42. (се) прими
43. 1. досађује (је досадан)
2. посао
3. стан/кућу
4. храну/јело

44. д) Математичка гимназија позната је по добрим математичарима.
45. б) Најбољи ортаци никада вас неће изневерити у тешким тренуцима.
46. б) Код куће – све као што сам оставио. Буразер почео да се јавља из некаквог Бакра, Швеца се још више развила, и раније лепа, сад постала права лепотица. И – Драганче се мува око ње! Фол долази мене да види, а, овамо, стално блеји у њу. Кева и ћале ми баш остарели.
- 47.

Образац ПУ

ПРИЈАВА ЗА УПИС УЧЕНИКА У СРЕДЊУ ШКОЛУ

Пријављујем се за упис у _____ разред ЕКОНОМСКЕ ШКОЛЕ
(назив средње школе)

_____ у ЧАЧКУ

Подручје рада _____

Образовни профил за стручне школе, односно смер за гимназије:

Презиме и име ученика	<u>МАРКО МАРКОВИЋ</u>
Дан, месец и година рођења	<u>1. 4. 1995.</u>
Место рођења, општина и држава	
Презиме и име оца, његово занимање и адреса	
Презиме и име мајке и њено занимање	
Презиме и име старатеља, његово занимање и адреса (ако ученик нема родитеља)	
Адреса ученика: општина, место, улица и број	<u>ЧАЧАК. ЧАЧАК</u> <u>БУКА КАРАЏИЋА 15</u>

48. Прихватају се одговори који садрже следеће елементе позивнице: повод за одржавање журке, име оног који позива на журку, име оном коме се упућује позив, место, датум и време одржавања журке.
49. Прихватају се одговори који садрже основне елементе молбе: име и презиме подносиоца молбе, потребне личне податке (разред и одељење или адреса), име и презиме оног коме се обраћа, предмет молбе, датум и место, потпис.
50. Прихватају се одговори у којима се поштује форма писма (обраћање примаоцу, садржај писма у којем се наводе разлози за учешће у кампу и кратко представљање, потпис пошиљаоца).
51. јужна морава сремска митровица стара панчићев
52. Ушушкана између косанчићевог и топличиног венца, поп лукина улица и данас је место где можете срести старе београђане.

53. а) Мапе које је цртао колумбов сународник помогле су магелану и његовој посади да оплове земљу и докажу да је округла.
б) Према старом српском веровању, детелином са четири листа може се отворити свака брава, а среће у лову имаће онај ко је нађе пре ђурђевдана.
54. г) Ђура Јакшић, један од најзначајнијих песника српског романтизма, рођен је у Српској Црњи, у Банату.
55. Најстарија српска гимназија је карловачка гимназија, основана 1791. године, на падинама фрушке горе у сремским карловцима.
56. в) У грчкој митологији спомињу се полубогови који имају натчовечанску снагу.
57. Дуго се веровало да је Кинески зид једина људска грађевина која се могла видети са Месеца.
58. г) Ни са ким се није свађао.
59. д) петсто
60. 356 триста педесет (и) шест/ три стотине педесет (и) шест
24. двадесет (и) четврти
XI једанаести
700 седамсто/ седам стотина
61. в) Ја бих волео да видим Џонија Депа.
62. Јован Стерија Поповић, оснивач српске драме и први српски комедиограф, рођен је у Вршцу.
63. Упознао сам чика Милана из Пирота, који продаје чувене пиротске ћилиме.
64. Јечмена жута поља зрела,
Речни се плићак зрачи;
Купина сја сунчана врела,
Ту змија кошуљу свлачи.
65. а) Печурка с црвеним шеширом и белим пегама по њему, мухара, припада роду аманита.
66. б) Кад се, зрело размисли, има ту и увреде, господине Вићо.
67. уч.
g/г (г.)
m/м (м.)
ул.
68. тридесет (30), самогласници (вокали), сугласници (консонанти), звучни, безвучни
69. ишчепкати, разљутити, оделити, раширити, потчинити
70. а) вуку, могу
б) честитки, лиги
в) посетилаца, посетиоцима
71.

именице	придеви	заменице	глаголи
	летњи	наш	летовати
срећа	срећан	тај	играти

72. 1. г)
2. д)
3. ђ)
4. а)
5. в)
6. б)
73. 1. поред
2. међутим
3. иако
74. Маслачак расте на ливадама и травњацима, по пустим местима и напуштеним њивама, поред путева и око насеља.
75. Хајдучка трава се од давнина користила у народној медицини, а омиљено је лековито средство и у званичној.
76. Једна група: лепак, прилепити, лепљив, налепница
Друга група: улепшати, лепота, Лепосава, прелеп
Прецртано: лептир, клепити
77. ПЕТАК ПЕТИНА ПЕТАО
ПЕТРОЛЕЈ ПЕТОУГАО ПЕТИЦА
78. а) шумовит, пошумити, шумица, шума, шумски
б) шума
79. Новосађанин
Панчевац
Пироћанац
80. младост, реткост, нежност
81. б) предикатска реченица
82. Станко приђе дрвету, | пљуну у длане | и поче се пузати брзо и вешто као мачка. | Кад се успуза до круне, | он одломи једну гранчицу, | метну је у зубе, | па се спусти на земљу.
83. а) две (2)
б) четири (4)
84. 1. в)
2. а)
3. г)
4. б)
85. 1. в)
2. а)
3. б)
86. свирач

87. Фреска „Мироносице на гробу Христовом” из Милешеве, задужбине краља Владислава, у средини има фигуру анђела у белом.
88. 1. а)
2. д)
3. б)
4. в)
5. ђ)
89. Субјекат – Лепа реч
Предикат – отвара
Објекат – гвоздена врата
90. а) субјекат
б) предикат
в) објекат
г) прилошка одредба за место
91. а) Музеј Боре Станковића – субјекат
б) познатог српског књижевника – апозиција
в) налази се – предикат
г) у Врању – прилошка одредба за место
92. в) прави објекат
93. Рабровици, Бранковину, ваљевском крају, шумарака, река, једне такве реке, дечацима, воденице, кукурузовине, птица, науци (наукама), поезију
94. а) мобилним телефоном; јавном месту
б) аутобусом; мобилним телефоном
в) мобилни телефон; (у) школи
95. а) Сунце је било зашло, али је варош остала у топлом, руменом осветљењу које је падало са свих брда унаоколо.
96. б) Његова краљица напала је мог топа.
97. завршавам
полагаћу, ћу полагати, полажем
волео бих, волела бих
почео сам, почела сам, учим
Вежбај
98. в) Узорци су ношени на додатне анализе.
99. треба
100. а) Метеоролози очекују да ће се појавити период ниских температура.
б) Вршимо услуге тапацирања намештаја.
в) Немамо довољно финансијских средстава.
г) Поново је дошло до раста цена.

101. б) На тромесечју изводимо закључке о успеху.

102. в) Док одрастају, деци је потребно да их одрасли разумеју.

103. 1. б)

2. а)

3. г)

5. в)

104. б) синоними

105. г) хомонимија

106. в) хомонимија

107. 1. доћи – отићи

2. горе – доле; испод – изнад; близу – далеко

108. в) У добру се не понеси, у злу се не покуди.

109. в) Погодио је значење непознате речи.

110. 1. в)

2. б)

3. а)

111. 1. б)

2. а)

3. ђ)

4. д)

112. 1. в)

2. г)

3. а)

4. б)

113. 2. г)

3. б)

4. а)

114. г) нерадо

б) никада

а) изненада

_____ свакодневно

в) ником ништа

115. 1. мишју

2. маковог

3. иглама

116. 1. в)

2. а)

3. г)

117. в) особа која добровољно и бесплатно обавља неку службу

118. 1. в) градитељ

2. Прихвата се једна од следећих речи: одлика, карактеристика, обележје, особина.

119. в) 2.

120. 1. а) грчког језика

2. а) мушког рода

3. пискови и писци

4. пир

121. 1. в) енглеског језика

2. б) пирјан

3. в) минералошки

4. пингвин

122. б) српскословенски

123. х

124. а) шумадијско-војвођански

д) источнохерцеговачки

125. а) користи се седам падежа

г) заступљена су четири акцента

126. русински, мађарски, ромски

127. в) бугарски

ђ) македонски

128. румунски

129. 1. в)

2. а)

3. г)

5. б)

130. 2 Бранислав Нушић

3 Милош Црњански

4 Доситеј Обрадовић

1 Радоје Домановић

131. б) Симо Матавуљ

132. а) Мирослав Антић написао је дело *Плави чуџерак*.

б) Вељко Петровић написао је дело *Јабука на друму*.

г) Антон Павлович Чехов написао је дело *Чиновникова смрт*.

ђ) Милош Црњански написао је дело *Сеобе*.

133. г) Сима Пандуровић

134.

Одлика усменог стваралаштва	+ или –
Дела стварају обдарени непознати појединци.	+
Дела нису подложна промени, преносе се увек у истом облику.	-
У делима се користе стални епитети, устаљени почеци и завршеци.	+

135. 2.

136. 1. народна књижевност
2. ауторска књижевност
3. ауторска књижевност
4. народна књижевност

137. 1. народна књижевност
2. ауторска књижевност
3. народна књижевност
4. народна књижевност

138. 1. драма
2. лирика
3. епика

139. Књижевни род: драма/драмски (род)/драмска поезија

140. 1. драма/драмска поезија/драмски (род)
2. епика/епска поезија/епски (род)
3. лирика/лирска поезија/лирски (род)

141. 1. епика/епици/епска поезија/епски род
2. лирика/лирици/лирска поезија/лирски род
3. драма/драми/драмска поезија/драмски род

142. а) драма/драмска поезија/драмски род
б) епика/епска поезија/епски род
в) лирика/лирска поезија/лирски род

143. Саву, Млаву и Мораву
Прелазећи ја,
Тебе сам се зажелео
И лакога сна.

144. б) десетерац

145. в) римовани осмерац

146. десетерац – 1.
осмерац – 3.
десетерац – 2.

147. 1. нарација
 2. описивање, нарација
 3. монолог
148. – Куда се то дева род с наше јабуке?
 – Ја ћу ноћас чувати јабуку, да видим ко је бере.
149. – Не, није ни овај! – (гунђа он наглас.) – Ко би знао шта је ово! То је просто ужасно! Не, није овај!
 НАПОМЕНА: Ученик може/не мора да подвуче пишчеве речи.
150. б) описивање и нарација
151. в) описивање
152. б) описивање
153. б)
154. Време ме зазиђује,
 али ја поезијом камену кулу
 у крилат чардак преобрнух,
 с њега на дуги заказујем састанке
 као на брвну.
155. в) поређење
156. г) Добар као добар дан у години.
157. шуми
158. И злослутним гракћу гласом
159. облутака, белих и великих, као нека праисторијска јаја
160. а) шљива
161. г) песма
162. Лик кога ишчекују зове се Јан.
163. Боже мој, како су биле велике наше матере!
164. в) Едипово ослобађање Тебе
165. природа љубав нежност
166. б)
167. в) реклама
168. 1. техничко приповедање
 2. технички опис

- 169.** Труба је лимени дувачки инструмент са уском, највећим делом цилиндричном шупљином и вибрирајућим усним делом.
- 170.** научног
- 171.** б) наглашеном сликовитошћу коју стварају употребљене стилске фигуре
- 172.** г) представио породичне претке
- 173.** 1. научним
2. научним
3. новинарским (публицистичким)
- 174.** б) број стране на којој се говори о том појму
- 175.** а) у Индексу појмова
- 176.** б) Библиографије
- 177.** б) ко је издавач књиге
- 178.** 1. Индекс појмова
2. Речник појмова (Појмовник)
3. Садржај
- 179.** в) какав се човек назива медведом
- 180.** а) сат има људске особине;
б) сат је представљен као врло стар;
г) зна се ко је донео сат на садашње место;
- 181.** б) Оба текста говоре о улици названој по господару Јеврему.
г) У оба текста се спомиње просветна установа.
- 182.** б) Оба текста спомињу песму Артура Рембоа.
г) Само један текст говори о реакцијама критике.
- 183.** Н
Т
Т
Н
- 184.** Т
Т
Н
Н
- 185.** Н
Т
Н
- 186.** в) И плакат и вест износе који је повод одржавања културне манифестације.
- 187.** Читава је прича испричана с дивном једноставношћу и јасноћом.

- 188.** 1. чињеница
2. коментар
3. коментар
4. коментар
- 189.** 1. чињеница
2. коментар
3. чињеница
4. чињеница
- 190.** Прихвата се као тачан одговор део реченице или цела реченица:
тај податак као да никога не занима или: Иако Атлас угрожених језика Унеска показује да је 229 језика тренутно пред изумирањем, тај податак као да никога не занима.
- 191.** *Српска салатара!*
- 192.** в) Пред насликаним призором не остајемо равнодушни.
- 193.** Ковачевић је, сасвим сигурно, најомиљенији савремени српски комедиограф.
- 194.** б) уздржан
- 195.** (Тек доцније се показало да су у праву они који су тврдили да је прерада Доментијановог дела), али прерада у којој не само да „камен на камену није остао” него се оно по својим књижевним квалитетима може сматрати као потпуно оригинално дело.
- 196.** Прихватају се два од следећих могућих одговора:
назовиуметници
намажу
(неколико) мрља (боје)
(целу) ствар
- 197.** Вест садржи одговоре на питања: ко, шта, где, када, како (зашто).
- 198.** Прихватају се одговори који садрже пет наведених елемената вести.
- 199.** Прихвата се одговор који садржи потребне информације, ток догађаја и закључак.
- 200.** 1. писани
2. говорни
3. говорни
- 201.** 1. Пјера, Кубертена, Косјерићу
2. Москва, Српски
- 202.** Капетан мишино/мишино, Чешког, Задужбина, Романике, Готике и Ренесансе
- 203.** Песник Франческо петрарка (1304– 1374) рођен је у тоскани. иако је писао углавном на Латинском, своје најчувеније дело „канцонијер” написао је народним Италијанским језиком.

204. Округла грађевина била је опасана двоструким каменим зидом. Ветрови, кише, снегови, људи и животиње уништавали су и разносили све што није од камена, па и ти камени зидови осипали су се и нестајали, само теже и спорије. Кров је на средини одавно проваљен и све се више руши.

205. 1. У доба мога детињства, дакле врло давно, у наш град дошла је стална панорама.
2. Магловити врбаи испаравају се још од прошлог дана, облаци се ковитлају све наниже.
3. И стари Вавилонци и Халдејци, а нарочито њихови свештеници, посматрали су звездано небо пажљиво и истрајно.

206. (оне),

207. г) Господине Вићо, брате, ти тако гледаш човека у очи да то може збунити сваког, па и највећег говорника.

208. Решења у табели:

Н
Т
Н
Т

209. б) и др.

210. РС

гимн.
гђа
и сл.

211. б) Ни за кога из одељења није се распитивао.

212. а) Рећи ћете нам када да дођемо на рођендан.

213. а) Нисмо с њим причали ни о једном наставнику ове школе.

б) Основна школа „20./Двадесети октобар” налази се у/на Новом Београду .

в) Миличин брат је постао потпредседник одељења у основној школи.

214. 1. Појава штампе највише је допринела напредку љутског духа и описмењавању људи.

2. Доментијан је најзначајнији србски писац средине тринестог века и један од највећих писаца уопште.

3. Присталице Вукових идеа били су млади школовани људи, претежно у Бечу и Пешти, од коих су многи касније дошли у Србију да раде.

215. 1. а) ниједан

б) ни један

2. а) по нешто

б) понешто

216. г) Ако когод дође, одмах ме зови.

217. г) Ти си, додуше, већ гледао тај филм, неће ти бити занимљив.

218. ванаставни – ваннаставни

ескурзија – екскурзија

прекјуче – прекључе

одељење – оделење

219. компјутер, оригиналан, дијаграм, сумњив

220. претчас, подсетити, натчовек, отшетати, исчеткати, рашчланити, разпршити

221. в) „Много сам уморан”, пожалио се.

222. КОРАК – КОРАЧАТИ, ПИСАТИ – ПРЕПИСИВАТИ

ПРИЗНАТИ – ПРИЗНАЊЕ, ДОДАТИ – ДОДАВАТИ

ЛОВАЦ – УЛОВЉЕН, ОСМЕХ – СМЕШИТИ СЕ

223. б) Акценти не могу стајати на последњем слогу вишесложних речи.

в) На једносложним речима могу стајати само силазни акценти.

д) Ненаглашене дужине се јављају само иза наглашених слогова.

224. АВАНТУРА – АВАНТУРИЗАМ

ГРАДИТИ – ГРАЂЕН

ВАСПИТАТИ – ВАСПИТАВАТИ

МАТУРА – МАТУРСКИ

МУЗИКА – МУЗИКАЛНО

УЧИТИ – УЧИОНИЦА

225. ШЉИВА МАНДАРИНА ЈАБУКА ПОМОРАНЦА БАНАНА

226. 1. б)

2. д)

3. г)

4. а)

227. 1. в)

2. г)

4. б)

5. а)

228. Славчин шминци унешен предчас

229. 1. савесна, радосна, часна

2. руски, безначајан

3. задаци

230. истреси уласка

231. 1. помоћи; 2. говорасмо; 3. пливамо

232. даном – инструментал; детињства – генитив

233. праволинијски брзо

234. даље

235. 1. б)

2. в)

3. б)

4. а)

5. г)

6. а)

236. 1. непријатан, престати

2. штуцање, трагач, сметња

237. раноранилац

238. боровина, воћњак

239. 1. б)

2. а)

3. г)

4. в)

240. б) намерна реченица

241. б) Вратише се натраг јер нису могли проћи кроз клисуру.

242. Саставни однос јавља се у комуникативној реченици обележеној бројем 2.

Супротни однос јавља се у комуникативним реченицама обележеним бројевима 1 и 3.

243. 1. грицкати семенке

2. склонивши се у хлад

3. одмахујући главом

244.

Синтагме	именичка	придевска	прилошка	глаголска
берући трешње				+
врло високо			+	
веома важну		+		
зељаста, вишегодишња биљка	+			

245. б глаголска

в именичка

 прилошка

а придевска

246. ниједна постојећа теорија, све особине лоптастих муња, врло тешко, један научник из САД, ватрене допте пречника два центиметра

247. а) Дошао је по јаком невремену.

б) Пили смо воду са извора.

248. густа непрозирна магла

трачак светлости

249. Врата крчме ишарана су именима, под кровом виси стари венац ђурђевског цвећа, а окна на прозорима излепљена су пожутелим, старим новинама.

250. а) Изгубивши појам о времену, закаснио је на час.

251. 1. стари мост са каменим луком

2. у магијску моћ црвеног ускршњег јајета

252. А)

1. б)

2. а)

3. г)

4. д)

Б)

а) субјекат

253. 1. б)

2. а)

3. в)

254. свитаца овог инсекта његовог стомака

255. из кошнице у кошницу

256. г) присвојно

257. се обезбеди

258. б) Марко је упознао многе суседне земље путујући.

259. в) Мама је Милану закрпила колена на фармеркама.

260. в) Кад једем пудинг, није ми довољна једна чинијица.

261. в) Београд слави важне успехе наших спортиста.

262. а) стара

263. 1. косило (се)

2. б) објавити

264. 1. д)

2. а)

3. б)

4. г)

265. б) говорити узалуд

266. мимика

267. 2. а)

3. ђ)

4. д)

5. б)

6. г)

268. в) обнављање

269. г) смањену активност људи или њено одсуство

270. а) прилагођавање

271. спречити/ зауставити/ ограничити/ везати (и слично)

272. в) нагли напредак, процват

273. г) сирова

274. в) градски

275. б) налик, сличан

276. 1. б)

2. а)

3. а)

4. в)

5. б)

6. в)

277. в) Првог светског рата

278. в) Бој на Мишару, народна песма

279.

Наслов дела и име писца	Књижевни род	Књижевна врста
<i>Поход на Мјесеци</i> , Бранко Ћопић	епика	приповетка
<i>Покондирена шиква</i> , Јован Стерија Поповић	драма	комедија
<i>Небо</i> , Стеван Раичковић	лирика	мисаона (рефлексивна) песма

280. 1. б)

2. в)

3. а)

281.

Име писца	Наслов дела	Назив врсте
Милош Црњански	<i>Ламент над Београдом</i>	поема
Лаза Лазаревић	<i>Све ће што народ познаје</i>	приповетка
Коста Трифковић	<i>Избирачица</i>	комедија
Сима Пандуровић	<i>Бисерне очи</i>	љубавна песма

282. пословице; загонетке; брзалице; питалице / пословицама; загонеткама; брзалицама; питалицама

283. Прихватају се одговори у којима се наводи једна од следећих одлика: трагичан крај у песми; садржи лирске, епске и драмске елементе; тематика је из породичног живота; нагли, неочекивани преокрет.

284. б) трагичан завршетак

285. в) лирско-епске песме

286. путопис

287. в) биографије

288. дневник

289. г) мемоари

290. б) путопис

291. 1. в)

2. б)

3. –

4. а)

292. (Били су) врели летњи дани, (али) прохладне ноћи

Или: дани, ноћи.

Или: врели, прохладни.

293. Стилска фигура је контраст/ антитеза.

294. (позлаћене) куће (од камена) које се гледају и (скоро) милују.

Или: (позлаћене) куће (од камена) које се гледају.

Или: (позлаћене) куће (од камена) које се (скоро) милују.

295. г) хипербола

- 296.** а) персонификација
 б) поређење
 в) контраст

- 297.** А)
 1. а)
 2. г)
 3. б)
 Б)
 б) хипербола

298. хипербола

299. г) метафора

300. Реч која има метафорично значење је златна.

- 301.** а) персонификација
 б) градација
 в) хипербола

302.

Особина	Поступак
лукав	У двобоју, окренуо је дива Фурлана према Сунцу: „Фурлан вјешто одбија махове, док га Кањош, обигравајући, окрену сунцу у очи.”
мудар	Када му Млеци понуде благо као награду, он им каже: „Да се из ове скриње диже, а не меће, то би благо брзо нестало; брзо бисте јој дно видјели.”
храбар	Изашао је на мегдан са дивом Фурланом. „Могло ми је бити да сједим дома као господин.”

- 303.** 1. г)
 2. г)
 3. в)
 4. а)

304. 1. дијалог; 2. монолог; 3. дескрипција (описивање); 4. наратија (приповедање)

- 305.** б) дијалог
 в) наратија

306. „Куда ће овај оволики свет? Шта је сад опет? ... Сигурно депутација каква?”

307. б) унутрашњи монолог

308. 1. препричавање
2. анализа
3. препричавање
4. анализа

309. 1. препричавање
2. анализа
3. анализа
4. препричавање

310. препричава

311. Он је комичан тип који се обично назива *senex iratus*, или строги отац.

312. в) Аутор Б исказује више забринутости од аутора А.

313. 1. дечаку магичних моћи

млади чаробњак

2. НЕ

Образложење:

Зато што се у првом тексту говори о описмењавању деце и њиховом упознавању са књижевним делима, а не са филмовима.

ИЛИ

Зато што се у првом тексту наводи да се деца „тако упознају са јунацима из књижевних дела као што су *Хајдук у Београду*, *Хари Потер*, *Том Сојер* и друга”.

ИЛИ

Зато што се у првом тексту нигде не помиње да су по романима о Харију Потеру снимљени филмови.

Напомена: Одговор може бити исказан и на другачији начин, битно је да смисао остане исти.

314. НЕ
ДА
НЕ
НЕ
ДА

315. Решења у табели:

ДА
НЕ
НЕ

316. Прихватају се два од могућих одговора: атмосфера; загађивање или загађивач (атмосфере); Аустралија.
(Редослед навођења није важан.)

317. Медитеран, Херцеговина, детењство

318.

позориште

улазница

оркестра

319. а)

320. а)

321. Прихватљив одговор:

Прихватљив је сваки одговор који садржи све следеће информације:

— када је Србија стекла независност и постала краљевина, да је Београд био мала варош, да промене настају после окретања Европи (1. пасус);

— да градско језгро чини полукруг око трврђаве или шанац, да 1880. почиње да се шири ка Тргу Славији (2. пасус);

— да се 1886. или шест година касније рејону вароши припаја насеље *Енїлезовац*, да је насеље добило име по Шкоту Франсису Макензију (3. пасус).

Реченице морају бити разумљиве, јасне и правописно коректне (велико и мало слово, растављено и састављено писање речи, интерпункција).

На пример:

Србија је 1878. године стекла независност, а 1882. постала краљевина. Београд је тада био мала варош оријенталног изгледа. Промене у њеном изгледу настају после окретања Европи у свим сферама живота. Градско језгро је чинио шанац око трврђаве. Ширење ка Тргу Славији почиње 1880. године, а шест година касније у рејон вароши улази насеље *Енїлезовац*. Оно је добило име по Франсису Макензију, имућном Шкоту.

Неприхватљив одговор:

Неприхватљив је одговор који не садржи све наведене информације или у коме реченице нису јасне и разумљиве.

322. Прихватају се одговори који, на различите начине, указују на следеће аргументе:

1. Истраживања показују да је више насилничког понашања код оних који гледају насиље него код оних који гледају филмове без насиља или уопште не гледају филмове.

2. Насилне садржаје гледа много људи, а насилни су само неки од тих људи.

323. А. б) Пупинова мајка

Б. Образложење: Прихватљиви су сви одговори у којима се помиње да му је мајка причала о важности знања и образовања, о томе како му је помагала и исправљала беседу коју је говорио на дан Светог Саве и заварала сеоског учитеља својим сном о Светом Сави, не би ли их лакше убедила да је школа у Идвору мала за знања која чекају њеног сина.

324. г) Бранко Радичевић се својим песмама супротставља крутој песничкој традицији.

325. Прихватљиви су одговори (написани својим речима или директно наведени из текста) који указују на то да се са алом може борити, као што је то учинио Свети Сава. Он је Светог Симеона ослободио але, али се у тексту не каже да ју је и уништио.

326. а) ц, ч

б) ф

327. 60%

328. г)

- 329.** 1. Једном речју, с мојом сестром никада не може бити досадно.
2. Неки домаћин, добар човек, лепо прими путника намерника.

330. Решења у табели:
Н
Т
Н
Т

331. Решења у табели:
Т
Т
Н
Т

- 332.** 1. матице, правопис
2. филолошком, београду
3. народне, србије
4. добричин, атељеа

- 333.** а) Андреј је један паметни 15-годишњак.
г) Недавно смо учили о турско-аустријском рату.
д) Тај интервју сам прочитао у НИН-у.

334. г) У периоду 1925–1928. године настала је Миланковићева књига „Кроз васиону и векове”.

- 335.** в) зелено-жута свеска
ђ) тамнољубичаста марама

336. фотосинтеза
електротехничар
полукруг

- 337.** 1. авијација
2. комедиограф

338. а) Не размишља о победи на турниру, већ о томе како да се што боље припреми.

- 339.** 1. Ти ћеш, у то сам сасвим сигурна, оправдати моје поверење.
2. Он је, као и сви моји другови, увек добродошао.
3. Очекивала сам га, а он се, међутим, није појавио.
4. По мом мишљењу, стари и млади се понекад добро разумеју.
5. Весео и занесен, Марко је стајао испред нове продавнице играчака.

340. Сутрадан, док сам писао елeгију и грицкао перо у очекивању риме, Швабрин закуца на мој прозорчић. Оставим перо, узмем мач и изиђем.

– Зашто да одуговлачимо? – рекне ми Швабрин. – На нас не пазе. Сићи ћемо до реке. Тамо нам нико неће сметати.

Упутимо се без речи. Пошто смо се спустили по стрмој стази, зауставимо се крај саме реке и исучемо мачеве. Швабрин је био искуснији од мене, али сам ја био снажнији и храбрији и господин Бопре, који је некада био војник, дао ми је неколико часова из мачевања, који су ми сада добро дошли. Швабрин није очекивао да ће наћи у мени тако опасног противника. Дуго нисмо успевали да закачимо један другог. Најзад, приметивши да Швабрину понестаје снаге, жестоко навалим и сатерам га скоро у реку.

341. ПРЕ | О | РА | ВА | ТИ А | УГ | МЕН | ТА | ТИВ БА | НАТ | СКИ
ПИ | О | НИР | СКИ ПРЕ | ТР | ЧА | ВА | ТИ

342. Л А | С Т А А | У | Т О Т Р А М | В А Ј Р А | М Е | Н А
Ц В Р | Ч А К Љ У Д | С К И Р А | Д О С Т П Р И | П О | В Е Т | К А

343. 1. сибиларизација
2. губљење сугласника (упрошћавање сугласничких група)
3. једначење сугласника по месту изговора (творбе/артикулације)
4. сажимање самогласника

344. 1. печем, палатализација
2. стамбени, једначење сугласника по месту изговора (творбе/артикулације)
3. тврђи, јотовање

345. 1. палатализација
2. сибиларизација
3. јотовање
4. прелазак/промена л у о

346. непостојано А, сибиларизација, губљење сугласника

347. Ш, Ш, Ш, Ш
једначење сугласника по звучности
једначење сугласника по месту изговора (творбе/артикулације)
(Редослед наведених глаголских промена није битан.)

348. Решења у табели:
Т
Н
Н
Т

349.

Реч из реченице	Кратак акценат	Дуг акценат	Силазни акценат	Узлазни акценат
кулом		+		+
птице	+		+	
беле		+		+
пахуљице	+			+

350. 1. савана (Савана)

2. тамне

3. шумарке

4. шуме

351. 1. винограду, силазило, ивици, шуме

2. беше, мирно, сунце

352. 1. прст

2. тело

3. уста

353. 1. глаголски прилог прошли

2. перфекат

354. међутим – међутим – РЕЧЦА

много – много – ПРИЛОГ

на – на – ПРЕДЛОГ

које – који – ЗАМЕНИЦА

ми – ја – ЗАМЕНИЦА

навукли – навући – ГЛАГОЛ

старијега – стар – ПРИДЕВ

брата – брат – ИМЕНИЦА

али – али – ВЕЗНИК

355. а) глагол

б) заменица

356.

Глаголи	по томе да ли подразумевају вршиоца радње	лични	умити се, ходати, подићи, ући
		безлични	смркавати се
	по прелазности	прелазни	подићи
		непрелазни	ходати, ући
		повратни	умити се, смркавати се
	по виду	свршени	умити се, подићи, ући
		несвршени	смркавати се, ходати

357.

	те	својих	је
подврста	придевска/показна	придевска/присвојна	именичка/лична
род	женски	женски	женски
број	множина	множина	једнина
падеж	акузатив	генитив	акузатив

358.

ИМЕНИЧКЕ	ПРИДЕВСКЕ
му	свом
ја	онај
тебе	који
ко	колике

359.

Придевска заменица	Врста придевске заменице	Род	Падеж
таквих	Показна или Демонстративна Или лична показна или лична показна за 2. лице	женски	генитив
моје	Присвојна Или Посесивна Или лична присвојна или лична присвојна за 1. лице	женски	генитив

360. именичка

361. 1. узрочна
2. условна
3. допусна

362. а) односна
б) намерна
в) изрична
г) начинска

363. а) изрична
б) условна
в) намерна
г) последична

364. синтагма
глаголска (синтагма)

365. 1. изрична (реченица)
2. односна (реченица)
3. намерна (реченица)

- 366.** 1. намерна (реченица)
2. изрична (реченица)
3. временска (реченица)
4. допусна (реченица)

- 367.** 1. временска (реченица)
2. условна (реченица)
3. намерна (реченица)
4. последична (реченица)

- 368.** 1. глаголска (синтагма)
2. прилошка (синтагма)
3. придевска (синтагма)
4. именичка (синтагма)

- 369.** 1. именичка (синтагма)
2. глаголска (синтагма)
3. прилошка (синтагма)

370. в) Патуљак испрва није хтео да иде у крађу, плашећи се казне.

- 371.** 1) генитив
време/временско/времена/темпорално
2) инструментал
место/месно/места
3) локатив
начин/начинско/начина

372. Падеж: генитив Значење: деоно/деони/деонечега/партитативно/партитативни

373. Падеж: датив Значење: допусно

374. а) акузатив време / времена / временско
б) инструментал средство
в) локатив предмет радње/апстрактно значење

375. б) Срећем се са другом сваког јутра на станици и заједно идемо до школе.

- 376.** 1. се стане – приповедачки
нестаје – квалификативни
чувам – презент за будућност
бере – квалификативни
легне – приповедачки

2. б) прошли тренутак

377. в) народну музику

378. в) потомак старог, доброг рода

- 379.** г) средишњи део речног тока
- 380.** б) потврђивање
- 381.** г) уједињавање
- 382.** а) јасно, очигледно
- 383.** токсична
- 384.** г) дуготрајан
- 385.** ефикасног
- 386.** Прихватају се одговори у којима се наводи да је Милутин Миланковић постигао велики успех.
- 387.** Покондирена тиква („Покондирена тиква”)
драми (драма), драмском роду (драмски род)
комедији (комедија)
Фема
- 388.** „Аска и вук”/Аска и вук
Иво Андрић
епика
приповетка
- 389.** Поп Ћира и поп Спира („Поп Ћира и поп Спира”)
Стеван Сремац
- 390.** 1. Горски вијенац („Горски вијенац”)
Петар Петровић Његош (П. П. Његош)
2. Пилипенда („Пилипенда”)
Симо Матавуљ
- 391.** 1. Ропство Јанковић Стојана („Ропство Јанковић Стојана”)
2. Мали Радојица („Мали Радојица”)
3. Старина Новак и кнез Богосав („Старина Новак и кнез Богосав”)
4. Смрт војводе Пријезде („Смрт војводе Пријезде”)
- 392.** Живот и прикљученија („Живот и прикљученија”)
- 393.** путопис
- 394.** 1.
а) Писма из Италије („Писма из Италије”)
б) Љубомир Ненадовић
в) путопис
2.
а) Све ће то народ позлатити („Све ће то народ позлатити”)
б) Лаза Лазаревић
в) (психолошка) приповетка

- 395.** 1. драма/драмски род/драмска поезија
2. лирика/лирски род/лирска поезија

- 396.** 1.
а) Наслов дела: Светли гробови („Светли гробови”)
б) Књижевни род: лирика/лирски род/лирска поезија
в) Књижевна врста: мисаона (рефлексивна) песма
2.
а) Наслов дела: Бој на Мишару („Бој на Мишару”)
б) Књижевни род: епика/епски род/епска поезија
в) Књижевна врста: епска песма

- 397.** в) метафоричност

- 398.** Решења у табели:

ДА
НЕ
ДА
ДА

- 399.** НЕ
НЕ
ДА
ДА

- 400.** 4. То се догађа доста често, јер до неке границе кит не може да спази своје противнике који му се примичу, зато што су му очи по страни.

- 401.** Прихватају се два од понуђених одговора: набрајање догађаја, присуство јунака (који има оружје и коња), стални епитет, (епски/јуначки) десетерац.

- 402.** А) БАЈКА

Б) фантастична бића/ фантастични јунаци/ фантастични мотиви/ фантастични ликови/ бића из маште/ измишљена бића и сл.

- 403.** б) Марија

- 404.** ДА. Мирослав Антић је аутор песме, а лирски субјект је девојчица која разговара са мајком.

- 405.** цар Срба (Грка и Арбанаса), цар (Душан)

- 406.** в) Холден Колфилд

- 407.** д) Џим

- 408.** 1) рече му монах
2) Јан за тренутак ућута.

- 409.** Прихватају се две од наведених стилских фигура: ономатопеја, персонификација, метафора, метонимија, алитерација.

- 410.** словенска антитеза

411. в) словенска антитеза

412. метафора

413. метафора

414. персонификација

415. Кад Секула речи разабрао,
љутито је Јанку говорио:
„Ујко Јанко, немерено благо,
ти не слушај моје миле сеје,
већ ме води на Косово равно”

416. контраст

417. в) окрутност

418. б) заорава

419. а) опишу како је благо пролећно сунце својим светлосним шарама украсило многе баште

420. катрен

421. терцет (терцина)

422. б) без искрених осећања

423. Свежи су се кртичњаци црвенели као красте.

424. Прихватају се одговори под б) и в).

Образложење за одговор под б): Одломак указује на то да је он занесен Зорином лепотом – наводи се снажан утисак који на њега остављају њене очи и глас.

Образложење за одговор под в): Одломак указује на то да је он разредни песник, да се бави писањем; пореди себе са расцвркутаном шевом која је обично симбол умилне песме.

425. в) Окачила је чланак из новина Боцвана у којем је та чињеница посебно истакнута.

426. Прихватају се одговори у којима се указује на то да се одрасли кају због своје неспремности да упознају у потпуности младе и да уживају у њиховом одрастању.

427. Прихватљив одговор

Прихвата се сваки одговор који је заснован на аргументованом образложењу у виду цитата из песме или тачне парафразе стихова. Тумачење наслова мора садржати ставове који реч опомена разумеју као намеру лирског субјекта да истакне значај жеља и тежњи за другим бићем у животу сваког човека. Реч *опомена* у овој песми синонимна је речима вредност или важност. Лирски субјект *опомиње* на важност и вредност ставова изнетих у песми

На пример:

Песма носи наслов *Опомена* јер лирски субјект истиче важност свих услова које човек мора да испуни како би се осећао жељено и задовољно. Човек може да очекује нешто од другог бића само ако силно жели да буде са тим бићем или ако му се потпуно посвети. То се може закључити из стиха *човек је жељен, њек ако жели* или стихова *ако целога себе дамо, њек њада и можемо бићи цели...*

Одговор мора садржати јасне, разумљиве и правописно коректне реченице.

Неприхватљив одговор

Не прихватају се одговори који не наводе стихове или бар не парафразирају стихове као образложење изнетих ставова. Не прихватају се ставови који банализују или уопштавају тумачење наслова, нити образложења која не користе одговарајуће књижевнотеоријске појмове.

Не прихватају се одговори са нејасним и неразумљивим реченицама. Правопис у вези са писањем великог и малог слова и растављеним и састављеним писањем речи мора се поштовати.

На пример:

Песник говори људима како да се понашају у животу... Човек је срећан тек ако се заљуби...

428. Прихвата се одговор који указује на друго мишљење као потпуније. Помињу се или наводе прва два стиха из четврте строфе из којих је јасно да су описи природе и расположење лирског субјекта усаглашени.

429. Прихватљив одговор:

Прихвата се сваки одговор који је заснован на аргументованом образложењу у виду цитата из песме или тачне парафразе стихова. Лирски субјект се разликује од других бића у свету ком припада зато што има моћи размишљања и памћења. За илустрацију прве моћи морају се цитирати или парафразирати стихови: *И јрана већ да пошпанем/ Моје би лишће мислило...*

За аргументовано образложење моћи памћења морају се цитирати или парафразирати стихови: *У камен да се претворим/ Већ не бих нашо заборав.*

Одговор мора садржати јасне, разумљиве и правописно коректне реченице.

Неприхватљив одговор:

Не прихватају се одговори ако не садрже две наведене моћи које лирског субјекта чине различитим од других бића у свету ком припада, као ни образложења изнетих ставова која не цитирају стихове или их бар не парафразирају.

Неприхватљив је одговор ако садржи нејасне, неразумљиве реченице. Правопис у вези са писањем великог и малог слова и растављеним и састављеним писањем речи мора се поштовати.

430. Прихватају се један или други одговор уз образложење које је засновано на песми.

ДА. Указује се на то да је младић сакупио многе девојке и девојку која му се допада како би у колу, кад су сви опуштенији, сазнао да ли му она узвраћа осећања.

НЕ. Указује се на то да је младић оклевао и чекао „три године дана” (веома дуго) да би сазнао шта она осећа.

431. Прихватају се један или други одговор уз одговарајуће образложење.

На пример: ДА. Наведен је аргумент да је аутор описао шта му се све дешавало у животу, кроз шта је све прошао: рат и мир, изобиље и сиромаштво. Тако је његов живот постао доказ о променљивости судбине.

На пример: НЕ. Наведен је аргумент да аутор говори о променљивости судбине, али само своје. То звучи уверљиво, али се не може само на основу његовог личног искуства закључити да је судбина увек тако променљива. Његов живот је био такав, али то не значи да за све људе важи исто правило.

432. Прихватају се један или други одговор уз одговарајуће образложење.

ДА. Мачке су у одломку назване *мешинама скује їранулиране хране*, чиме приповедач сагледава њихову дебљину; приповедач каже да су мачке ружне јер им је стомак *оклембешен*, па чак не могу да буду ни украсни предмети. Поред тога, приповедач каже да се мачке *вуку*, чиме указује на њихову лењост, односно на лењост чланова ове породице. На основу тога, можемо стећи утисак о изгледу, понашању и богатству породице у којој живе мачке.

НЕ. Мачке су описане сликовито, али не знамо у каквом је односу лик који приповеда са осталим члановима породице, као ни какви су међусобни односи чланова породице, јер није представљен ни међусобни однос мачака.

433. Решења у табели

Т
Н
Т
Т

434. в) на уметничко дело из манастира

435. а) значај породице за Анђелију

ЛИСТА ОБРАЗОВНИХ СТАНДАРДА КОЈИ СЕ ИСПИТУЈУ ЗАДАЦИМА НА ЗАВРШНОМ ИСПИТУ

ОСНОВНИ НИВО

Ученик/ученица на основном нивоу:

Вештина читања и разумевање прочитаног

- CJ.1.1.2. разликује уметнички и неуметнички текст; уме да одреди сврху текста: експозиција (излагање), дескрипција (описивање), наратив (приповедање), аргументација, пропаганда
- CJ.1.1.3. препознаје различите функционалне стилове на једноставним примерима
- CJ.1.1.4. разликује основне делове текста и књиге (наслов, наднаслов, поднаслов, основни текст, поглавље, пасус, фуснота, садржај, предговор, поговор); препознаје цитат; служи се садржајем да би пронашао одређени део текста
- CJ.1.1.5. проналази и издваја основне информације из текста према датим критеријумима
- CJ.1.1.6. разликује у тексту битно од небитног, главно од споредног
- CJ.1.1.7. повезује информације и идеје изнете у тексту, уочава јасно исказане односе (временски след, средство – циљ, узрок – последица и сл.) и изводи закључак заснован на једноставнијем тексту
- CJ.1.1.8. чита једноставне нелинеарне елементе текста: легенде, табеле, дијаграме и графиконе

Писано изражавање

- CJ.1.2.1. зна и користи оба писма (ћирилицу и латиницу)
- CJ.1.2.2. саставља разумљиву, граматички исправну реченицу
- CJ.1.2.5. свој језик прилагођава медијуму изражавања (говору, односно писању), теми, прилици и сл.; препознаје и употребљава одговарајуће језичке варијетете (формални или неформални)
- CJ.1.2.6. влада основним жанровима писане комуникације: саставља писмо; попуњава различите обрасце и формуларе с којима се сусреће у школи и свакодневном животу
- CJ.1.2.8. примењује правописну норму (из сваке правописне области) у једноставним примерима

Граматика, лексика, народни и књижевни језик

- CJ.1.3.1. зна особине и врсте гласова; дели реч на слоге у једноставнијим примерима; примењује књижевнोजезичку норму у вези са гласовним променама
- CJ.1.3.4. препознаје врсте речи; зна основне граматичке категорије променљивих речи; примењује књижевнोजезичку норму у вези с облицима речи
- CJ.1.3.5. разликује просте речи од твореница; препознаје корен речи; гради реч према задатом значењу на основу постојећих творбених модела
- CJ.1.3.6. препознаје синтаксичке јединице (реч, синтагму, предикатску реченицу и комуникативну реченицу)
- CJ.1.3.7. разликује основне врсте независних реченица (обавештајне, упитне, заповедне)
- CJ.1.3.8. одређује реченичне и синтагматске чланове у типичним (школским) примерима
- CJ.1.3.9. правилно употребљава падеже у реченици и синтагми
- CJ.1.3.10. правилно употребљава глаголске облике (осим имперфекта)
- CJ.1.3.11. препознаје бирократски језик као непожељан начин изражавања
- CJ.1.3.12. познаје основне лексичке појаве: једнозначност и вишезначност речи; основне

лексичке односе: синонимију, антонимију, хомонимију; метафору као лексички механизам

- CJ.1.3.13. препознаје различита значења вишезначних речи које се употребљавају у контексту свакодневне комуникације (у кући, школи и сл.)
- CJ.1.3.14. зна значења речи и фразеологизама који се употребљавају у контексту свакодневне комуникације (у кући, школи и сл.), као и оних који се често јављају у школским текстовима (у уџбеницима, текстовима из лектире и сл.)
- CJ.1.3.15. одређује значења непознатих речи и израза на основу њиховог састава и/или контекста у коме су употребљени (једноставни случајеви)
- CJ.1.3.16. служи се речницима, приручницима и енциклопедијама
- CJ.1.3.17. разликује појмове књижевног и народног језика; зна основне податке о развоју књижевног језика код Срба (од почетака до данас)
- CJ.1.3.18. зна основне податке о пореклу и дијалекатској разуђености српског језика
- CJ.1.3.19. зна основне податке о језицима националних мањина

Књижевност

- CJ.1.4.1. повезује наслове прочитаних књижевних дела (предвиђених програмима од V до VIII разреда) са именима аутора тих дела
- CJ.1.4.2. разликује типове књижевног стваралаштва (усмена и ауторска књижевност)
- CJ.1.4.3. разликује основне књижевне родове: лирику, епiku и драму
- CJ.1.4.4. препознаје врсте стиха (римовани и неримовани; осмерац и десетерац)
- CJ.1.4.5. препознаје различите облике казивања у књижевноуметничком тексту: наратив, опис, дијалог и монолог
- CJ.1.4.6. препознаје постојање стилских фигура у књижевноуметничком тексту (епитет, поређење, оноματοпеја)
- CJ.1.4.7. уочава битне елементе књижевноуметничког текста: мотив, тему, фабулу, време и место радње, лик...

СРЕДЊИ НИВО

Ученик/ученица на средњем нивоу:

Вештина читања и разумевање прочитаног

- CJ.2.1.2. познаје врсте неуметничких текстова (излагање, технички опис, техничко приповедање, расправа, реклама)
- CJ.2.1.3. препознаје и издваја језичка средства карактеристична за различите функционалне стилове
- CJ.2.1.4. разликује све делове текста и књиге, укључујући индекс, појмовник и библиографију и уме њима да се користи
- CJ.2.1.5. проналази, издваја и упоређује информације из два краћа текста или више њих (према датим критеријумима)
- CJ.2.1.6. разликује чињеницу од коментара, објективност од пристрасности и пропаганде на једноставним примерима
- CJ.2.1.7. препознаје став аутора неуметничког текста и разликује га од другачијих ставова изнетих у таквом тексту

Писано изражавање

- CJ.2.2.2. саставља вест, реферат и извештај
- CJ.2.2.4. зна основне особине говорног и писаног језика
- CJ.2.2.5. зна правописну норму и примењује је у већини случајева

Граматика, лексика, народни и књижевни језик

- CJ.2.3.1. одређује место акцента у речи; зна основна правила акценатске норме
- CJ.2.3.2. препознаје гласовне промене
- CJ.2.3.3. познаје врсте речи; препознаје подврсте речи; уме да одреди облик променљиве речи
- CJ.2.3.4. познаје основне начине грађења речи (извођење, слагање, комбинована творба, претварање)
- CJ.2.3.5. препознаје подврсте синтаксичких јединица (врсте синтагми, независних и зависних предикатских реченица)
- CJ.2.3.6. одређује реченичне и синтагматске чланове у сложенијим примерима
- CJ.2.3.7. препознаје главна значења падежа у синтагми и реченици
- CJ.2.3.8. препознаје главна значења и функције глаголских облика
- CJ.2.3.9. познаје метонимију као лексички механизам
- CJ.2.3.10. зна значења речи и фразеологизама који се јављају у школским текстовима (у уџбеницима, текстовима из лектире и сл.), као и литерарним и медијским текстовима намењеним младима, и правилно их употребљава
- CJ.2.3.11. одређује значења непознатих речи и израза на основу њиховог састава и/или контекста у коме су употребљени (сложенији примери)

Књижевност

- CJ.2.4.1. повезује дело из обавезне лектире са временом у којем је настало и са временом које се узима за оквир приповедања
- CJ.2.4.2. повезује наслов дела из обавезне лектире и род, врсту и лик из дела; препознаје род и врсту књижевноуметничког дела на основу одломака, ликова, карактеристичних ситуација
- CJ.2.4.3. разликује лирско-епске врсте (баладу, поему)
- CJ.2.4.4. разликује књижевнонаучне врсте: биографију, аутобиографију, дневник и путопис и научно-популарне текстове
- CJ.2.4.5. препознаје и разликује одређене (тражене) стилске фигуре у књижевноуметничком тексту (персонификација, хипербола, градација, метафора, контраст)
- CJ.2.4.6. одређује мотиве, идеје, композицију, форму, карактеристике лика (психолошке, социолошке, етичке) и њихову међусобну повезаност
- CJ.2.4.7. разликује облике казивања у књижевноуметничком тексту: приповедање, описивање, монолог/унутрашњи монолог, дијалог
- CJ.2.4.8. уочава разлику између препричавања и анализе дела

НАПРЕДНИ НИВО

Ученик/ученица на напредном нивоу:

Вештина читања и разумевање прочитаног

- CJ.3.1.1. проналази, издваја и упоређује информације из два дужа текста сложеније структуре или више њих (према датим критеријумима)
- CJ.3.1.2. издваја кључне речи и резимира текст
- CJ.3.1.3. издваја из текста аргументе у прилог некој тези (ставу) или аргументе против ње; изводи закључке засноване на сложенијем тексту
- CJ.3.1.4. чита и тумачи сложеније нелинеарне елементе текста: вишеструке легенде, табеле, дијаграме и графиконе

Писано изражавање

CJ.3.2.5. зна и доследно примењује правописну норму

Граматика, лексика, народни и књижевни језик

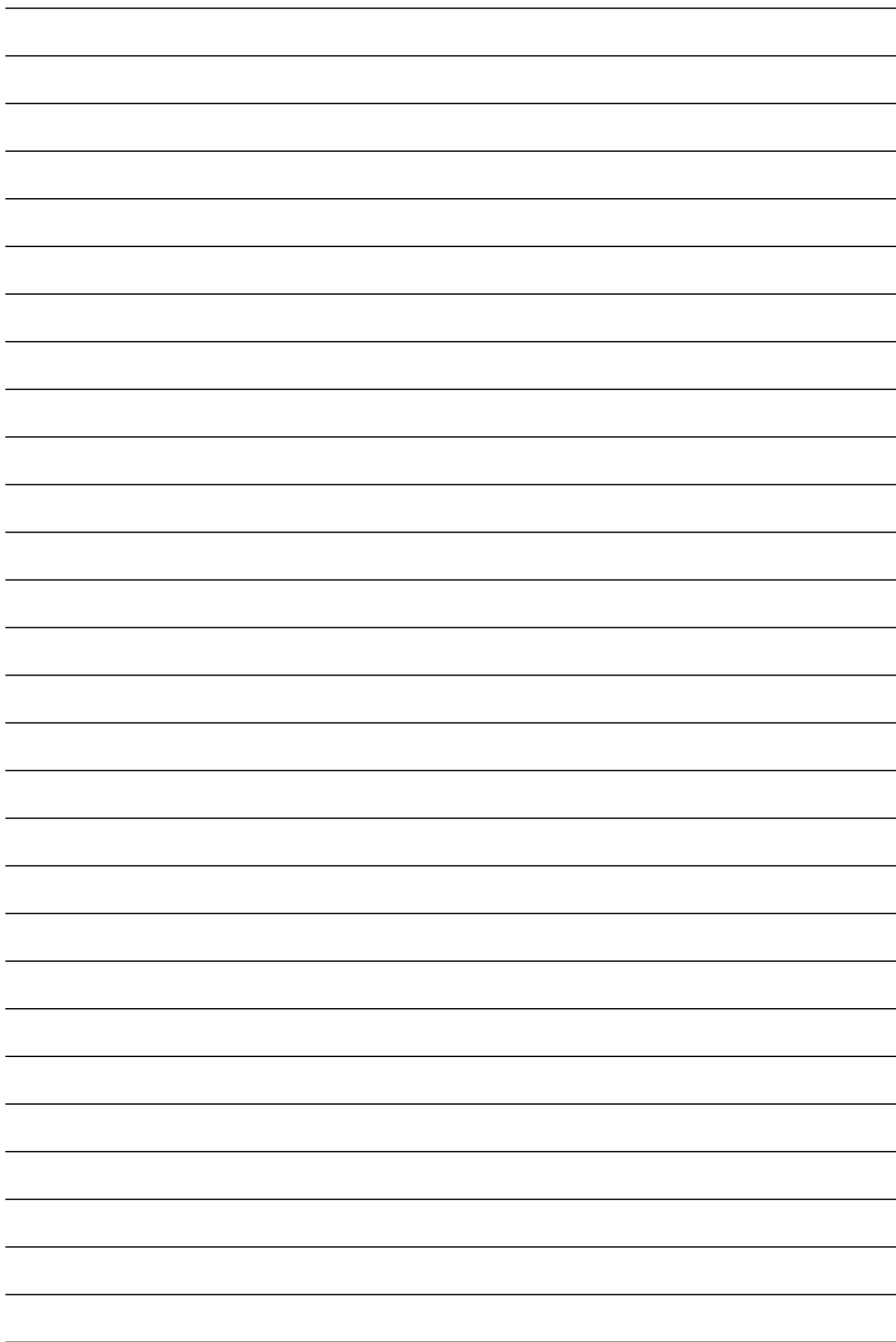
- CJ.3.3.1. дели реч на слоге у сложенијим случајевима
- CJ.3.3.2. познаје гласовне промене (уме да их препозна, објасни и именује)
- CJ.3.3.3. зна и у свом говору примењује акценатску норму
- CJ.3.3.4. познаје подврсте речи; користи терминологију у вези са врстама и подврстама речи и њиховим граматичким категоријама
- CJ.3.3.5. познаје и именује подврсте синтаксичких јединица (врсте синтагми, независних и зависних предикатских реченица)
- CJ.3.3.6. познаје главна значења падежа и главна значења глаголских облика (уме да их објасни и зна терминологију у вези с њима)
- CJ.3.3.7. уме да одреди значења непознатих речи и израза на основу њиховог састава, контекста у коме су употребљени, или на основу њиховог порекла
- CJ.3.3.8. зна значења речи и фразеологизама у научнопопуларним текстовима, намењеним младима, и правилно их употребљава

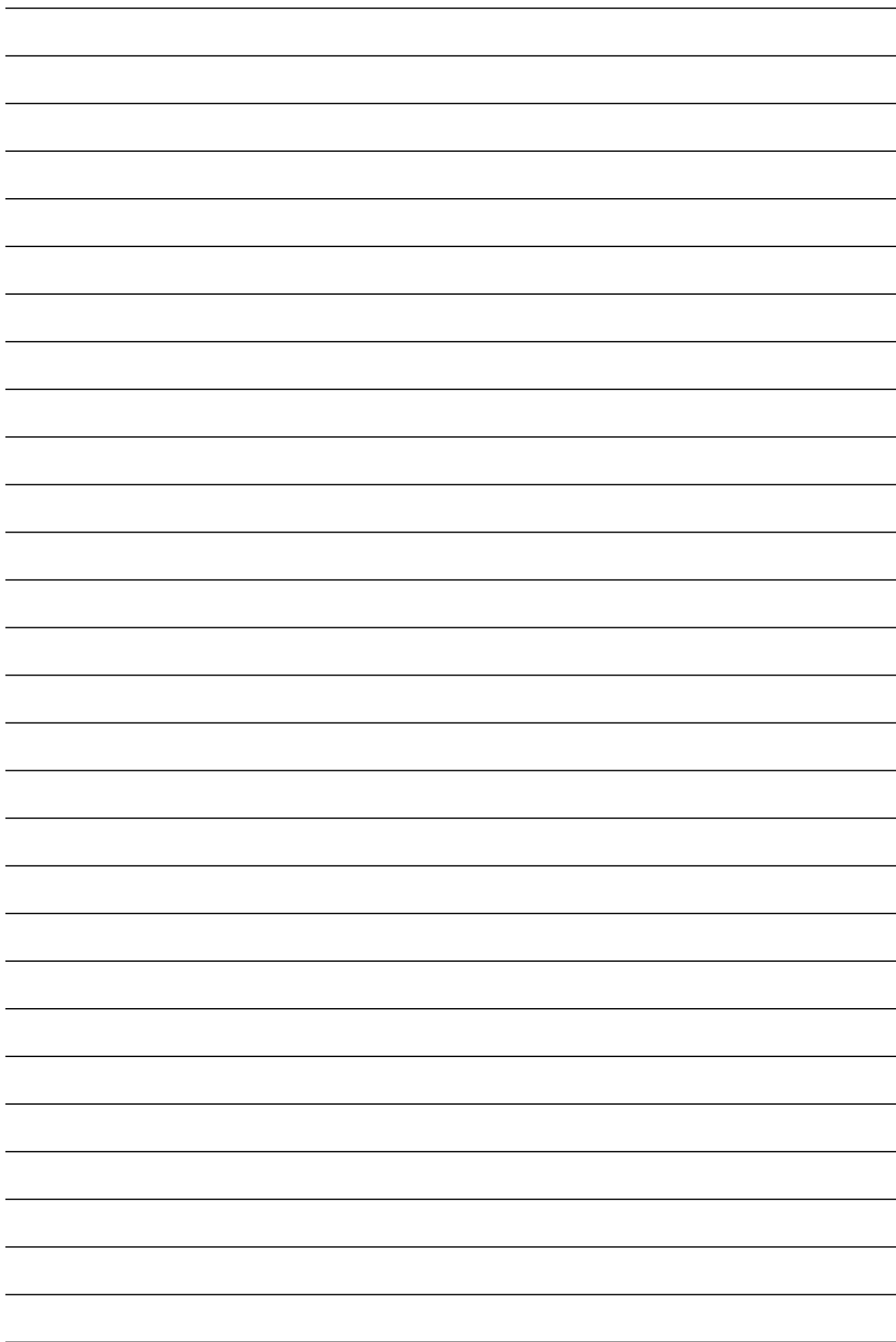
Књижевност

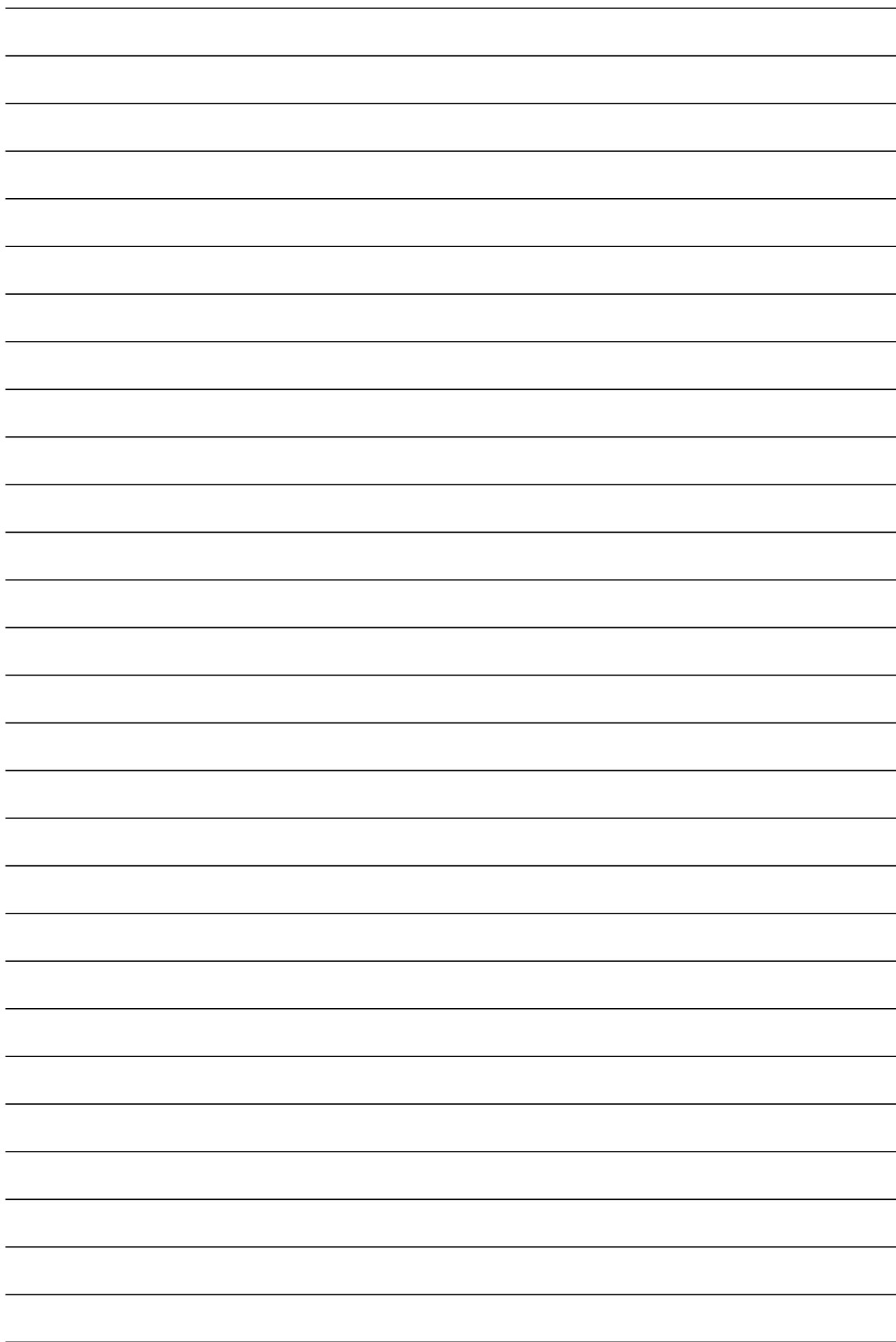
- CJ.3.4.1. наводи наслов дела, аутора, род и врсту на основу одломака, ликова карактеристичних тема и мотива
- CJ.3.4.2. издваја основне одлике књижевних родова и врста у конкретном тексту
- CJ.3.4.3. разликује аутора дела од лирског субјекта и приповедача у делу
- CJ.3.4.4. проналази и именује стилске фигуре; одређује функцију стилских фигура у тексту
- CJ.3.4.5. одређује и именује врсту стиха и строфе
- CJ.3.4.6. тумачи различите елементе књижевноуметничког дела позивајући се на само дело
- CJ.3.4.7. изражава свој став о конкретном делу и аргументовано га образлаже
- CJ.3.4.8. повезује књижевноуметничке текстове с другим текстовима који се обрађују у настави

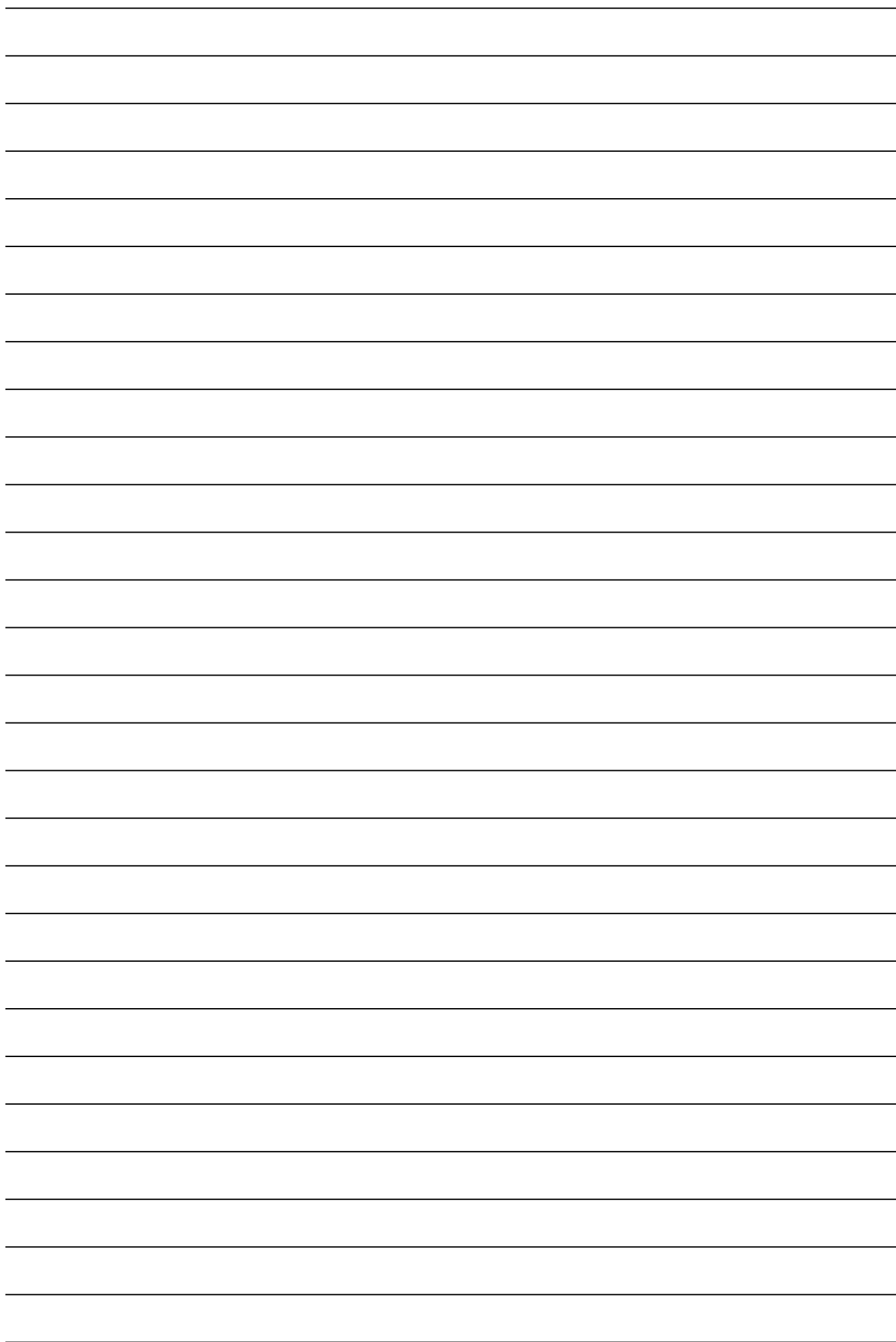
ШТА СМО КОРИСТИЛИ У ИЗРАДИ ЗАДАТАКА ЗА ЗБИРКУ

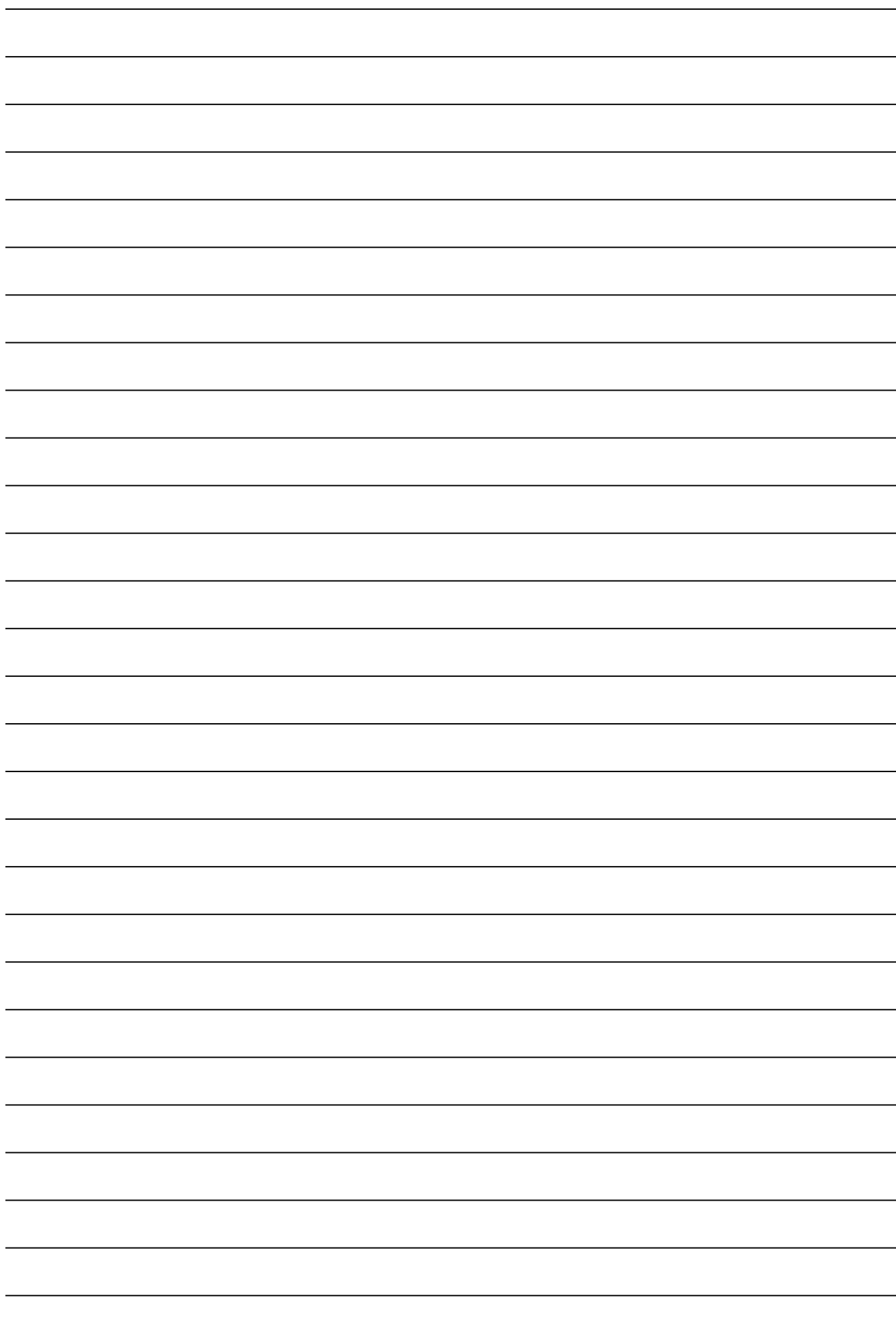
За израду задатака користили смо уџбенике за основну школу које је одобрило Министарство просвете, науке и технолошког развоја, *Правилник српског језика* Матице српске, једнотомни *Речник српског језика* Матице српске, Нолитов *Речник књижевнотеоријских појмова*, збирке народних умотворина и разноврсне књижевноуметничке и неуметничке текстове. Текстови су дати у изворном облику, као и у облику прерађеном и прилагођеном намени збирке.

Завод за вредновање квалитета образовања и васпитања
Фабрисова 10, 11000 Београд

Телефон: 011/ 206 70 00
Факс: 011/ 206 70 09
Е-mail: office@ceo.edu.rs
www.ceo.edu.rs

Дизајн
Мирослав Јовановић

Прелом
Завод за вредновање квалитета образовања и васпитања